

Дневникъ

(стенографически)

на

X^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

LV заседание, вторникъ, 18-й януарий 1900 год.

(Отворено въ 3 часътъ слѣдъ пладнѣ, подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя Жечо А. Бакаловъ.)

Прѣдсѣдателъ: (Звъни.) Засѣданието се отваря.

Г-нъ секретарьтъ, Д-ръ Дочевъ, се умолява да прочете списъка на г. г. прѣдставителитѣ.

Секретарь Д-ръ Василь Дочевъ: (Прочита списъка.)
Отсутствуватъ г. г. Атанасъ П. Краевъ, Атанасъ А. Буровъ, Атанасъ Ив. Ибишевъ, Василь Ст. Джабарски, Дамитъръ Грековъ, Д-ръ Константинъ Стоиловъ, Драганъ Цанковъ, Д-ръ Кирикъ Н. Провадалиевъ, Константинъ Янчевъ, Константинъ Липовански, Минчо Нейчовъ, Младенъ Ивановъ, Никифоръ Влаевъ, Никола Странски, Несторъ К. Абаджиевъ, Д-ръ Паскаль Табуриновъ, Сотиръ Календеровъ, Стефанъ Хр. Савовъ, Тодоръ Табаковъ, Тодоръ Мирковичъ и Тодоръ Атанасовъ.

Прѣдсѣдателъ: Отъ 164 народни прѣдставители, въ днешното заседание отсутствуватъ 21, присѣдствуватъ 143; има, значи, нужното число да се счита законно заседанието и да се пристъпи къмъ разглеждане положенитѣ на дневенъ редъ въпроси.

Прѣди да пристъпимъ къмъ дневния редъ, молжъ г. секретари . . . (Константинъ Панайотовъ: Искамъ думата!) Г-нъ Панайотовъ има думата.

Константинъ Панайотовъ: Г-да народни прѣдставители! Днешниятъ день, 18-й януарий, е единъ отъ най-заблѣжителнитѣ дати въ историята на Българския народъ. На днешния день, 18-й януарий 1894 год., се роди първиятъ Български Прѣстолонаслѣдникъ, Князь Борисъ Търновски. Такава една дата въ историята е рѣдка, слѣдователно, и у насъ трѣбва да я приемемъ за една заблѣжителна дата. На днешенъ день ние се сдобихме съ единъ прѣстолонаслѣдникъ, роденъ въ България, отъ нашъ князь.

Князь Борисъ Търновски е залогътъ на нашия народъ. Ние всички помнимъ, съ какъвъ въторгъ посрѣщнахме рождението му и какъ то се празнуваше въ продължение на нѣколко години. По такъвъ единъ случай и въ такъвъ день обичай е Народното Събрание да искаже своето уважение, както къмъ тая дата, така и къмъ лицето, което празнува тая дата; обичай е станалъ, Народното Събрание да искаже своята почестъ чрѣзъ вдигане на заседанието. Ние сме имали нѣколко такива случаи, даже дати по-малко заблѣжителни, отколкото е настоящата, и менъ ми се струва, че сега, когато заседава Народното Събрание въ София, въ деня когато се празнува 18-й януарий, длъжностъ е на Народното Събрание да искаже своята почитъ, както къмъ деня на рождението на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдникътъ, също така и къмъ особата на нашия Прѣстолонаслѣдникъ. И менъ ми се струва, ако ние желаемъ да искажемъ това свое почитание къмъ тая дата и къмъ особата на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдникътъ, трѣбва да вдигнемъ заседанието. Ето защо, прѣдлагамъ, въ честь на рождениа день на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника и неговата особа, да вдигнемъ заседанието днесъ.

Вълко Нейчовъ: Прѣдложението на г. Панайотова нѣма нужда отъ подкрѣпление за умове, които блѣщатъ на тия столове. (Веселостъ.) Г-да! Единъ отъ идеалитѣ на Българския народъ той бѣше и той е да видимъ на прѣстола единъ господаръ отъ православно вѣроисповѣдание. Тоя идеалъ на Българския народъ се осъществи въ августѣйшата личностъ на Негово Царско Височество Бориса Князь Търновски. Г-да! Празнуването рождениа день на

Негово Царско Височество, както и празнуването датата, която като една осветляваща звезда е дарила на България единъ голѣмъ залогъ за нейното бѣдѣще, е длъжностъ на всѣки българинъ и най-напрѣдъ длъжностъ на народното прѣдставителство. Азъ мисля, г-да, че ние, народнитѣ прѣдставители, щемъ да почетемъ въ тоя празникъ, въ тая дата за Българския народъ народния суверенитетъ, така видимо гарантиранъ въ своето бѣдѣще въ свѣтлата личностъ на Негово Царско Височество, като вдигнемъ сега засѣданието. И нека не мислимъ, че работата на Народното Събрание е толкова натрупана, че не трѣбва да губимъ нито една минута по какви да е съображения, колкото голѣми и рѣшителни да сж, да вдигнемъ засѣданието. Ние сме доказали тукъ, че сме кадърни да се лишимъ и отъ, сънъ, и отъ ядене и храна, само за да свършимъ работата, която мислимъ да ползува народа и страната; ние сме кадърни, слѣдователно, въ малкото врѣме, което ни остава да засѣдаваме въ тая ограда, да компенсираме туй врѣме, което днесъ ще посвѣтимъ на голѣмия празникъ, който трѣбва да бѣде постояненъ празникъ на Българския народъ, като вдигнемъ засѣданието.

Г-да! Като подкрѣпямъ прѣдложението на г. Панаѣтова, азъ не се водѣ отъ никакви други съображения, най-малко отъ угодничество, ако ще бѣде и справедливо, къмъ най-голѣмото мѣсто въ тая земя, прѣстолътъ, но азъ се ръководѣ изключително отъ съображения патриотически, отъ съображения такива, които диктуватъ да почитаме днешния день, като съ това почетемъ бѣдѣщата история на Българския народъ, и ви заклинамъ въ достолѣието на Народното Събрание, да приемемъ това прѣдложение съ рѣкоплѣскане, като казвамъ, че и азъ, въ старинитѣ си, задружно съ васъ съмъ готовъ да засѣдавамъ до рани зори, за да гласуваме всичко това, което е полезно.

Прѣдседателъ: Прѣди да дамъ думата на други оратори по тоя въпросъ, считамъ за длъжностъ да съобщя на Народното Събрание, че бюрото на Народното Събрание, въ лицето на прѣдседателя и подпрѣдседателитѣ, биде поканено на молебень въ параклиса на Двореца и че бюрото присѣтствува на молебена и тамъ поднесе своитѣ поздравления на Негово Царско Височество Господаря за благоденствието и щастieto на Прѣстолонаслѣдника.

Вънъ отъ това, азъ, отъ името на Народното Събрание, испратихъ до Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника, въ Абация, една телеграма.

Това да имате прѣдъ видъ при разрѣшаване на този въпросъ.

Г-нъ Тасляковъ има думата.

Цвѣтко В. Тасляковъ: Отказвамъ се.

Прѣдседателъ: Г-нъ Вълчевъ има думата.

Илия Д. Вълчевъ: Г-да народни прѣдставители! Името на Българския Прѣстолонаслѣдникъ, на всички ви е извѣстно, се произнася съ едно дълбоко почитание, отъ всѣки истински българинъ. Вие знаете, че радостната вѣстъ прѣди 4 години — 1894 год. — за рождението на първия Български Прѣстолонаслѣдникъ, бѣше радостъ неописуема за цѣлото ни отечество; всички се радвахме, всички търже-

ствувахме, като виждахме въ лицето на Българския Прѣстолонаслѣдникъ залогътъ за българското щастие, залогътъ за българското бѣдѣще, залогътъ за бѣдѣщитѣ идеали на България. Вамъ ви е извѣстно, съ каква почитъ и уважение се отнесе народътъ къмъ тоя залогъ, къмъ тоя скъпъ за Българския народъ Прѣстолонаслѣдникъ и знаете, че до миналата година днешниятъ день бѣше единъ официаленъ, но, по изричното желание на Негово Царско Височество, този день Господарьтъ заповѣда да не фигурира въ празничнитѣ дни, отъ желание да може било държавнитѣ учреждения, било ония, които направляватъ държавнитѣ работи, да бѣдѣтъ полезни съ своитѣ трудове, отколкото да празнуватъ това, което самъ Негово Царско Височество намира, че не би трѣбвало да се прави.

Освѣнъ това, извѣстно ви е, че тази сутринъ ние нѣмахме засѣдание именно затова, защото, отъ страна на Народното Събрание, бюрото отиде да поднесе поздравленията си на Негово Царско Височество Господаря и да отпрати телеграма до Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника, и считамъ, че депутатството като днесъ не държа засѣдание прѣди обѣдъ и отпрати телеграма, изпълни своя свещенъ дългъ, и че сега ни прѣдстои да пристъпимъ къмъ работа, защото отъ насъ се изисква работа.

Константинъ Панаѣтовъ: Г-да народни прѣдставители! Доколкото знаж, отзарана нѣмахме засѣдание, защото, както г. прѣдседателътъ заяви, бюрото заедно съ г. г. министритѣ били поканени да присѣтствуватъ на молебена въ параклиса на Двореца, а не бѣше отложено засѣданието въ честъ на днешния празникъ. Това, което каза г. Вълчевъ, не е вѣрно. Освѣнъ това, всичко това, което е извършено отъ бюрото за честитенията въ Двореца и за отправянето телеграма, е направено много хубаво; обаче, народното прѣдставителство, цѣлото Народно Събрание, ако желае да искаже своята почитъ и уважение къмъ особата, която празнува днешниятъ празникъ, и да искаже своята радостъ къмъ тая дата, ми се струва, че независимо отъ това, което бюрото на Народното Събрание е направило, длъжностъ наша е да вдигнемъ засѣданието. И ако азъ правж това прѣдложение, то го правж за смѣтка на цѣлото народно прѣдставителство, което въ тоя случай трѣбва да искаже своето уважение и почитъ къмъ датата и особата, която празнува днесъ своя празникъ.

Прѣдседателъ: Ще турж на вотиране прѣдложението на г. Панаѣтова, да се вдигне днесъ засѣданието въ честъ рождението на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника. Молж ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Засѣданието, значи, ще продължава.

Прѣди да пристъпимъ къмъ дневния редъ, съобщавамъ, че сж постъпили отъ Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи: законопроектъ за измѣнение Закона за селскитѣ общини и законопроектъ за административното дѣленie територията на Княжеството.

Тия законопроекти ще се раздажтъ и туржтъ на дневенъ редъ за идущето засѣдание.

Пристъпваме към дневния редъ. На дневен редъ на първо мѣсто е прѣдложението на народния прѣдставителъ г. Иванъ Я. Поповъ, за прѣмѣстване центра на Пирдопската околия въ гр. Златица.

Моля г. Попова да земе мѣстото и развие прѣдложението си.

Иванъ Я. Поповъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Азъ приготвихъ и дадохъ на разглеждане въ Народното Събрание едно прѣдложение, съ което прѣдложение искахъ прѣмѣстването центра на околията отъ Пирдопъ въ Златица. Поводъ за да направя това прѣдложение ми даде оная справедливостъ, отъ която винаги, и както би трѣбвало, се ръководятъ въ своята дѣятелностъ народнитѣ прѣдставители. Това прѣдложение го направихъ затуй, защото прѣлиствахъ дневницитѣ още отъ 1889 год. и ония отъ 1880 год. и видѣхъ, гдѣ именно трѣбва да стои този центъръ, къдѣ именно трѣбва да се спремъ и да не допускаме да се навърняватъ правата. И азъ сега, въ това засѣдание, ще искамъ да се приеме отъ почитаемото Народно Събрание, щото центърътъ на околията да се прѣнесе отъ Пирдопъ въ Златица.

Г-да прѣдставители! Извѣстно ви е на всички, че до 1889 год., отъ 1880 год. до 1889 год., околийскитѣ центъръ бѣше въ Златица. Въ 1888 год. златишкитѣ граждани, заедно съ селата на тая околия, бѣхъ направили единъ грамаденъ митингъ срѣщу управлението тогава на г. Стамболова. Митингътъ бѣше се състоялъ на 14-й януарий 1888 год. Този митингъ стрѣсна тогавашното управление на Стамболова, и той, слѣдъ като бѣше испратилъ, както ви е извѣстно, цѣлата Софийска полиция, за да накаже златичане за тѣхното вироглавство и единъ цѣлъ ескадронъ солдати, послѣдвахъ цѣлъ редъ прѣселѣвания и истезания. На това отгорѣ, прѣзъ 1889 год., когато заедаваше V-то Обикновено Народно Събрание, третата сесия, бѣше казала комисията, която се занимаваше съ териториалното распрѣдѣление, частично тогава, на България, центърътъ на околията отъ Златица да се прѣмѣсти въ Пирдопъ, което се прие отъ Народното Събрание. До колко е справедливо това, г-да прѣдставители, между мотивитѣ на тогавашната комисия има и тоя, че въ врѣме на окупацията Пирдопъ е билъ центъръ на околията. Менѣ ми се струва, че не ще да говори въ полза на съображенията на тая комисия, ако споменува това, защото, ако таква нѣщо има, че центърътъ прѣзъ окупацията е билъ въ Пирдопъ, като отидемъ по-нататъкъ, ще видимъ, че не само въ турско врѣме Златица е била кааза, но даже въ старото Българско царство намираме Златица като околийски центъръ. (Смѣхъ въ центъра на Събранието.) Споменува се това въ историята.

Така щото, г-да прѣдставители, тия съображения сами по себе си трѣбваше да паднатъ още тогава, когато се внесаше това прѣдложение на комисията въ 1889 год. Присѣдинили се били, казва мнѣнието на комисията, нѣколко села къмъ Пирдопъ и, слѣдователно, трѣбвало тамъ да се прѣнесе центърътъ на околията. Тѣ сж били три села, които сж се присѣдинили, и заради тия три села вториятъ претекстъ е билъ да се прѣнесе центърътъ.

Нека да кажъ тукъ, г-да прѣдставители, че тогазъ, когато комисията е проектирала прѣмѣстването на Златишката околия въ Пирдопъ, или, по-добрѣ, прѣмѣстването центра отъ Златица въ Пирдопъ, цѣлъ купъ прошения и протести сж послѣдвали до Народното Събрание, но не се е обърнало внимание на тѣхъ и сж били оставени безъ послѣствие. Самъ г. Стамболовъ, въ мотивитѣ на онова прѣдложение, или на онова частично подраздѣление на България, е казалъ, че прѣди всичко за ръководяще начало трѣбва да ни служи желанието на жителитѣ отъ тая или оная околия. Тия желаниа на жителитѣ, когато се е възразило на г. Стамболова, защо не сж съблюдени, той е замълчалъ, а докладчикътъ е казалъ, че тия прошения били дадени отъ нѣкакви подстрѣкателства. Дѣйствително е имало такива протести, на които не се е обърнало внимание. Сега, г-да прѣдставители, прѣдъ видъ на многобройнитѣ заявления и депутации, които наводнихъ тукъ отъ страна на Златичани и на околията тогавашна, Златишката, азъ направихъ това прѣдложение да се въдвори, или, по-право, да се възстанови една истина, или да въдворимъ правдата, да оставимъ на мѣстото това, къдѣто трѣбва да стои.

За да бждъ послѣдователенъ въ своитѣ искания за този центъръ, ще ви наведъ нѣкои данни, отъ които всички ще се увѣрите, че дѣйствително центърътъ трѣбва да бжде въ Златица, а не въ Пирдопъ. (Вълеко Нейчовъ: Азъ се отказвамъ отъ думата!) Прѣди всичко, г-да прѣдставители, ако вземемъ разстоянията на разнитѣ села отъ Пирдопъ и отъ Златица, ще видите, че тѣ говорятъ въ полза на прѣдложението. Имаше отъ с. Буново до Пирдопъ 28 километра, до Златица 24; отъ с. Душанци до Пирдопъ 9 $\frac{1}{2}$, до Златица 13 $\frac{1}{2}$; отъ гр. Етрополе до Пирдопъ 24, до Златица 20; отъ Златица до Пирдопъ 4; отъ с. Радославо до Пирдопъ 16, до Златица 12 $\frac{1}{2}$; отъ с. Бенковски до Пирдопъ 20 $\frac{1}{2}$, до Златица 12; отъ с. Карлиево до Пирдопъ 9, до Златица 5; отъ с. Каменица до Пирдопъ 31, до Златица 22; отъ Копривщица до Пирдопъ 24, до Златица 28 $\frac{1}{2}$; отъ Лжжене до Пирдопъ 7 $\frac{1}{2}$, до Златица 11 $\frac{1}{2}$; отъ Мирково до Пирдопъ 19, до Златица 15, отъ Пирдопъ до Златица 4; отъ Смолско до Пирдопъ 27, до Златица 23; отъ Челопечъ до Пирдопъ 8, до Златица 5 и отъ Клисее-Кьой до Пирдопъ 6, до Златица 2. Както виждате, г-да прѣдставители, отъ всички тия изброени села, съ исключение на Душанци, послѣ Копривщица и Лжжене, разстоянията най-близо сж до Златица, а не до Пирдопъ. Трѣбва да забѣлѣжъ тукъ, че Копривщица, Лжжене и Душанци иматъ и другъ покрай балкана пъкъ, който съ нѣколко километри събратава разстоянието, ако рѣкнѣтъ жителитѣ на тия села да дойдатъ въ Златица. По народонаселение с. Буново има 1.078 души жители, с. Душанци 465, гр. Етрополе 3.846, гр. Златица 1.971, с. Радославо 1.249, с. Бенковски 247, с. Карлиево 268, с. Каменица 582, гр. Копривщица 4.686, с. Лжжене 404, с. Мирково 1.923, гр. Пирдопъ 3.431, с. Смолско 1.469, с. Челопечъ 1.333 и Клисее-Кьой 200 души жители. Така щото, г-да прѣдставители, отъ всички жители, населяюща изброенитѣ села, 13.801 души сж по-близо до Златица, а само за 5.555 души може да

се твърди противното: че сж по-близо до Пирдопъ. Както виждате, всички тия изброени села, вземени и по километрическото разстояние, и по народонаселението, всичко това говори въ полза на прѣмѣтването центра отъ Пирдопъ въ Златица. Трѣбва да забѣлѣжж тукъ, че тия 15 села, които изброихъ, сж исклучение на три, цѣли 12 села, за да отиджтъ въ Пирдопъ, трѣбва да минжтъ прѣвъ Златица.

Менѣ ми се чини, че когато рѣче Народното Събрание да се произнесе за оставянето или прѣмѣтването на извѣстенъ пунктъ отъ едно мѣсто на друго, или оставянето на едно мѣсто, непрѣмѣнно трѣбва да има прѣдъ видъ тия съображения, които сега изброихъ, едно, и, второ, трѣбва да има прѣдъ видъ желанието на болшинството отъ населението въ тази или онази околия. Първото, както виждате, имаме го на лице, а за второто имаме многобройнитѣ депутации и заявления, съ които жителитѣ на тази околия казватъ, че сж онеправдани. Тукъ бѣше, казватъ, околийскиятъ центъръ; сега пакъ тукъ искаме да се прѣмѣсти.

Та, г-да прѣдставители, отъ тия кратки бѣлѣжки, които азъ изброихъ, азъ ще моля Народното Събрание да се съгласи и приеме, щото околийскиятъ центъръ отъ Пирдопъ да се прѣнесе въ Златица, както и въ бюджета е гласувано за тази цѣль, и ако е възможно да се гласува спѣшность за прѣдложението.

Петко Каравеловъ: Г-да народни прѣдставители! На тоя въпросъ заслужва да се обърне повече внимание, за да покажемъ, какъ у насъ се подаватъ прошения, какъ се управлява страната и какъ става административното дѣленіе. Още прѣвъ лѣтото, когато станахъ изборитѣ, отъ страна на Либералната партия бѣше турена кандидатурата на Свиарова, доста прочутъ, че е билъ осъденъ на 2 години за убийство, съединено съ разни жестокости. Това да го знаете. За това има присѣда, азъ съмъ я челъ. (Илия Д. Вълчевъ: Това не е вѣрно!) Това е вѣрно и азъ можъ прѣспокойно да я донесъ да я прочетете и Вие. Щомъ отговаряте Вие, сигурно е вѣрно. (Илия Д. Вълчевъ: Тукъ имамъ книжа. Ще Ви отговорж съ книжата, г-нъ Каравеловъ!)

Щомъ изборътъ на този човѣкъ пронадна, още тогазъ се проповѣдавше въ цѣлата околия, че Свиаровъ е билъ тольозъ влиятеленъ човѣкъ отъ Либералната партия, щото ще направи всичкитѣ пакости на Пирдопъ, който бѣше най-главната причина да пропадне неговата кандидатура. Свиаровъ се въртѣше тѣдѣва и вчера бѣше тукъ. За срамъ, че единъ убиецъ дохожда въ Народното Събрание . . . (Иванъ Я. Поповъ: Не е прѣдателъ като Васъ!) И съжалявалъ съмъ . . . (Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: Прѣдсѣдателъ е на Софийския окръженъ съвѣтъ!) Вие сте го избрали! (Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: Народътъ го е избралъ!) Вие можете да го направите и кметъ, но въ веѣки случай той е убиецъ. (Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: Народътъ го е избралъ!) Азъ знажъ кой народъ го е избралъ.

Както и да е, рѣшено бѣше да се прокара желанието на Свиарова, и отъ задната порта най-напрѣдъ, за което искрено съжалявамъ, прѣнасянето на центра се прокарява чрѣвъ бюджета. Прокара се чрѣвъ бюджета, че има Зла-

тишка околия, а не Пирдопека: веднажъ по Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи и други ижтъ по Министерството на Правосъдието. Когато обърнахъ внимание на това, че единъ законъ не може по никакъвъ начинъ да се унищожава съ бюджетъ, тогазъ, вмѣсто да излѣзе правителството да даде мотиви, защо иска да прѣнесе центра на околията отъ Пирдопъ въ Златица, яви се прочутиятъ г. Иванъ Я. Поповъ — види се, като знатокъ по администрацията и по географията — съ едно прѣдложение, подписано отъ такива вѣщи като него хора, и даже и отъ двама-трима мюсюлмани, които не знажтъ кждѣ е Златица и кждѣ е Пирдопъ. Г-нъ Поповъ се яви тукъ съ цѣль запасъ отъ официални данни и казваме, че болшинството отъ околията е за прѣмѣтването на центра въ Златица; а шкъ азъ ще му кажж, че това не е истина. Копривщица, Душанци и Лжжене прѣдставляватъ болшинството; тѣ сж повече отъ половината жители на околията. (Иванъ Бобевски: Не е вѣрно!) Имамъ статистиката. Вие взехте тритѣ села: Копривщица, Душанци и Лжжене; тѣ не съставляватъ половината, но като прибавимъ и Пирдопъ, който трѣбва да влиза, ще излѣзе половината.

Истина е това, че въ турско врѣме градътъ Златица е билъ центъръ на околията, но вие хубаво помните, че турцитѣ сж избрали за центъръ тамъ, гдѣто е имало турци. Въ турско врѣме въ Златица е имало 700 кжци турски, и 60 кжци български, а въ Пирдопъ е било съвършено обратно. Пирдопъ е единъ градецъ отъ най-интелигентнитѣ въ България. Даже и нашиятъ Воененъ Министъръ е Пирдопчанинъ. (Иванъ Я. Поповъ: Нищо не значи!) Значи, че отдавна врѣме е имало тамъ доста развито, доста грамотно население, най-много отколкото може да има въ подобни градове. И е едно отъ най-работнитѣ населенія въ България. То има доста голѣмо значение, ако вие малко разбирахте отъ тѣзи работи. Сега Златица се напълни отъ всевъзможнаго рода мѣста. Въ Златица има пришелци отъ Цариградъ, отъ Якуруда, отъ Коланларе, отъ разни мѣста. Нѣма нищо въ Златица. Стари хубави турски дворове и нищо повече. Пирдопъ и сега остава интелектуаленъ и даже, ако искате, и капиталистически центъръ на тази околия. За тия въпроси азъ нѣма да ви справамъ на дълго и широко, защото тукъ е расправилъ много добрѣ единъ отъ най-добритѣ български писатели, г. Влайковъ. Но ще ви кажж, че сж исхарчени повече отъ 120.000 л. за държавни здания и сега ще се плащатъ паново пари за здания. Ще отиджтъ въ Златица, гдѣто нѣма никакви здания, нито за мирови сѣдия, нито за околийския началникъ, нито за болница. Да хвърляте всичко това и да прѣнесете центра въ Златица, то е просто отъ партизанска точка зрѣние, да се угоди на единъ партизанинъ. Абсолютно други мотивъ нѣма. Не е ли истина, че сте повлѣбли селлитѣ да ви подписватъ за прѣмѣтването на центра? Писала ли ви е Копривщица, отъ 5.000 жители, за прѣмѣтването на центра? Копривщица не ви е писала и азъ вѣрвамъ, че тя заслужва повече внимание, отколкото Карлиево и Клис-Кьой, села съ по 13 кжци. Азъ много хубаво знажъ всичкитѣ села, та нѣма защо да ми говорите,

какви сж селата и какво значение иматъ. Кои села ви сж писали? Никое село не ви е писало, нито за селата ви е обърнато внимание. Даже г. Поповъ, като четеше, показваше, че не знае селата.

Подписали сж прѣдложението и троица мюсюлмани, които нѣматъ хаборъ нито за Пирдопъ, нито за Златица. Партията рѣшила да удовлетвори единъ свой членъ, Сви-паровъ, и ще го удовлетвори. (Иванъ Я. Поповъ: Има заявления!) Съ това ще докажете само, че не знаете да управлявате страната. Вие ще се опозорите, защото не знаете какво правите. Сами ще се опозорите. Правѣте каквото искате.

Министъръ Д-ръ Василъ Радославовъ: Азъ ще заявѣя, че се съгласявамъ напълно съ прѣдложението, което прави г. Поповъ, и то на слѣдующитѣ основания. Може градътъ Пирдопъ да е най-търговски, най-развитъ пунктъ, но ние сме длъжни да поправимъ една умислена грѣшка за назидание на българскитѣ граждани. Въ 1888 год. Златишкитѣ граждани правихъ митинги срѣщу управлението на Стамболова; Пирдопчани, които много ги хвалѣтъ тукъ, даватъ едно заявление чрѣзъ свой кметъ да се вдигне центърътъ на околията отъ Златица, защото били много непокорни и да се прѣмѣсти въ Пирдопъ околийскитѣ центъръ! Значи, въсползували се отъ доблестта, отъ борбата на българскитѣ граждани въ Златица противъ едно управление . . . (Димитъръ Петковъ: Сжщото става и сега!) Това право е исклучително Ваше. . . Може да поддържате Пирдопчани, но недопускайте българскитѣ граждани да се ползватъ отъ доблестта на други български граждани и отъ тѣхната борба да правѣтъ политика. (Никола Хр. Габровски: Сега за Свипарова го правите!) Въ прѣписката г. Стамболовъ, като Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи, не е разрѣшилъ . . . (Димитъръ Петковъ: Той е умрѣлъ — не казвайте „господинъ“, а кажете „покойникъ!“) Добрѣ, покойникътъ Стамболовъ е искалъ да се накажѣтъ размирниците и, за да се уформи това нѣщо, е прагилъ ревизора при Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи на мѣстото. Рапортътъ на ревизора не е въ полза на Пирдопчани: ревизорътъ при Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи прѣдлага редъ основания, отъ които се вижда, че Пирдопчани нѣматъ право да искатъ да се прѣмѣсти центърътъ въ тѣхния градъ. Но въ 1889 год. Народното Събрание е рѣшило да се прѣмѣсти центърътъ отъ Златица въ Пирдопъ. Тогавъ въ Пирдопъ не е имало никакво помѣщение за околийското управление; сега, трѣбва да признажъ, има една казарма, построена отъ Софийския окръженъ съвѣтъ. (Петко Каравеловъ: Двѣ здания!) Сега има тамъ една казарма за 113.000 л. Съ направата на туй здание, види се, искали сж да се осигури Пирдопъ за околийски центъръ. Но не тѣй сж мислили жителитѣ отъ старата околия. Както Златишани, тѣй и жителитѣ отъ Копривщица сж искали Златица. (Петко Каравеловъ: Едно врѣме!) Да, но тѣхното право не е изгубено. И понеже всички села, които съставляватъ тая околия, сж искали да се прѣмѣсти центърътъ, въпросътъ е билъ внесенъ въ Софийския окръженъ съвѣтъ и чрѣзъ 1894 год. съвѣтътъ е взелъ постановление, съ което

се иска да се прѣмѣсти околийскитѣ центъръ отъ Пирдопъ въ Златица. (Петко Каравеловъ: Кой е билъ прѣдсѣдателъ?) Д-ръ Моловъ, а съвѣтници сж били: Сжселовъ, Ганчо Гаврийловъ, Марковъ и пр. Окръжниятъ съвѣтъ въ Столицата е призналъ, че Пирдопчани нѣматъ право. Въ 1898 год. става сжщото; още веднажъ се постановява и всички тия постановления сж испратени въ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи. Единиятъ отъ протоколитѣ е отъ 30-й септемврий 1894 год. — протокола № 18 на Софийския окръженъ съвѣтъ — другиятъ е отъ 10-й октомврий 1899 год. (Петко Каравеловъ: Кои сж подписали? Сжщитѣ лица, които и сега!) Тѣй щото, не по партизански съображения, а чисто въ полза на населеното се иска това. Въ новата прѣписка на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи се вижда, че почти всичкитѣ села сж подали телеграми, които се намиратъ въ дѣлото и искатъ да се приеме прѣдложението, което бѣше внесено въ извънредната сесия, съ исклучение на Копривщица и Пирдопъ. Така стои тая работа. Селата, които прѣдставляватъ тая околия, искатъ дѣйствително онуй, което говори тукъ г. Поповъ. Отъ 15 села, заедно съ Етрополе, Копривщица, Пирдопъ и Златица, само три мѣста има, които сж малко по-далечъ отъ Златица, отколкото отъ Пирдопъ; десетѣхъ сж по-близу до Златица, отколкото до Пирдопъ. При всичко, че Златица е само 4 километра по-далечъ отъ Пирдопъ, но понеже селата сж отъ тази страна къмъ Златица, всички прѣминаватъ чрѣзъ Златица, за да отидѣтъ въ Пирдопъ. Ако гледаме развитието на населението, азъ казвамъ, че Етрополе по-заслужва да бжде центъръ на околията. Но Етрополе остава малко на страна, въ балкана; така щото, ние гледаме за интереситѣ на населението: когато паднатъ снѣгове и дойдѣтъ рѣкитѣ да може населението да ходи по работитѣ си. Ето защо, Златица трѣбва да бжде центъръ.

Държж „нѣколко фактични бѣлѣжки“ раздадени на г. г. народнитѣ прѣдставители отъ нѣкой си Влайковъ, който ще е родомъ отъ Пирдопъ. Той дава едно обективно освѣтление върху въпроса, гдѣ да бжде центърътъ, но самото обстоятелство, че той е отъ Пирдопъ, не знажъ до колко ще бжде обективно това освѣтление. (Никола Хр. Габровски: Даннитѣ не сж отъ Пирдопъ! — Иванъ Я. Поповъ: Ама лицето е отъ Пирдопъ!) Азъ четохъ даннитѣ, но тѣ говорѣтъ противъ Пирдопъ. На кои основания искаме да прѣмѣстимъ центра? Населението било развито въ Пирдопъ, пуснало добри чиновници, добри офицери, министри и т. н. Но това не може да служи за никакъвъ мотивъ, г-нъ Каравеловъ. Напрѣдѣкътъ на държавата и интересътъ на населението изисква да не обръщаме внимание на това. Може Пирдопъ да бжде единъ добъръ и голѣмъ градъ, безъ да бжде околийски центъръ. Особено сега, съ минаването на желѣзницата, се измѣнява съвършено положението на много градове. Затуй, не можемъ да кажемъ, че защото Пирдопъ е родилъ, напр., единъ чиновникъ или държавенъ мжжъ, той заслужва да бжде центъръ на околията. Като мѣсто може да е по-развито, но когато доидемъ до административното дѣление, тогавъ нѣма тѣй значение. Защото, най-послѣ, ако е по

заслуги, то и селото, което е родило Св. Ивана Рилски, може да претендира за център, и тогава къдъ ще идемъ. (Петко Каравеловъ: Разстоянието между Пирдопъ и Златица е $4\frac{1}{2}$ километра!) Да, разстоянието е много малко, но по отношение на селата отъ околията, това е въ полза на гр. Златица.

Не трѣбва да гледаме, тъй сжщо, населението отъ къдъ е дошло: отъ Македония или отъ другадъ; за насъ не е важно происхождението на населението; важно е, че го има. Въ гр. Златица си има здания, които сж служили и по-напрѣдъ за учрежденията.

Петко Каравеловъ: Гдѣ? Никакви здания нѣма!

Никола Хр. Габровски: Има единъ съспанъ конакъ!

Петко Каравеловъ: Г-нъ Титоровъ! Моляж Ви се, кажете, има ли здания?

Петъръ Н. Даскаловъ: Вие знаете, че има едно старо здание! Срамота е да се приказва това.

Никола Хр. Габровски: Единъ съборенъ конакъ. Трѣбва да се отпуснатъ 100.000 л., за да се построи друго здание!

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Даскаловъ, моляж!

Петъръ Н. Даскаловъ: И тогава ли да тѣримъ, когато говорятъ така?

Министъръ Д-ръ Василъ Радославовъ: Моляж, г-да народни прѣдставители, да гласувате за приемането на туй прѣдложение, защото е справедливо.

Иванъ Вѣлиновъ: Г-да народни прѣдставители! Съображенията, които току-що исказа г. Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла по поводъ прѣдложението на г. Попова, на пръвъ погледъ изглеждатъ до нѣкъдѣ убѣдителни въ смисълъ, че правителството не току-така се е съгласило съ прѣдложението на г. Попова, което клони да прѣмѣсти центра на Пирдопската околия въ Златица. Но тази убѣдителностъ само на пръвъ погледъ се види, че е до нѣкъдѣ основателна, защото, ако дѣйствително правителството смѣташе, че е въ интереса на населението да се направи тая замѣна на околийския центъръ, то увѣрявамъ ви, че прѣдложителътъ за това прѣмѣстване нѣмаше да бѣде г. Иванъ Я. Поповъ, ами щѣше да бѣде Министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи, г. Д-ръ Радославовъ; защото, като има такъвъ грамаденъ томъ дѣло прѣдъ себе си, ако той би считалъ за безусловно необходимо за интереситѣ на населението, които интереси той е повикалъ да пази, да се прѣмѣсти околията, той нѣмаше да остави това прѣдложение да исхожда отъ парламентарна инициатива и отъ инициативата на единъ човѣкъ, какъвто е г. Иванъ Я. Поповъ, който нищо общо съ Пирдопъ нѣма. Ако бѣше това даже въ програмата на Либералната партия, то щѣше да го внесе г. Титоровъ, който много хубаво знае Пирдопската околия и който все по би подхождалъ да защити едно подобно прѣдложение. Самиятъ фактъ, че прѣдложението исхожда отъ единъ отъ най-върлитѣ защитници на сегашния режимъ, показва, че въ прѣдложението на първо мѣсто стоятъ партизански умисли. Тази мисль азъ исказахъ още когато обсъждахме бюджета, но тогазъ се исказа въ качество на прѣдположение само. Днесъ же имаме

на рѣка самитѣ думи на г. Попова, потвърдени отпослѣ и отъ г. Радославова, че прѣмѣстването на центра става, за да се поправи една политическа грѣшка, извършена ужъ отъ покойния Стамболовъ.

Най-напрѣдъ, г-да прѣдставители, не е вѣрно и не може да бѣде вѣрно обстоятелството, че покойниятъ Стамболовъ е прѣмѣстилъ центра на околията по партизански съображения и ето защо. Не казвамъ азъ, че въ Стамболово врѣме такива размѣствания не ставахъ — ставахъ; въ конкретния случай, обаче, това не е вѣрно. И за да подкрѣпѣжъ своето твърдение ще ви кажа, че единъ отъ стълбоветѣ на Либералната партия, г. Йовъ Титоровъ, приятелъ на вашата партия, тогава, когато е ставало прѣмѣстването, е билъ докладчикъ на парламентарната комисия, която е обсъждала въпроса, и отъ сжщата тая трибуна той е поддържалъ, че центърътъ на околията трѣбва да се прѣнесе отъ Златица въ Пирдопъ не затуй, защото населението се е бунтувало, както каза г. Радославовъ, и не да се носѣгне върху доблестъта, показана отъ всичкитѣ граждани, а ето защо: (Чете.) „Това — т. е. прѣмѣстването — комисията е направила по слѣдующитѣ съображения. Щомъ се присъединятъ къмъ Златишката околия селата Душанци Лжжене ... и Копривщица, то и центърътъ прѣстава да бѣде Златица, а е Пирдопъ. Освѣнъ това съображение — продължава г. Титоровъ, който не е стамболистъ, нека кажа въ скобки — комисията е имала прѣдъ видъ и това, че Пирдопъ въ всѣко отношение стои по-високо отъ Златица. Пирдопъ е билъ околия — околийски центъръ — още отъ окупацията и тамъ има по-добри училища. Подиръ това, Пирдопъ е градъ индустриаленъ, когато въ Златица всички тия работи отектветуватъ.“ Сега, партизанскитѣ съображения, значи, на които правѣше намекъ г. Иванъ Я. Поповъ и почтенииятъ Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи, трѣбва да се смѣтатъ за неоснователни, за несъстоятелни — прѣнесълъ се е центърътъ само за туй, защото Пирдопъ прѣдставлява въ всѣко отношение повече прѣимущества, отколкото Златица.

Като притуримъ сега при това съображение и обстоятелството, което г. Каравеловъ истъкна, имено, че г. Свиначовъ още лѣтосъ се е заканвалъ да отгѣсти на Пирдопъ, прѣдъ видъ на обстоятелството, че е избранъ отъ Пирдопъ не Свиначовъ, а г. Каравеловъ, все трѣбва да ни накара да помислимъ, че е вѣрно съображението, че за удовлетворението на Свиначова се прави това прѣмѣстване.

Сега, вѣрно е съображението, че Златица въ турско врѣме е трѣбвало да бѣде центъръ на околията по двѣ причини: едно, защото Златица е била турски градъ и, друго, защото селата, които днесъ съставляватъ околията, не сж сжщитѣ. Но забѣлжете какво става: щомъ като България се освобождава, окупационното правителство възстановява управлението на околията и окръга въ Пирдопъ. Азъ прѣвъ 1878 год. пктувахъ по тия мѣста. (Иванъ Я. Поповъ: Но се е казвалъ Златишки окръгъ, а не Пирдопски!) Центъръ на окръга бѣше Пирдопъ и окръженъ началникъ бѣше днешниятъ вашъ приятелъ Пѣевъ. Нисъ пктувахме като войници, за да постѣнимъ въ военното

училище и тамъ имаме една неприятностъ даже. Тамъ, прочее, бѣше не околийскитъ, а окръжнитъ центъръ. И руското окупиционно управление именно това е имало прѣдъ видъ, понеже турцитъ сж държали центра на околията въ Златица, като турски градъ, а новото управление трѣбваше да не държи смѣтка, кой градъ е турски и кой български, или, ако трѣбваше да държи смѣтка, трѣбваше да види, кой градъ е български, като остави назадъ турския, прѣнесе центра въ Пирдопъ. Това не може да се отрѣче, това е исторически фактъ, познатъ на всѣкиго, който се интересува.

Сега, въ 1889 год. станало това прѣмѣстване на околията. Но, най-напрѣдъ, като се вземе въ внимание, че вече 10 години това съществува, даже 11 години; че прѣзъ това врѣме се въздигнали 2 капитални здания въ Пирдопъ, които Златица нѣма; като вземемъ въ съображение и това, което г. Каравеловъ каза и което тѣй обективно се изложи тукъ — очевидно е, че прѣмѣстването не може да стане въ интереса на населението.

Вие казвате, че населението е правило заявление какво Пирдопъ билъ неудобенъ за центъръ, а по-удобенъ билъ Златица. По тия заявления не струва много да се говори, защото знаете тѣхната цѣна. Ние знаемъ такива случаи, дѣто едно село телеграфира на Стамболова и го въздига въ небеса, същото село послѣ телеграфира на г. г. Радославова, Панкова и пр. Селото не може да телеграфира, хората телеграфиратъ. И телеграфиратъ така: приятелитъ на единия телеграфиратъ на Стамболова, приятелитъ на другия телеграфиратъ на другия и т. п. Да вземемъ напр. единъ въпросъ, който много интересува г. Чорбаджиева. Той ни казваше, когато разви прѣдложението си за отцѣпването на Никополъ отъ Свищовъ и присъединението му къмъ Плъвенъ, че населението това го иска, защото интереситъ на населението изискватъ да иматъ вземане-даване съ Плъвенъ, а не съ Свищовъ. Менѣ пъкъ случайно ми попадна едно прошение отъ същото това население, което саежнъ не допуца да се присъедини Никополъ къмъ Плъвенъ, а иска да се остави къмъ Свищовъ; и, както всѣко заявление, обикаляло селата да бжде подписано, но улавятъ го стражаритъ, и слѣдъ като го провеждатъ въ тоя видъ, нѣкакъ се изгубва и попада въ наши рѣцѣ. (Показва заявлението, свжсано на едно мѣсто. Ржкоплѣскаше отъ лѣвицата.)

Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: Кажете едно име! Това е работа на Константинова.

Никола Константиновъ: Отъ цѣлата околия има такива!

Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: Има телеграми до прѣдсѣдателя на Камарата, съ които протестиратъ!

Никола Константиновъ: Вашитъ стражари правятъ тия безобразия!

Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: Това не е истина! Да се справи г. Вѣлиновъ и, ако излѣзе вѣрно, мене да заплауе, но тебе ще заплауе.

Прѣдсѣдатель: Молжъ, молжъ!

Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: До прѣдсѣдателя на Камарата има телеграма и протестиратъ по случай това прошение!

Никола Константиновъ: Има телеграми много, но всички сж противъ прѣмѣстването!

Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: Вие изидохте главата и на Свищовъ!

Никола Константиновъ: Азъ глави не ямъ!

Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: Моето прѣдложение бѣхж подписали 117 души!

Иванъ Московъ: Щомъ се много сърдишъ, не ти е чиста работата. (Смѣхъ.)

Иванъ Вѣлиновъ: Но въпросътъ, г-нъ Чорбаджиевъ, не е за прѣнасянето на вашата околия къмъ Плъвенъ или да остане къмъ Свищовъ; напраздно се сърдите; въпросътъ е за заявленията и за тѣхната стойностъ. Толкозъ закачвамъ азъ въпроса. Значи, този въпросъ за заявленията трѣбва да се счита веднажъ за винаги у насъ разрѣшенъ: че на едно правителство каквито заявления му трѣбватъ, всѣкога ще намѣри покрити съ стотина и хиляда подписа. Слѣдователно, това съображение на г. Попова трѣбва той да си го оттегли.

Остава второто съображение — разстоянието между селата до Златица и Пирдопъ. Освѣнъ съображението, което г. Каравеловъ искава, че селата Копривщица, Душанци и Лжжени, взети заедно съ Пирдопъ, съставляватъ вече отъ половината околия и тѣ сж по-близо до Пирдопъ, отколкото до Златица, азъ имамъ честь да ви кажжъ, че и за всички други села отъ околията е безразлично разстоянието до Пирдопъ или Златица, защото това разстояние е единъ или два километра. Азъ съмъ ходилъ тамъ и отъ Златица се чува въ Пирдопъ. Ето и картата за пощенското разстояние у насъ и списъка на общинитъ на Княжество България отъ 1894 год.; разстоянието е показано даже по-малко отъ 2 километра.

Сега, когато е работата, гдѣ да устроимъ единъ центъръ на околията, когато има толкова прѣимущества на страната на Пирдопъ, прѣимущества, които и г. Радославовъ самъ току-що призна, и когато разстоянието помежду имъ е 1½ километра — това увѣренъ съмъ, че голѣма разлика не е — ще отиде единъ селянинъ отъ Радославово до Пирдопъ ще направи 20 или 21 километра; обаче разликата е тази, че ако отиде на пазаръ и свърши своята работа, ще има врѣме да обиколи и къмъ правителствениятъ учреждения, когато сега трѣбва да отиде за правителствениятъ учреждения въ Златица, а пъкъ на пазаръ въ Пирдопъ. Значи, съображенията за разстоянието не сж вече основателни. А други съображения г. Поповъ не искава.

Но да отидемъ и до друга крайностъ. Азъ допуцамъ, най-послѣ, че по отношение на заявлението и разстоянието и Пирдопъ и Златица стожатъ на еднакъвъ уровень. И двата града бж могли да се вземжтъ за центъръ на околията. Самото обстоятелство, че въ Пирдопъ съществуватъ двѣ правителствени здания, отъ които едното е направено отъ града и послѣ искупено отъ правителството, а другото е направено отъ държавното съкровище, самото това обстоятелство говори въ полза на Пирдопъ — въ Пирдопъ да остане центърътъ на околията. Истина е, че и въ Златица има едно здание, останало отъ турско врѣме още; истина

е и това, което говореше г. Даскаловъ, че има даже у насъ и окръжни центрове, гдѣто управленията се помѣщаватъ въ стари здания, останали отъ турско време, напр. въ Търново, Разградъ и пр., но не трѣбва да се забравя, че въ Златица това здание 10 години наредъ е изоставено и дошло въ окончателна негодностъ. Ние имаме въ Радомиръ казарми, които струватъ милионъ лева, построени отъ камъкъ, и които, слѣдъ напушането имъ, отъ 7—8 години сж станали на развалини, та смѣтайте какво ще стане съ единъ конакъ дървенъ или паянтовъ, въ който 10 години не е влизано. Въ тази книжка на Влайкова се говори даже, че общинското управление на Златица днесъ не се помѣщава въ конака, а се плащатъ пари за наемъ. Самиятъ конакъ не служи даже за общинско управление. При тия данни, ми се струва, едно може да се поддържа, и Либералната партия ще направи добръ, ако го признае, че има интереси партийни, и интереси партизански изискватъ прѣнасянето на центра въ Златица. Тогавъ можъ да бѣждъ готовъ да признае и азъ, и Народното Събрание, че има искренности въ вашата дѣятелностъ.

Г-да народни прѣдставители! Азъ мисля, че не би струвало, именно на основание на такива шаткави и партизански съображения, да се мѣсти центрътъ на околията въ Златица, но трѣбва да забѣлѣжж, прѣди да свѣрши, че ние днесъ се занимаваме съ уформяване на една работа, която е вече станала. Ние не приемаме законъ, на основание на който правителството ще прѣнесе центра отъ Пирдопъ въ Златица, не; ние уформяваме една работа вече станала. Мировото сѣдилище се прѣнесе въ Златица, нѣщо прѣди 15—20 дена, а околийското управление и другитѣ учреждения прѣди 3—4 дена; слѣдователно, ако говоримъ това, то е да защитимъ справедливата кауза на Пирдопчани. И ако се отхвърли прѣдложението на г. Попова, това би било късно, защото, както казахъ, вече ние се занимаваме съ уформяване на работа вече станала, а не да дадемъ разрѣшение на правителството да я извърши. Правителството, прочее, съ тази работа е посѣгнало върху една отъ върховнитѣ прерогативи на народното прѣдставителство, което само е компетентно да се занимава съ дѣлението територията на Княжеството. И щомъ това не е направено, народното прѣдставителство трѣбва да се помири съ ролята да удобри това, което правителството прави, а не по-прѣди правителството да иска разрѣшение и, само слѣдъ като получи такава разрѣшение, да направи потрѣбното.

Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: Моля, г. Вѣлиновъ, кажете отъ кои села е заявлението?

Иванъ Вѣлиновъ: Отъ Левска община и пр.

Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: Ето телеграмата отъ това село до г. Прѣдсѣдателя на Народното Събрание.

Илия Д. Вълчевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Г-нъ Каравеловъ и г. Вѣлиновъ, както и другитѣ тѣхни г-да оратори, които ни искаха тукъ цѣлъ купъ невѣрности, вѣматъ смѣлостта да дойджтъ тукъ да чужтъ онова, което трѣбва да чужтъ, което трѣбва да знажтъ и което трѣбва да запомнжтъ хубаво. Но това е тѣхна работа. Азъ нѣмахъ намѣрение да вземж думата, защото

никога не съмъ прѣдполагалъ, че по прѣдложението за прѣмѣстване на околийския центръ отъ Пирдопъ въ Златица ще се възбуджтъ такива разисквания и че почитаемата опозиция ще дойде съ такива невѣрни данни, съ такива неоснователни мотиви да поддържа отхвърлянето на това прѣдложение. Азъ ще дойдж едно по едно да изложж мотивитѣ и основанията, факти неоторими, а ония, които се интересуватъ, нека послѣ ги провѣржтъ и нека виджтъ днешното правителство въ своитѣ работи, било по прѣдложението на г. Ивана Поповъ, било по всички други мѣроприятия, които взема да направи правителството и болшинството, дали може да се даде такъвъ характеръ, дали може да се даде такава краска, както е далъ шефътъ на Демократическата партия, неговиятъ другаръ г. Вѣлиновъ и другитѣ тѣхни приятели. И тѣй, на прѣдмета. Думата е да останжтъ тия работи записани въ протоколитѣ и обществото ще сѣди, какво е поддържала опозицията и въ това, което поддържамъ, каква истина има.

На първо мѣсто почитаемата опозиция какво казва: ако, казва, това прѣдложение бѣше сериозно, то трѣбваше, да излѣзе не отъ единъ Иванъ Я. Поповъ, а отъ други нѣкого. Демократитѣ като че искаха да кажжтъ: това прѣдложение трѣбваше да бѣде направено отъ нѣкоя физиономия мазна, а не отъ единъ народенъ прѣдставител по тѣло-сложение и на гледъ такъвъ, какъвто е г. Иванъ Я. Поповъ. Тѣ като че искаха нѣкое чорбаджийско лице да бѣше го направило, а не г. Иванъ Я. Поповъ. Азъ ви заявявамъ, че г. Иванъ Я. Поповъ, тѣй както е той скромень работникъ, не можъ го замѣни съ най-мазната фигура. Азъ мисля, че въ Народното Събрание всѣки, който е народенъ прѣдставител, е равенъ съ всички народни прѣдставители, и не би трѣбвало да го говори това шефътъ на така нарѣчената Демократическа партия. Г-нъ Иванъ Я. Поповъ, какъвто и да е, той е прѣдставител и има такава тежестъ, какъто имате и Вие, г-нъ Каравеловъ! Той има такава право, какъто имате и Вие; той може да прави прѣдложение, какъто право има всѣки народенъ прѣдставител. Той прави едно прѣдложение и, ако намѣрите че е лошо, вие можете да го отхвърлите. Защо докачате личности? Какво е крива тая личностъ? Значи, този мотивъ — гдѣто говорихъ г. Вѣлиновъ и г. Каравеловъ, че прѣдложението не било сериозно, защото било направено отъ г. Ивана Я. Поповъ — трѣбва да падне, трѣбва да се отстрани.

Нека дойджъ сега на самото прѣдложение. Ще моля г. Каравелова да ме изслуша и, ако намѣри нѣщо невѣрно въ моитѣ думи, азъ съмъ готовъ да чужъ всичко. И така, на прѣдложението. Вамъ е извѣстно, г-да народни прѣдставители, — и това не може да се крие — че околийскиятъ центръ на Златишката околия въ турско време, и дълго време слѣдъ освобождението, е билъ гр. Златица. Въ турско време така нарѣчената Златишка кааза имаше центра въ Златица. Слѣдъ освобождението, на първо време, управлението пакъ бѣше въ Златица. И по всички бюджети тогазъ, по всички книжа, които се иматъ, официални въ министерството, ще видите, че тази околия се възпроизведе въ окръгъ и се

казваше Златишки окръгъ — това трѣбва да се забѣлжи — и прѣнесохъ управлението, тъй както се наричаше — Златишки окръгъ — въ Пирдопъ, безъ никакво рѣшение. Окръженъ управителъ тогазъ бѣше русинъ, който малко искаше да знае за законитѣ. Като прѣнесохъ управлението въ Пирдопъ... (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Защо го прѣнесохъ?) По какви съображения е направено това, не ми е работа тукъ да ви расправамъ, всѣки може да се сѣти и азъ ще ви го кажъ по-послѣ. Слѣдъ време какво стана? Това управление, което трая въ Пирдопъ само двѣ години, на третата година се повдигна цѣлото население отъ цѣлата околия и прѣнесохъ управлението отъ Пирдопъ въ Златица, като казахъ, че Златишкиятъ окръгъ трѣбва да си отиде на мѣстото — въ Златица. Министерството намѣри, че искането на населението е законно, и управлението отиде въ Златица. Значи, управлението по-напрѣдъ незаконно бѣше прѣнесено въ Пирдопъ. Това управление въ Златица продължавъ, г-да народни прѣдставители, до 1889 год., а въ 1890 год. пакъ го прѣнесохъ въ Пирдопъ. Какъ се прѣнесе това управление, кои бѣхъ мотивитѣ? Мотивитѣ сж слѣдующитѣ.

Вамъ е извѣстно, че въ 1890 год. въ България, за зла честь, много малко граждани се излагахъ на голѣмия рискъ да се борятъ срѣщу режима на Стамболова. Г-нъ Каравеловъ знае тия нѣща, че въ 1887—1888 год. Либералната партия, подъ водителството на г. Радославова, бѣше, която отвори борбата. Отчасти се бори съ своя оргапъ и г. Каравеловъ, но прѣстана, като каза, че не е възможно да се бори по-нататкъ.

Петко Каравеловъ: (Като напуца залата.) Вие водѣхте тѣлпата! Не Ви е срамъ!

Илия Д. Вълчевъ: Вие се засрамѣте отъ сурата си!

Иванъ Я. Поповъ: Който се тревожи, не говори истината! Трѣбва да стои тукъ!

Илия Д. Вълчевъ: Шефътъ на Демократическата партия не иска да слуша. Благодаримъ!

Г-да народни прѣдставители! Нека прѣминемъ на фактитѣ. Азъ ви заяввамъ, че въ това време, когато всички, по-голѣмата частъ отъ българскитѣ граждани, съ страхъ и трепетъ замръквахъ въ кжцитѣ си; когато хората не смѣхъ да проявятъ никакви дѣйствия за борба; когато всичко се затваряше, биеше и убиваше въ участъцитѣ — тогазъ именно Либералната партия, партията на г. Радославова, бѣше вдигнала високо знамето и каза на Стамболова: ти можешъ да направишъ всичко, можешъ да затваряшъ, да биешъ, да убивашъ, но ние ще водимъ борбата! (Иванъ Вѣлиновъ: Това е вѣрно, но какво отъ туй.) Послѣ ще видимъ. Прѣзъ тази гореца борба, прѣзъ тази опасна борба, г. Горбановъ и други народници, когато падна Стамболовъ въ 1894 год., всички казахъ: 8—9 години мълчахме, сега ще заговоримъ. Всѣки знае да мълчи. Мълчаннето е най-лесната работа. Но въ 1888 год., когато се борѣше тази партия противъ режима на Стамболова, Златишкиятъ граждани, Златишкиятъ борци бѣхъ първитѣ, които въ Стамболово време вдигнахъ високо знамето да протестираатъ срѣщу тираническия режимъ и

казвахъ на Стамболова: „долу!“ Това бѣше първиятъ викъ, това бѣше първиятъ гласъ, който излѣзе изъ гърдитѣ на Българския народъ, и каза: „долу тираниитѣ!“ Какво стана тогазъ? Митингътъ, г-да народни прѣдставители, стана на 13-й ноемврий 1888 год. Щомъ се взе тази резолюция срѣщу Стамболовото правителство, прѣзъ ноцта се испроводихъ отъ София единъ ескадронъ конница и Софийскитѣ градоначалникъ съ 100 души стражари, които нападнахъ Златишкиятъ борци, тия така да кажъ борци за свободата на България, и ги обявихъ за бунтовници. Прѣзъ ноцта още взехъ най-доблестнитѣ, най-събудевитѣ Златишки граждани; въ това число бѣше и доблестниятъ борець Свиляровъ, за когото г. Каравеловъ нѣма срамъ да подхвърли нѣкои думи. Въ това число, казвамъ, бѣхъ учителитѣ и цѣлата интелгенция отъ Златица. Тази интелгенция я докарахъ тукъ, въ София, подъ строгъ конвой и натикахъ въ „Черната-Джамия“ безъ постановление, безъ присѣда, безъ нищо. На какви страдания и мъчения сж били изложени изъ цята, само единъ Богъ е свидѣтель. Златишкиятъ граждани бѣхъ подхвърлени на едно най-тежко и най-страшно прѣселѣване, на една екзекуция нечувана дотогазъ. Садина блѣднѣе, г-нъ Вѣлиновъ! Най-честнитѣ сѣмейства бѣхъ подложени на най-страшни и най-низки истезания. Срамъ ме е да ви кажъ какво е вършено отъ стражаритѣ и войската. То е било върхъ на бесчестието, което е вършила тогазъ екзекуцията. Майки, дѣца плачѣтъ, писъкъ и оледия до Бога! Нѣма отъ никого помощ. Телеграфиратъ, но нѣма кой да помогне.

И защо всичко това, г-да народни прѣдставители? Само за туй, защото Златишкиятъ граждани бѣхъ истински либерали, проникнати отъ идеята да се борятъ до смъртъ за свободата на България, срѣщу единъ режимъ, срѣщу който, ако не водѣхме и ние борба, можеше да продължава. Това да се запомни добръ.

По-нататкъ, щомъ се свърши този митингъ, щомъ се взехъ най-добритѣ граждани и ги арестувахъ въ „Черната-Джамия“, не се минахъ, г-да народни прѣдставители, три недѣли — интересно е това да го чуе г. Вѣлиновъ — и въ тия три недѣли подаватъ вече заявление Пирдонскитѣ граждани до Стамболова; намиратъ му сгодния случай и казватъ: „г-не министъръ-прѣдсѣдателю, ние, като знаемъ какъ доблестно се борите за правата на народа и какъ добръ водите управлението на страната,“ и пр. — и искатъ прѣмѣстването центра на околията въ Пирдопъ. (Нѣкой отъ дѣсницата: Позоръ!) Да поддържатъ подобни нѣща демократи като Каравелова, това е срамъ и позоръ. Сирѣчь, да поддържатъ едно таково начало, че ония борци, които сж пожертвували живота и имота за свободата на България, сж искали прѣмѣстването центра на околията по партизански съображения, това е, г-да народни прѣдставители, скандалъ надъ скандалитѣ!

Но нека прослѣдимъ по-нататкъ. Сега азъ ще дойдъ съ дати и укази, за да ви покажъ, какво се е говорило и какво се е работило, защото не подобава на единъ прѣдставителъ само да подхвърля думи съ нищо неподкрѣпени, а трѣбва да излѣзе съ факти. Първото прошение, по което

е послѣдвалъ първиятъ докладъ на главния секретарь на Министерството на Вътрѣшнитѣ Дѣла къмъ Стамболова и заповѣдта на Стамболова да се направи докладъ, за да се прѣмѣсти управлението отъ Златица въ Пирдопъ, защото Златишкитѣ бунтовници и ненадежни граждани трѣбва да се съсишжтъ, е било прѣзъ ноемврий мѣсець. И това се върши тъкмо тогазъ, когато Златишкитѣ борци сж изложени на пай-голѣми истезания въ затвора, и съ тѣхното печастие, и отъ тѣхния патриотизъмъ Пирдопчани искатъ да извлѣкжтъ облаги, да имъ вземжтъ управлението въ това мжтно врѣме. Докладътъ на г. главния секретарь е отъ 25-й ноемврий 1888 год. Митингътъ стана на 13-й ноемврий, а на 25-й ноемврий става вече докладътъ. Виждате колко бързо се върши. Слѣдъ този докладъ на г. главния секретарь, който е направенъ тѣй, както е искалъ министрътъ и Пирдопскитѣ граждани, които бързатъ и съ едно, върно-подданическо ще го нарѣкж, заявление — това прошение има дата 14-й декемврий 1888 год. — и като увѣряватъ тогавашния министъръ-прѣдсѣдатель въ своето върноподданничество, като напомнятъ, че Златичани сж немирнѣ элементъ — (Славчо Бабаджановъ: Ако има нѣщо подобно въ заявлението, прочетѣте го!) Ще го прочетж. — Като казватъ, че въ тази околия тѣ не може да иматъ спокойно управление отъ тия немирници, дохождатъ и казватъ така: „Ние ви молимъ да чуете нашия гласъ и управлението да се прѣмѣсти въ Пирдопъ, защото само тогазъ ще имаме спокойно управление“. Това е изрично казано въ заявлението. Подаватъ второ заявление. Това второ заявление има дата 24-й май 1889 год., входящи № 8.998; въ него казватъ така: „Ние, Пирдопскитѣ граждани, като сме увѣрени, че ще послушате нашата молба, събрахме се на засѣдание въ градския съвѣтъ и взехме рѣшение, че ако Вие прѣнесете управлението отъ Златица въ Пирдопъ, правителството нѣма да похарчи нито единъ сантимъ за здания: ние ще направимъ всичко съ наши сръдства“. И слѣдъ два дни правжтъ едно постановление. По-рано е направилъ Пирдопскиятъ общински съвѣтъ едно постановление, отъ 9-й октомврий 1889 год., въ което казва: ако не можете изведнажъ да направите помѣщение за управленията, ние даваме бесплатно помѣщение. Всичко това се нарежда и като се нарежда до тоя край, населението отъ Златишката околия, като узнава за тия постановления, какво прави? Събиратъ се отъ всички села, въ това число и гр. Копривщица, защото гр. Копривщица не е село както казахъ нѣкоя, а е градъ, и всички даватъ телеграфически протестъ до Министра на Вътрѣшнитѣ Работи и казватъ: ние по никой начинъ не сме съгласни да се прѣнесе управлението отъ Златица въ Пирдопъ, защото това е дѣйствително противоположно на нашитѣ интереси. Това го казва и Копривщица. Тая околия има 4 града: Етрополе, Златица, Копривщица и Пирдопъ. Тритѣ града се оплакватъ съ телеграфически протестъ, сжщо и по-главнитѣ села: Душанци, Мирково, Коланларе — сега Радославово, Буново; оплакватъ се и казватъ: ние не сме съгласни за прѣмѣстването. Тогазъ се принуди Министрътъ на Вътрѣшнитѣ Работи, при тоя едногласнѣ протестъ, да испрати своя ре-

визоръ и испратилъ ревизора Д-ръ Загорова — да му кажж и името — да отиде да изучи протеститѣ и телеграмитѣ на населението отъ Златишката околия. Поржкмата, съгласно резолюцията на Стамболова, била такава: като изслѣдвате, ще маскирате вашето изслѣдване, че правите ревизия на общинскитѣ управления. (Василъ Кънчовъ: Има ли го това забѣлзано?) Има го забѣлзано; азъ ще ви кажж рапорта, за да го видите. Като отишълъ ревизорътъ да провѣри тия работи, трѣгналъ отъ градъ на градъ и отъ село на село, ама буквално отъ село на село, и разслѣдвалъ всичко, като викалъ нѣрвенци и общинари — забѣлжете това въ Стамболово врѣме — и дава послѣ единъ рапортъ до министра Стамболова. Този рапортъ можете да го намѣрите при дѣлото. Той гласи, г-да народни прѣдставители, слѣдующето — азъ ще ви кажж само два-три откъслека — азъ даже ще цитирамъ цѣлия рапортъ, за да се отпечати въ дневникитѣ на Народното Събрание: (Чете.)

„Господинъ Министре,

Въ изпълнение на резолюцията Ви върху прошениято на Пирдопския градско-общински съвѣтъ до Васъ, относително прѣмѣстването сѣдалището на Златишката околия отъ Златица въ Пирдопъ, имамъ честь да Ви доложж, че ходихъ не само въ тия двѣ градчета, но и въ село Коланларе, едно отъ най-голѣмитѣ въ околията, като маскирахъ мисията си съ една редовна ревизия на учрежденията подъ вѣдомството на повѣреното Вамъ министерство, а така сжщо се спирахъ и говорихъ съ по-първитѣ селяни, прѣзъ селата на които минува шосето, и съ селяни, които бѣхж по пазаря въ Златица и въ Пирдопъ, отъ всичко извлѣкохъ слѣдующето:

а) Че всички села въ настоящата Златишка околия желажтъ да си остане Златица сѣдалище на околията, тѣй като почти всички отстоятъ по-далечъ отъ Пирдопъ, отколкото отъ Златица, и защото зданието, въ което се помѣщаватъ правителственитѣ учреждения въ Златица, било правено отъ тѣхъ въ турско врѣме а н г а р и я, та щѣло да остане празно и бесполезно и, ако се приеме Пирдопъ за центъръ, правителството щѣло да плаща наемъ за помѣщенията поне нѣколко години, догдѣто Пирдопскиятъ градско-общински съвѣтъ изпълни рѣшението си за построяването здание за тая цѣль на общински сръдства.

б) Че отъ новоприсѣдиняемитѣ, градчето Копривщица не желае да бжде Пирдопъ сѣдалище на околията, макаръ и да е по-близо, понеже Копривщени хранжтъ глуха омраза противъ Пирдопчани, за гдѣто тѣ не имъ съчувствували прѣзъ 76 год., ами гледали да се обогатжтъ съ евтино купуване отъ турцитѣ плячката, която тия послѣднитѣ направили въ разграбенитѣ и разорени градове и села; селото Лжжене е раздѣлено по този въпросъ. Кметътъ съ нѣколцина съвѣтници и часть отъ населението искатъ Златица да си остане центъръ на околията, а останалитѣ съвѣтници и другата часть отъ населението искатъ Пирдопъ да бжде такъвъ; и селото Душанци прѣдоставя на правителството да рѣши въпроса, обаче все повече клони къмъ

Пирдопъ, отколкото къмъ Златица, тъй като до Пирдопъ е малко по-близичко.

в) Че Златица винаги, освѣнъ прѣзъ окупацията, е била сѣдалище на околността и че, ако за напрѣдъ не си остане пакъ, всѣко значение на това градче въ политическо, икономическо и културно отношение, свършено се изгубва, тъй като и сега, като е сѣдалище на околията, не е за похваляване въ това отношение и, въместо да напрѣдва, по причина на измѣненитѣ условия, отъ освобождението насамъ постоянно упада.

г) Че съ прѣмѣстването на околийския центъръ отъ Златица въ Пирдопъ, само Пирдопчани ще бждѣтъ доволни, защото иматъ въ това интереси, а Златичани и цѣлото население отъ селата, съставляващи настоящата околия, заедно съ онуй отъ Копривщица и частъ отъ с. Лажене, ще бждѣтъ недоволни, защото желанието имъ ще остане незачетено и интереситѣ имъ ще пострадатъ, и, слѣдователно, ако досега сж се поддавали на агитациитѣ въ полза на тогова или оногова, за въ бждѣще ще бждѣтъ явно злѣ настроени противъ правителството, което ги е онеправдало, и противъ всѣко правителство, което не прѣмѣсти обратно сѣдалището на околията отъ Пирдопъ въ Златица.

Прѣдъ видъ, прочее, на горнитѣ мотиви за и противъ Пирдопъ или Златица и прѣдъ видъ на свѣдѣнията, които отдѣлно ще Ви дамъ, Господине Министре, азъ съмъ на мѣние прощението на Пирдопския градско-общински свѣтъ да остане безъ послѣдствие.

Прошението, заедно съ приложението му, повръщамъ при настоящия си.

Благоволѣте, и пр.

Гр. София, 23-й Октомврий 1889 год.

Ревизоръ: Д-ръ Загоровъ.“

Това е страшенъ позоръ и азъ го цитирамъ отъ единъ официаленъ рапортъ. (Ц в ѣ т к о В. Таслаковъ: Затова ли го искате сега?)

Даже има уговорка, която въ рапорта я нѣма, но която ще я кажъ като човѣкъ отъ тази околия, че отъ Пирдопъ, за щастие или нещастие, е имало единъ нещастенъ синъ, който е отежтствувалъ отъ града и е билъ съ възстаницитѣ, но, когато се върналъ въ Пирдопъ, е билъ прѣдаденъ отъ своя собственъ баща.

По-нататкъ, г-да народни прѣдставители, както видете въ тоя рапортъ, г. Загоровъ заключава така: азъ давамъ мнѣние, г-не министре, че околийскиятъ центъръ трѣбва да остане въ Златица. Това е заключението; обаче това не е станало; правѣтъ се други постѣпки. Тия постѣпки се правѣтъ, и не ще съмнѣние, че управлението отива отъ Златица въ Пирдопъ — прѣнася се.

Сега, длъженъ съмъ тукъ да се спрж за една минута и да ви кажъ, че въ Златица е имало всички нужни помѣщения; всичкитѣ учреждения въ Златица сж се помѣщавали въ правителствени мѣста. Щомъ се прѣмѣстихъ въ Пирдопъ, станало е нужда да се правѣтъ нови здания. Пирдопчани даватъ заявление и казватъ: пратѣте инженери и ние ще дадемъ пари за всичкитѣ учреждения. Працатъ ин-

жинери и направятъ се здания. Какво става по-послѣ, г-да народни прѣдставители? Това е много важно. Като дали обѣщание прѣдъ българската хазна, прѣдъ Българското правителство, че нѣма нищо да искатъ отъ хазната, мина се не мина, подаватъ едно прошение и какво казватъ: „ние направихме здания, по задължнѣхме; затова, молимъ правителството да ги откупи“. По тоя начинъ накарахъ правителството да ги откупи. Тия хора, които казвахъ по-напрѣдъ, че на тѣхна смѣтка ще станатъ тия здания, товарятъ хазната по единъ измамливъ начинъ: даватъ прошение въ Народното Събрание и тая сума имъ се опрощава. Питамъ азъ сега: това ли е събуденостъ на населението? Добра събуденостъ, много хубава събуденостъ! (Д-ръ Тодоръ Стаменовъ: Ачигъози!)

За да не помисли нѣкой, че това сж само думи, азъ ще ви кажъ, че не сж само тия помощи. Щомъ въ 1894 год. Стамболовиятъ режимъ се промѣни, ония негови поддържатели, които казвахъ на Стамболова: „да живѣе!“ веднага взехъ да казватъ: „долу тиранинтъ! да живѣе Стоиловъ!“ Какво направи г. Стоиловъ? Независимо отъ това, че откупи зданията, но отпуснахъ отъ окръжния свѣтъ — отъ неговитѣ приятели като Ночева, Д-ръ Моллова и други — още 25.000 л., за да строжатъ и други здания. Сами си отговорѣте, г-да народни прѣдставители, какъвъ товаръ е било Пирдопското население за нашата хазна и по кой начинъ то е вадило тия пари. Но не стига това. Ако искате да не ме обвинявате, азъ ще ви кажъ и първата, и втората цифри, и самитѣ номера. Първата цифра е била отъ 16-й мартъ 1890 год. Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи, съ писмото отъ тая дата, подъ № 688, е съобщило на Министерството на Финанситѣ, че то е откупило еди-кои си здания на Пирдопската община за смѣтка на държавата и е молило да се отпусне сумата. Това е станало съ указъ отъ 20-й февруарий 1890 год.

Не стигатъ тия суми, г-да прѣдставители, ами азъ ще ви прочетж другъ единъ списъкъ, за да видете какви суми сж били отпуснати на тоя градъ. Ако бѣхъ отпуснати такива суми на другъ градъ, азъ ще ви увѣрж, че училищата щѣхъ да бждѣтъ петъ пкти по-добри. Ето върволицата, за да видете този Пирдопъ, който е казвалъ „да живѣе Стамболовъ!“ и послѣ — „долу Стамболовъ!“ и т. п. Именно този Пирдопъ, на когото кметѣтъ е подирѣдсѣдателъ и на Цанковисткото бюро, и на Демократическото бюро, и на Стамболисткото бюро, и на Народната партия; (Иванъ Я. Поповъ ржкоплѣска.) единъ и сжщъ човѣкъ е подирѣдсѣдателъ на четири бюро на опозиционнитѣ партии — на всѣкждѣ. . .

Василь Кжнчовъ: Виновенъ ли е Пирдопъ за това?
Д-ръ Тодоръ Стаменовъ: Въ турско врѣме какъвъ е билъ?
Илия Д. Вълчевъ: Азъ не можъ да знажъ.

Генчо Филиповъ, най-добриятъ приятелъ на г. Каравелова, е прѣдсѣдателъ на Демократическото бюро, прѣдсѣдателъ на Цанковото и членъ въ Стамболовото и Народнишкото. . . (Стефанъ Къойбашиевъ: Кажете за Чолакова и Цекова отъ Златица!) Тѣ бѣхъ едно врѣме Стамболисти и викахъ: „да живѣе Стамболовъ!“ падна Стамболовъ,

почнахъ да викатъ: „долу Стамболовъ!“ (Стефанъ Къой-башиевъ: Не трѣбва да говорите така. Ако има изроди въ Златица . . .)

Ето какъ сж отпускани тия суми — азъ ще ги нареджъ една по една: съ указъ подъ № 406 — това е за училища — отъ 17-й юлий 1880 год. — 2.500 л.; съ указъ подъ № 384, отъ 19-й май 1881 год. — 3.000 л.; съ указъ подъ № 744, отъ 6-й септемврий 1882 год. — 1.500 л.; съ указъ подъ № 73, отъ 3-й юлий 1885 год. — 2.000 л.; съ указъ подъ № 126, отъ 18-й септемврий 1886 год. — 2.500 л.; съ указъ подъ № 89, отъ 21-й септемврий 1887 год. — 2.500 л.; съ указъ подъ № 35, отъ 16-й мартъ 1888 год. — 3.000 л.; съ указъ подъ № 50, отъ 13-й априлий 1888 год. — 2.500 л.; съ указъ подъ № 36, отъ 23-й мартъ 1889 год. — 2.500 л.; съ указъ подъ № 8, отъ 21-й януарий 1890 год. — когато се прѣмѣсти управлението — 3.000 л.; сжщата година, съ другъ указъ подъ № 145, още 4.500 л., и най-послѣ подъ № 27, отъ 21-й мартъ 1892 год. — 2.500 л. По Министерството на Народното Просвѣщение, съ писмо отъ 27-й мартъ 1895 год., отпусната една помощъ да се построи едно училище, каквото не е било построено, 3.500 л.; съ друго писмо подъ № 17.800, отъ 25-й ноемврий 1895 год., отпуснати други 5.000 л.; съ друго писмо подъ № 16.957, отъ 22-й ноемврий 1897 год., отпуснати 3.500 л.; съ друго писмо пакъ прѣзъ 1895 год., когато е викано „да живѣе Стоиловъ“, отпуснати 2.000 л., отъ които 1.500 л. за да търсятъ старини. Направѣте една смѣтка и ще видите какво коштува гр. Пирдопъ. Хазната е харчила повече, отколкото полза е имала отъ него. Питамъ азъ: такива грамадни расходи, такива суми, които сж отпуснати на Пирдопъ, да бѣхж отпуснати на нѣкое просто село, съ тия суми можеше да направи много хубави училища. А какво ми говори Влайковъ въ своята брошура: „въ Пирдопъ имало много събудено население“! Ама съ такава сума и гимназия, и университетъ може да се направи. На държавенъ грѣбъ лесно е. Забѣлѣжете добрѣ, че и слѣдъ 1895 год., отъ когато се даватъ $\frac{2}{3}$ отъ държавата за училищата, пакъ има отпуснати 5.000, 8.000 и 3.000 л. Даже единъ видъ печалба сж взимали отъ това нѣщо. Ако би била отпусната такава сума, ако щете на Златица, ако щете на Етрополе, на Коланларе, щѣхж да иматъ много по-свѣсни училища; защото училищата нареждатъ съ държавни пари. Мотивъ ли е това, което казватъ г. г. ораторитѣ, че въ Пирдопъ има по-добри училища и че населението било по-събудено. Каквато индустрия има въ Пирдопъ, не по-малка има и въ Златица. Вамъ е извѣстно, че въ Златица се изработва кашкавалъ. Ако вземете да направите едно сравнение между онова, което се искарева отъ Златица, и онова отъ Пирдопъ, Златица прѣвъсходствува. Ако сж нѣкои черкези македонцитѣ, ако сж нѣкои наши неприятели, то е другъ въпросъ. Белки тѣ сж други хора; тѣ не сж ли българи, наши братия? Важно е за насъ, че Златишкиятъ центъръ се напълни, и то отъ ония, които слѣдъ войната намѣрихж прибѣжище тукъ. Наша длъжностъ е да помогнемъ това население да се повдигне морално и материално, да помог-

немъ земледѣлието, индустрията, училищата и всичко, да не загине единъ български центъръ. Това е нашъ дългъ и ние трѣбва да го направимъ. И азъ мислж, че ако се гледа отъ такава гледна точка, ще видимъ, че цѣлото депутатство, безъ да се гледа на лѣвица и дѣсница, съ общи сили, единъ градъ като Златица, който има историческо мипало, трѣбва да го поддържаеме съ всички сили. Не да отиваме и да даваме помощъ като на Пирдопъ, който и на свои срѣдства може да върви напрѣдъ. Ние трѣбва да помогнемъ тамъ, гдѣто трѣбва, трѣбва да гледаме да подкрѣпимъ населението на гр. Златица да процъвне, да се отърси и укрѣпне.

Независимо отъ това, г. Каравеловъ казваше: „добрѣ, но населението не е съгласно да се прѣмѣсти центърътъ отъ тамъ.“ Това не е вѣрно. Г-нъ Каравеловъ казва: „щомъ вземете Пирдопъ, заедно съ Копривщица, Лжжени и Душанци, 4-тѣхъ населени пунктове, тѣ съставляватъ половината население, или нѣщо повече даже“. Така искаше да каже той. Това нѣщо е невѣрно. Цѣлото население въ Златишката околия е 23.800 души. Ако цѣлото население е 23.800 души, да видимъ сега Пирдопъ съ Копривщица, Лжжени и Душанци колко съставляватъ. Правѣте си смѣтката, ще ви кажъ цифритѣ: Копривщица прѣдставлява 4.686 жители, Пирдопъ 3.431; селата: Душанци 465, Лжжени 404, като ги съберете, излизатъ 8.986, разликата до 23.800 съставлява 14.814 души; значи $\frac{3}{5}$ отъ населението, даже безъ Копривщица, сж противъ това. И г. Каравеловъ трѣбваше да знае тия работи и да не говори тукъ невѣрности. Ако вземете само тия цифри, вие ще намѣрите, че г. Каравеловъ говорѣше тукъ работи, които не се оправдаватъ отъ факти, работи, които сж противъ официалнитѣ данни, защото Златишката околия се състои отъ 15 села, отъ които 4 градове. Да кажемъ сега противното. Селото Буново има 1.078 жители, гр. Етрополе има 3.486 души, Златица 1.971 души, Радославово, или бивше Колапларе, 1.244 души, Бенковски, бивше Келяво-Камарци, 247 души, Карлиево 268, Каменица 582, Мирково 1.923, Смолско 1.469, Челопечъ 1.333, Кълисе-Къой 200. Направѣте смѣтка за всички тия села, които поменахъ и исчислихъ, г-да прѣдставители; трѣбва да трѣгнатъ хората отъ селата си, да минатъ прѣзъ Златица и да отидатъ въ Пирдопъ. И, молжъ ви се, може ли да бжде въ интереса на населението да минатъ прѣзъ Златица и да отидатъ въ Пирдопъ? (Иванъ Бѣлиновъ: Пазарътъ е въ Пирдопъ.) Има и въ Златица — въ понеделникъ. Въ Пирдопъ е въ петъкъ. Каквото има въ Пирдопъ, това има и въ Златица. Вѣрно ли е това, което твърдятъ прѣдговорившитѣ оратори? Не. И азъ казвамъ, че всички тия села, ако искате да ги оставите да бждатъ въ Пирдопъ, то за тѣхъ ще бжде едно отегчение, една загуба, една незгода, защото трѣбва да минаватъ напнрѣдъ прѣзъ Златица, че тамъ имъ е нжтътъ, и послѣ да минатъ още 3 километра за да идатъ въ Пирдопъ. 3 километра отиване и три връщане, тѣ сж 6. Догдѣто направятъ това разстояние, тѣ ще отидатъ въ Златица и ще се върнатъ въ селата си. Защо да мжчимъ това население, кажете. Такава смѣтка правжъ, ако вземемъ даже, че гр.

Копривница е съгласенъ. Но имамъ честъ да кажж на г. г. народнитѣ прѣдставители, че има постановление отъ Копривщенската община, има постановление и отъ общината Лжжени, както и отъ Душанци, че по никои начинъ не желажтъ да бжджтъ въ Пирдопъ. Тѣй щото, Пирдопъ остава самъ. Сега, какъ да принудимъ едно население отъ 23.800 души да остане подъ Пирдопъ, на какво основание? Нѣма абсолютно никакво основание, пѣма никакъвъ мотивъ.

Но казватъ: въ Пирдопъ има здания, въ Златица имаше стари турски конаци, сега разрушени, защото 10 години не сж поправени. Нека бжде спокоентъ всѣки отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, защото въ гр. Златица сжществуватъ отъ турско врѣме конаци и помѣщения, както сжщо и помѣщение, гдѣто едно врѣме се е помѣщавалъ митрополитѣтъ. Всички тия здания празни и свободни, като помѣстимъ въ тѣхъ всички учреждения, остава артжкъ. Какво се говори, че нѣмало помѣщения? Гдѣ се помѣщавахж учрежденията отнапрѣдъ? Не е ли това хвърляне прахъ въ очитѣ на г. г. прѣдставителитѣ да се заблуждаватъ? Азъ съмъ съгласенъ, че, въ първо врѣме, 10 години зданията като не сж ремонтирани, ще искатъ единъ ремонтъ; по това ще направи общината сама. Какво ще коштува на държавата да изпълни едно законно и справедливо искане? Нищо.

(Прѣдсѣдателското мѣсто заема подпрѣдсѣдателѣтъ Йовъ Титоровъ.)

Но има и друго нѣщо, което каза г. Радославовъ. Нашето днешно рѣшение — молиж г. г. прѣдставителитѣ отъ лѣвицата и дѣсницата да бжджтъ справедливи и вземжтъ рѣшение — ще бжде такова, съ което ще дадемъ да се разбере, че ония български граждани, които иматъ смѣлостъ и куражъ да се боржтъ противъ единъ тирански режимъ, нѣма да бжджтъ онеправдани днесъ. Единъ денъ ще дойде да имъ се чуе молбата. Ние трѣбва днесъ съ нашето рѣшение да дадемъ пазидание на всички граждани, че когато се боржтъ противъ едно зло въ държавата, да се боржтъ съ всички сили, да се не страхуватъ. Ако узаконимъ да остане управлението въ Пирдопъ сега, то значи за тѣхъ едно наказание, на Златичани, защото доблестно сж се борили противъ единъ тирански режимъ.

Даже г. Каравеловъ мисли, или г. Бѣлиповъ го каза, Пирдопчани, казва, сж по-сббудени, затова е доказателство, че и вашиятъ Военентъ Министъръ е оттамъ. Ама силно доказателство! Азъ пѣмахъ нищо ако би отъ Пирдопъ да е той. Но, за жалостъ, не е. Той е отъ Панагюрище. Азъ не казвамъ, че и отъ Пирдопъ не може да излѣзжтъ добри хора. Това не отхвърлямъ, нито укоривамъ Пирдопчани. Азъ навеждамъ само факти, които сж били отъ турско врѣме, които сж били въ врѣме на възстанието, и факти, за които говори г. Загоровъ, защо се мрази Пирдопското население; азъ нито го хвалж, нито го укоривамъ. Но не е мотивъ това, гдѣто го казвате. Трѣбва да се замислите, че не трѣбва управлението да остане въ Пирдопъ. Азъ казвамъ, че ако ние изпълнимъ справедливото желание на Златишкитѣ граждани, съ това ще извършимъ единъ актъ на висша справедливостъ и ще дадемъ да разбержтъ въ България, че борцитѣ за една добра кауза всѣкога ще бж-

джжтъ защитени отъ народното прѣдставителство, въобще, безъ да се гледа на лѣвица и дѣсница. Длжжни сме това да направимъ. Налага ни се свещенъ длгъ да го направимъ.

Като казвамъ това нѣщо, казвамъ, че не е само желанието на населението; има и друго по-силно нѣщо, и, ако г. Бѣлиповъ го знаеше, нѣмаше да говори. (Славчо Бабаджановъ: Г-нъ Титоровъ на какво мнѣние е билъ тогава?) Г-нъ Титоровъ си е казалъ мнѣнието тогава. Недѣйте мѣна г. Титорова, защото той бѣше тогава въ редоветѣ на оная партия. Това не е грѣхъ. (Гласове: А а а! — Смѣхъ.) Ако г. Титоровъ е билъ отъ партията на Стамболова, не е грѣхъ. Той е ималъ свое мнѣние и го е казалъ. Молиж ви, както вие сега сте заблудени отъ Влайкова, така и той тогава е билъ, може би, заблуденъ отъ нѣкого отъ Пирдопчанитѣ.

Азъ ще кажж нѣкои факти, които г. Бѣлиповъ не дочака да изслуша. Тия факти сж слѣдующитѣ. Независимо отъ това, което е направило населението отъ всичкитѣ краища на околията, ще ви прѣдставж извлчение отъ официалния протоколъ на Софийския окръженъ съвѣтъ. Този протоколъ е държанъ въ Софийския окръженъ съвѣтъ на 10-й ноемврий 1895 год. Въ него сж вземали участие — кои? — ще ви наредж имената, за да ги знае г. Каравеловъ. Въ тоя съвѣтъ сж влизали, г-да народни прѣдставители, видни членове било отъ Народнишката партия, било отъ ония, които сега сж приятели на народницитѣ: Д-ръ Моловъ, Димитъръ Марковъ, Георги Даскаловъ, Хаджи Боне Петровъ, Димитъръ Сжселовъ, Никола Ивановъ, Бѣлопопски и пр. Послѣ има още едно рѣшение. Тѣ, когато сж разгледали въпроса за центра, прѣди даже да е имало заявлението отъ населението, намѣрили, че този центъръ, неговото естествено положение е да бжде Златица, защото тѣй диктуватъ интереситѣ на населението и държавата. Това, обаче, не е било изпълнено. Послѣ имаме друго рѣшение, което е станало въ 1899 год. Едното, казвамъ, е станало въ 1895 год., 10-й ноемврий, протоколъ № 43, второто — на 10-й октомврий 1899 год. И едното, и другото ще остане напечатано въ дневницитѣ, и вие ще имате случай да провѣрите мотивитѣ на окръжния съвѣтъ, и ще се махне и най-малката сѣнка отъ съмнѣние, че дума не може да става, че центърѣтъ трѣбва да стои въ Пирдопъ, че той трѣбва да стои въ естественото му положение, гдѣто сж интереситѣ на населението, гдѣто е общото негово желание.

Г-да народни прѣдставители! Прѣди да свършж, ще кажж една двѣ думи за онова, което въ началото на рѣчьта си каза г. Каравеловъ, и то защото смѣтамъ, че трѣбва да отхвърлиж отъ името на народното прѣдставителство всички обвинения, които г. Каравеловъ хвърли неоснователно. Г-нъ Каравеловъ каза, че управлението искате да прѣмѣстите по хатжра и желанието на Свиначова, и не се засрами да го парѣче, че той билъ убиецъ, че той убилъ хора. Да хвърля тѣксва обвинение само той може, и то срѣщу оня Свиначовъ, който бѣше прѣдсѣдателъ на митинга, когото, щомъ стана митингѣтъ въ Златица, Стамболовъ телеграфира и каза подъ строгъ конвой да докаратъ тукъ, и възбуди дѣло противъ него за бунтъ; второ дѣло, че

той, съ държането на митинга, билъ искалъ да промѣни държавното управление; възбуди трето дѣло, че когато е билъ слѣдователъ, съ конь, като прѣпускалъ, сгазилъ едно циганче; възбуди още дѣло, че билъ обвинявалъ Стамболова въ измѣна на отечеството; възбуди дѣло, че злоупотребилъ като съдебенъ чиновникъ 7 л. и 10 ст.; възбуди дѣло, че въ избора, когато стрѣляхъ, Бурмовъ, околийскиятъ началникъ, го гонѣше съ гола шапка, че се защищавалъ противъ околийския началникъ. Така му наредихъ въ 5 мѣсеца 8 дѣла. За този Свиаровъ, противъ когото въ 5—6 мѣсеца Стамболовъ възбуди 8 дѣла, населението отъ Златица даде 200.000 л. гаранции. Питамъ ви, г-да прѣдставители, за кой човѣкъ дава една околия 200.000 л.? (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: За най-добрия!) Не за оны ли, които се бори противъ единъ тирански режимъ, който се бори за народнитѣ права? Какъ смѣ единъ Каравеловъ да излиза да казва така за единъ човѣкъ, който съ рискъ на главата си е отивалъ да се бори? (Дамянъ Цековъ: Присжда имало! — Славчо Бабаджановъ: Малко прѣкалена е защитата Ви!) Г-нъ Каравеловъ дойде и каза, че билъ осжжданъ за убийство. Азъ ще го изобличъ въ невѣрностъ, защото и противъ него, като противъ Свиарова, сж възбуждани уйдурдисани дѣла. Когато Свиаровъ отиде въ с. Мирково да се избира за окръженъ съвѣтникъ, отиватъ полицейски стражари и стрѣлятъ въ кжщата на братя Лисеви. Такива управници бѣхъ Стамболовъ и Стойловъ. Такъвъ е борецътъ Свиаровъ. За кого ми казвате, че е билъ негодий? Г-нъ Каравеловъ си позволява да черни най-големия борецъ. Ами Каравеловъ, като бѣше осжденъ отъ Стамболова за убийството на Вълчева и съ присжда бѣ признатъ за виновенъ, той бѣше ли виновенъ? Защо тогава черни хора най-заслужили? Когато г. Каравеловъ самъ носи по-тежка присжда отъ такива политически дѣла, не трѣбва ни най-малко да обвинява своитѣ политически противници. Това е недостолѣбно и недостойно. Г-нъ Каравеловъ казва, че имало присжда. Азъ ще ви прочетъ самата присжда, за да видите, че не е вѣрно. Слѣдъ като Свиаровъ бѣше раскарванъ 7 години, слѣдъ като го затваряхъ и истезавахъ, слѣдъ като стрѣляхъ на него нѣколко жти, най-послѣ Касациониятъ Сждъ го призна за виновенъ и за какво? Че когато билъ съдебенъ слѣдователъ, ударилъ билъ двѣ плѣсници на единъ разбойникъ и че сгазилъ едно циганче; и казва още Касациониятъ Сждъ, че като го осжжда за това, че ударилъ два шамара на единъ разбойникъ, когото изслѣдвалъ, Свиаровъ не се лишава отъ никакви права. Ще ви кажъ и номера на присждата, за да видите, че вашиятъ шефъ, Каравеловъ, говори нелѣпости, говори срамотни работи и иска незаслужено да хвърля калъ на хората. Той протоколъ е отъ 31-й мартъ 1899 год., отъ Върховния Касационенъ Сждъ, има едно тълкуване, и който желае, може да отиде да го провѣри. (Славчо Бабаджановъ: Значи, ние се намираме тукъ въ единъ углавенъ сждъ и вие защищавате клиента си Свиарова!) Азъ отговарямъ на г. Каравелова, който не щя да слуша и излѣзе. (Иванъ Я. Поповъ: Той е длъженъ да стои тукъ и да слуша. Нѣма суратъ

да стои въ Събраннето!) Присждата има № 5 отъ 2-й мартъ 1899 год. и къмъ нея има тълкуване. Единъ човѣкъ, щомъ като провѣри тия документи, азъ не знамъ какъ г. Каравеловъ може да стои тукъ да говори невѣрности и какъ може да гледа въ очитѣ народнитѣ прѣдставители.

За допълнение на всичката картина, нека прочетъ една телеграма въ оригиналъ. Телеграфира се на Пирдопския околийски началникъ така: „Нѣма подъ никой пачипъ да оставите да се избержтъ други кандидати, освѣнъ правителственитѣ. Ако Свиаровъ прѣчи и вѣрвате, че арестуването му нѣма да произведе смуть, арестувайте го и пратѣте за София. Министъръ Стамболовъ“. Този човѣкъ, дойджтъ ли избори, той е въ участъка. Дойджтъ ли избори било за народни прѣдставители, било за окръжни съвѣти, било за градски съвѣти, било за църковни настоятелства, Свиарова дѣкарватъ подъ конвой и го хвърлятъ въ Черната-Джамия. (Дамянъ Цековъ: Това стана сега съ насъ!) И да дойде г. Каравеловъ сега да обвинява такъвъ борецъ и да казва, че за неговъ хатхръ се прѣмѣства центърътъ на озолитата, това е низка клевета.

Азъ ще свършиж, нѣма да ви държъ повече. (Славчо Бабаджановъ: Слава Богу!) Само едно искамъ да ви кажъ. Каквото и да се казва, азъ заявявамъ, че рѣшението, което днесъ ще трѣбва да вземемъ по прѣнасянето административния центъръ отъ Пирдопъ въ Златица, ще бжде единъ актъ на висока справедливостъ. И ще моля, както г. г. прѣдставителитѣ отъ дѣспницата, така и ония отъ лѣвицата, общо и единодушно да вотиратъ за това прѣнасяне, защото ще изпълнимъ единъ дългъ къмъ едни борци, които сж се борили, безъ да се божатъ отъ нищо, за правата на народа и за отечеството. Такива борци сж малко и ние трѣбва съ аklamация да приемемъ това прѣдложение, което се прави за прѣнасянето на този околийски центъръ. (Славчо Бабаджановъ: Дайте клижата, г. Вълчевъ, да ги провѣримъ, защото тия работи сж интересни!) Всичкитѣ ще дамъ да се напечататъ.

Василь Кънчовъ: (Отъ трибуната.) Г-да прѣдставители! Азъ и подиръ рѣчитѣ на тримата оратори отъ болшинството оставамъ убѣденъ, че единичкитѣ мотивъ, който кара правителството и болшинството да прѣмѣстжтъ центра на околията отъ Пирдопъ въ Златица, остава чисто партизански мотивъ. (Константиъ Досевъ: Има си хасъ!) Къмъ това още повече ме убѣди рѣчта на г. Вълчева, защото въ тази рѣчь всичко бѣше казано, всичко бѣше настроено къмъ едно направление, именно да покаже, че Пирдопчани сж лоши човѣци, че сж прѣдатели, че сж отцѣпки отъ обществото; (Иванъ Я. Поповъ: Той каза, че има и добри хора!) да похвали Златичани, че били патриоти, (Дамянъ Цековъ: И че Свиаровъ е светецъ!) че поддържали опозицията въ миналия режимъ, а да укори Пирдопчани, които били опозиция на настоящето правителство. Цѣлата рѣчь имае такава съдържание. Друго съдържание който е памѣрилъ, нека излѣзе да каже. За да може г. Вълчевъ да покаже, че Пирдопъ не е родилъ нищо свѣсно, дойде да ни каже, че даже Военниятъ Министъръ, който се брои за по-добъръ човѣкъ отъ насъ, не билъ ро-

домъ отъ Пирдопъ, а билъ отъ друго мѣсто. Виждате, слѣдователно, до какви дребни работи доходж ораторитѣ отъ болшинството, за да покажатъ, че единъ градъ, който не съчувствува на партията имъ, е градъ лошъ и затова трѣбва да се накаже сега, а наказанието е да се отнеме центърътъ на околията. (Илия Д. Вълчевъ: Опозицията го каза и азъ на това отговорихъ. Трѣбваше всички да слушате, а не да стояте въ буфета!) Вие казахте, че г. Паприковъ не е родомъ отъ Пирдопъ. (Илия Д. Вълчевъ: Каравеловъ го каза и азъ на това му отговорихъ. Трѣбваше да бждете тукъ да чуете!) Азъ бѣхъ тукъ. (Славчо Бабаджановъ: Вие не говорите никога истината, г. Вълчевъ!)

Азъ ще сж спрж да разгледамъ мотивитѣ на ораторитѣ отъ болшинството, които мотиви сж ги накарали да искатъ прѣмѣстването на центра, за да видите, колко сж неоснователни, слаби и нищожни, за да видите, дали може едно Народно Събрание да се основе на тия мотиви и да прави ново административно распрѣдѣление.

Г-нъ Поповъ каза: главнитѣ мотиви бѣхж, че Златица въ турско врѣме е билъ центъръ на тази околия; не само въ турско врѣме, ами и въ врѣмето на старото Българско царство. (Иванъ Я. Поповъ: Е билъ градъ!) Азъ записахъ точно думитѣ Ви. — Азъ ви моляж, г-да прѣдставители, да обещайте: възможно ли е да се даватъ такива мотиви сега за прѣмѣстването на центра въ Златица? Че въ турско врѣме е била Златица центъръ на околията, това може ли да ни накара да мислимъ, че и сега трѣбва да бжде тамъ? Вамъ сж извѣстни мотивитѣ на турското правителство.

Иванъ Я. Поповъ: Защо въ 1889 год. и въ окупацията центърътъ е билъ въ Златица?

Прѣдседателствующий Йовъ Титоровъ: Нѣмате право да прѣкъсвате! Записани сте — отговорѣте му послѣ!

Василъ Кжнчовъ: Вамъ е извѣстно много добръ, особено тия, които сж се занимавали съ турската история, знайтъ много хубаво, че турцитѣ унищожаваж българскитѣ градове, създавахж турски градове, и въ тия турски градове прѣмѣствахж центра на околията. Това правѣхж не на всѣкъдѣ, по къдѣто имъ бѣше възможно; а тамъ, къдѣто имъ бѣше невъзможно, естествено, че не можехж да го направитѣ. Азъ бихъ могълъ да ви изредж тукъ цѣла редица градове, гдѣто създадениѣ турски центрове отпослѣ сж станали градове, по това не е цѣльта ни, защото и тукъ не бихъ искалъ да убѣдѣ правителството, че Пирдопъ му е мѣстото да бжде центъръ, а не Златица. Но, казвамъ, че ако се водимъ отъ мотивитѣ на турското правителство, то тия мотиви трѣбва да ни накаратъ да направимъ именно Пирдопъ да бжде центъръ на околията. Обаче, азъ искамъ да кажж само, че тия мотиви не сж състоятелни. А пъкъ мотивътъ, че въ врѣмето на старото Българско царство Златица е била центъръ на околията, азъ мисляж, че е толкозъ слабъ, щото не заслужва и да се говори. Въ българско врѣме Абоба е билъ столица на Българското царство, а сега е развалини.

Иванъ Я. Поповъ: Вие имате на рѣка брошурата на Влайкова. Азъ Ви казахъ, че въ врѣме на руската окупация е билъ центъръ и затова слѣдва да бжде тамъ.

Прѣдседателствующий Йовъ Титоровъ: Г-нъ Поповъ! Какво искате да правите? Беспоредкъ ли?

Василъ Кжнчовъ: Въ врѣме на Българското царство, Прѣславъ е билъ столица, а сега е околийски центъръ. Та искамъ да кажж, че тия мотиви сж несъстоятелни.

Г-нъ Поповъ обърна внимание на разстоянието като една втора главна причина, която го кара да иска да се прѣмѣсти центърътъ. Азъ ще ви кажж, че и това не е сериозенъ мотивъ. Независимо отъ това, което каза г. Вълковъ, че Пирдопъ и Златица сж на разстояние два километра далеко единъ отъ другъ и че разстоянието не може да играе роль, азъ искамъ да ви питамъ: ако вземемъ за мотивъ разстоянието и по него да сждимъ и правимъ заключение, къдѣ трѣбва да бжде центърътъ на Видинския окръгъ, нали Кула, на Ломския — Фердинандъ, на Врачанския — Бѣла-Слатина и пр. и пр.? Не можемъ да се ржководимъ само отъ този мотивъ, когато искаме да мислимъ, или да обещдаме, или да рѣшаваме, къдѣ трѣбва да бжде центърътъ на околията. Признавамъ, че единъ отъ мотивитѣ за центра може да бжде разстоянието, но да бжде най-сжщественъ, не може, защото бихме направили съвършено друго измѣнение на картата на България, ако се ржководимъ отъ подобенъ мотивъ, като главенъ мотивъ. Обаче, и да го вземемъ за сериозенъ мотивъ, то пакъ не може да ви послужи въ случая, защото между Пирдопъ и Златица разстоянието е два километра. И естествено е, че единъ или два километра не могатъ да играйтъ абсолютно никакво значение. (Иванъ Я. Поповъ: Не сж два километра. Ето, пакъ кривитѣ!)

Казахж ни, че селянитѣ отъ извѣстни села, като дохождали въ Пирдопъ, минавали прѣзъ Златица. Естествено, че тия два града не могатъ да бжджтъ единъ върху другъ, за да не минаватъ прѣзъ единия, когато ще отиджтъ въ другия. Това е съвършено естествено пѣщо. Слѣдователно, такъвъ мотивъ абсолютно не може да се вземе за важенъ и не може на него да основаваме искането за прѣмѣстване на центра.

Г-нъ министърътъ Радославовъ не ни показа никакъвъ другъ по-основателенъ мотивъ. Той ни каза главно едно пѣщо, че били много уврѣдени Златишкитѣ граждани въ врѣме на бившия режимъ съ това, че по партизански съображения е билъ прѣмѣстенъ центърътъ на околията отъ Златица въ Пирдопъ. Това е възможно, признавамъ; на това се силаеше най-много и г. Вълчевъ; но, развѣ това ще ни даде право да правимъ сжщитѣ погрѣшки, по партийни съображения пакъ да поврѣщаме назадъ центра отъ Пирдопъ въ Златица? Това не може да бжде мотивъ. Можемъ да осжждаме всички ония, които по партийни съображения прѣмѣстватъ извѣстни околийски центрове, по това не ни дава право да правимъ сжщата погрѣшка. Съвършено други трѣбваше да бжджтъ мотивитѣ на министра, ако искаше да ни убѣди, че трѣбва да се прѣмѣсти центърътъ, а не тия. (Иванъ Я. Поповъ: Ние поправяме грѣшката!) Азъ ще ви кажж по-късно, че не поправяте грѣшката.

Г-нъ Радославовъ ни каза още, че населението е протестирало противъ промѣнението центра на околията.

Много е възможно това нѣщо. Ние виждаме отъ телеграмитѣ, които сме чели тукъ по разни случаи, какъ населението протестира противъ едни и други. Азъ съмъ съгласенъ, че желанието на населението трѣбва да бѣде важно за насъ, и азъ мисля, че трѣбва да го уважаваме въ всѣки случай; обаче, съ какво ни доказахъ намъ тукъ, че дѣйствително населението отъ тая околия не искало да бѣде центъръ този градъ, а искало да бѣде другиятъ, и че населението е протестирало въ врѣмето на Стамболова? Много хубаво, гражданитѣ били опозиционери, по това не е за насъ доказателство още, че народътъ не е искалъ или е искалъ едно, а друго не е искалъ. Къдѣ ви сж изучаванията? Стамболовъ баремъ е направилъ едно нѣщо: че е проводилъ единъ ревизоръ — населението искало ли е или не, то е другъ въпросъ — и този ревизоръ е постигналъ много благоразумно, като не е искалъ да каже на населението, че отива за това, за да не би да го атакиратъ всевъзможни кметове, всевъзможни партизани, за да го каратъ да искаже партизанскитѣ имъ възгледи на своя шефъ, а отива спокойно, распитва и рапортирва на правителството. Е добръ, камъ сега да е направено подобно нѣщо, г. министърътъ да ни каже, че единъ неговъ ревизоръ, неводимъ отъ партизански съображения, е изучилъ на мѣстото политическия и географически центъръ, интеллигентния центъръ и пр. на тая околия, и тоя рапортъ да го прочете тукъ, и ние да се убѣдимъ? Отъ него такова нѣща нѣма. Нѣкакви телеграми! Каквито щете телеграми може да имате, и всички кметове може да протестираатъ, обаче ние нѣма да се заблудимъ. (Константинъ Досевъ: Не сега, а това сж искали прѣди!) Азъ го чухъ това и си казахъ мнѣнието за това. Прѣди 20 години Българскиятъ народъ не искаше да бѣде столицата въ София, а сега иска. Какво е ставало прѣди 20 години и какво става сега, това не може да послужи за мотивъ, за да се иска прѣмѣстването на единъ центъръ отъ едно мѣсто на друго. Дайте едно сериозно изучаване за прѣмѣстването на тоя центъръ. Когато единъ сериозенъ министъръ иска да прави измѣнения въ административното дѣленіе, дохожда въ парламента съ сериозни изучавания, а не съ вѣтърничави думи и партизански съображения. Такъвъ дохожда съ едно сериозно изучаване и ви казва: на тая околия центърътъ да бѣде въ този и този градъ, по слѣдующитѣ съображения — да ни докаже, че наистина тоя градъ е търговски центъръ на околията, че той е културниятъ и икономическиятъ центъръ на околията, и тогава ние ще се убѣдимъ и нѣма защо да възставаме противъ това нѣщо. Ние не се боримъ за Пирдопъ, а за принципа, който се нарушава, а пъкъ въ случая това е извънредно важно. (Константинъ Досевъ: Вие не се борите за това, защото не удобрявате нищо!) Не! Ние доказахме на цѣлъ свѣтъ, че не можемъ двѣ години съ едно нѣщо да остане: не само чиновницитѣ дѣто ги мѣстимъ и ги хвърляме на улицата, ами и околицитѣ, и окръжията, и всичко не оставяме на мира. По такъвъ начинъ ако вървимъ, може да дойде едно правителство, което може да поиска да прѣмѣсти и столицата, защото не го поддържа. Това е една анархия въ управлението, която не ни води

къмъ добро управление, и не се прѣпоръчва на никое правителство, което съвѣсно брани интереситѣ на народа.

Г-нъ Вълчевъ наведе единъ-единичкъ сериозенъ мотивъ, или всичката му рѣчь се състоеше въ това — да покаже, че Пирдопчани незаслужвали да бѣде центърътъ на околията тамъ — защо? — защото въ турско врѣме били прѣдатели; защото въ турско врѣме купували... (Илия Д. Вълчевъ: Азъ не казахъ прѣдатели, но цитирахъ рапорта на ревизора г. Загоровъ!) И съ много голѣмо възмущение казахте: „вижте какво е населението въ Пирдопъ“ и тропнахте на масата.

Каза ни се още, че имало единъ рапортъ, и за да се убѣдимъ, че Пирдопчани сж лошава хора, приведе се една частъ отъ тоя рапортъ, въ който се казваше, че Пирдопчани купували въ турско врѣме отъ турцитѣ ограбениитѣ вещи; че единъ баща — той самъ ни наведе тоя примѣръ — прѣдалъ сина си на турската власть — единъ човѣкъ се намѣрилъ патриотъ, който се билъ за българското освобождение и баща му го прѣдалъ — и това бѣше, за да се докаже, че е лошъ народътъ въ този градъ. Менѣ ми се чини, че да се излиза и да се говори по такъвъ начинъ противъ едно население е непригодно и много непригодно. И жално ми е, че оскърбявате цѣлото население отъ единъ градъ. Твърдѣ е възможно въ Пирдопъ да има лоши хора... (Илия Д. Вълчевъ: Не Ви е срамъ!) Азъ отъ Васъ не се обиждамъ, г-нъ Вълчевъ! Вие стоите толкова низко въ очитѣ на населението, щото не заслужава... (Ржкоплѣсване отъ лѣвицата.)

Прѣдседателотъ Иовъ Титоровъ: Молжъ, молжъ! Лично не се расправяйте.

Василъ Кънчовъ: Азъ искамъ да опровергажъ всички думи, всички доводи, които ни се наведоухъ, за да ни убѣдятъ, че не е Пирдопъ за центъръ на околия, и отивамъ стъпка по стъпка къмъ това.

За да ни се докаже, че Пирдопчани сж лошава хора, каза ни се, че имало партизани, които промѣнили четири партии, че имало кметове, които принадлежали къмъ четири партии, че гражданитѣ били раздѣлени на четири партии, че си мѣнявали боитѣ постоянно и пр. и пр., и всичко това бѣше за да се убѣдимъ, че е лошъ тоя народъ. Много е възможно, че въ Пирдопъ има хора безъ убѣждение, които тичатъ подиръ всѣка власть, но това не може да бѣде мотивъ и причина, за да може да се прѣмѣсти центърътъ на околията. Не сж истини мотивитѣ, които ни се прочетохъ отъ рапорта на она изслѣдователъ, не сж истини твърденията, че Пирдопъ не билъ патриотически градъ. Ние знаемъ, че Пирдопъ въ турско врѣме е ималъ революционенъ комитетъ, който се е борилъ срѣщу турската власть, както и други хора на други мѣста сж се борили.

Казватъ, че въ Пирдопъ имало интеллигенция, че имало добри училища, но, ако не сж многото помощи, които правителството прави на Пирдопъ, нѣмаше да направятъ тѣ това нѣщо. Азъ не съмъ съгласенъ за това съ г. Вълчева. Правителството харчи много пари за Трънъ, обаче, мъчно е едно население въ разстояние на 10—15 години въ научно, въ културно отношение да се

повдигне; за това се изисква време, епоха. Има културни центрове въ България, на които може би не е отгущана никаква помощ въ разстояние на 20 години, и ще си останат пакъ културни центрове. Има други центрове, които сж останали назадъ въ културно отношение, и въ тия центрове и университетъ да направите, дълго време ще бждатъ слабо културни центрове. Не се измѣнява въ десетина години културниятъ строй на единъ градецъ.

Освѣнъ това, казва се, че Пирдопчани били много хитри човѣци, лѣгали правителството, дохождали и се подмазвали на правителството, само и само да остане тамъ околийското управление и тамъ да се отвори училище. И ни се начете, и наброи цѣль редъ случаи, кога правителството е дало помощи. Ами сжщото ще ви кажж и за Златица. Златичани, за да спечелжтъ любовта на правителството, кръстихж едно училище „Клягния Климентина“, а пѣкъ Свинаровъ ги накара да кръстижтъ едно село на „Радославо“. Азъ не искамъ да кажж, че сж лоши човѣци Златичани, съвѣмъ не желяж да привеждамъ такива мотиви; азъ само искамъ да кажж, че мотивитъ, които привежда г. Вълчевъ, не можжтъ да послужжтъ на прѣдмета, за който ни той говорѣше.

За да се убѣдимъ ние, че трѣбва да се прѣмѣсти центърътъ на управлението отъ Пирдопъ въ Златица, посочихж ни се башибузуклукитъ, вършени отъ единъ руски окръженъ управителъ, че билъ задигналъ книгата, прѣнесълъ ги и прѣмѣстилъ центра на управлението отъ Златица въ Пирдопъ. Ами че сжщото е направило и сегашното правителство: то взело архивата, прѣмѣстило управлението отъ Пирдопъ въ Златица, безъ да пита Народното Сѣбрание. Въ време на окупацията единъ руски окръженъ управителъ можеше да направи това нѣщо, но когато днесъ имаме парламентъ, да го направи едно правителство, не вѣчь единъ руски окръженъ управителъ въ време на окупацията, това е непрѣпоржчително. Това не е мотивъ; този мотивъ никога не може да ни убѣди, кжлѣ е по-добрѣ да бжде центърътъ.

За да се убѣдимъ, че Златичани сж по-добри отъ Пирдопчани и че тамъ трѣбва да бжде центърътъ, каза ни се колко много сж били пострадали въ Стамболово време, че били гонени, бити, трепани — защо? — защото сж се борили срѣщу управлението на Стамболова. Добрѣ, ами селнитъ отъ Вуново такава борба като водѣхж срѣщу сегашното правителство, че бѣхж бити, затваряхж ги, 4 пѣти мѣнявахж имъ кметството, питамъ азъ, трѣбва ли, като дойде г. Каравеловъ на власть, да отиде да вземе и прѣмѣсти центра въ с. Вуново? Затуй, менѣ ми се чини, че всѣки разуменъ човѣкъ би осждилъ такъвъ мотивъ. Такъвъ мотивъ нѣма и не може да ви послужи, когато искате да прѣмѣстите единъ центъръ отъ едно мѣсто на друго. Мотивитъ трѣбва да бжджтъ свършено други, и азъ ще се постарая да покажж на Народното Сѣбрание, отъ какви мотиви трѣбва да се ржководи, когато иска да бжде прѣмѣстенъ околийскиятъ центъръ, или когато иска да установи, кждѣ трѣбва да има една околия своя центъръ.

Когато хората, които разбиратъ какво е управление и които почитатъ основната форма на едно управление,

искатъ да опрѣдѣлжтъ центра на една мѣстность, обръщатъ внимание най-напрѣдъ на културното значение на центра, първо нѣщо, испытватъ кое мѣсто, по своето културно положение, заслужва да бжде центъръ на околия. Въ това отношение, не може нито дума да става, че Пирдопъ стои по-горѣ. Но не може да бжде въ укоръ на Златица, че нейното културно положение е по-низко; защото Златица бѣше единъ турски градецъ. Другояче не можеше да бжде, защото обстоятелствата не помагахж; тѣй бѣхж обстоятелствата политически, че не позволявахж такава нѣщо. Въ бждѣще Златичани можжтъ да бжджтъ хора прѣкрасни, когато стане такава нѣщо; но сега никой не ни убѣждава въ това. Ако ни убѣдѣхте, че е по-високо културепъ центъръ Златица отъ Пирдопъ, можеше да има сериозни мотиви отъ ваша страна, и, прѣдполагамъ, бихме се съгласили. Никой, обаче, не ни каза такива.

Послѣ, обръща се внимание на образованието. Ние имаме таблица за образованието, колко стои по-високо въ Пирдопъ и колко въ Златица; ние имаме една малка статистика, написана отъ г. Влайкова, и вѣрвамъ, че не е лѣжа, въ която се казва, че въ Пирдопъ има трикласно училище и двѣ първоначални, а въ Златица има едно първоначално.

Константинъ Досевъ: Писалъ ли е, че е отъ Пирдопъ? Василъ Кжнчовъ: Писалъ.

Иванъ Я. Поповъ: Това г. Кжнчовъ ще ни каже.

Василъ Кжнчовъ: (Продължава.) Послѣ това, трѣбва да обръщаме внимание на търговското и индустриално значение на центра на околията. Да видимъ, дали има по-голъмо търговско и индустриално значение Златица прѣдъ Пирдопъ. Никой не посмѣя да каже, че Пирдопъ не е единъ отъ най-добритъ наши индустриални центрове не само въ тая околия, но изобщо между българскитъ градове. Споредъ статистиката, тамъ ние имаме 707 домакинства, отъ които 495 се занимаватъ съ домашна индустрия; значи, 70% отъ населението съ индустрия се занимава. Ми се чини, не сж много градовцетъ, които прѣдставляватъ това прѣимущество — да бжджтъ центъръ на една околность.

Сега, тия сж тритъ главни мотиви, които бихж могли да убѣдѣжтъ едно народно прѣдставителство да гласува за такава прѣдложение. И тия мотиви ги нѣма въ това прѣдложение. Нито единъ ораторъ не каза, че сжществуватъ тѣ, нито пѣкъ може да каже.

Най-послѣ — макаръ че това не е най-важниятъ мотивъ — населението на Пирдопъ е много по-голъмо отъ населението на Златица. Додѣто въ Пирдопъ има по-слѣдната статистика 3.470 жители, Златица има 2.075 жители.

Значи, всички прѣимущества, които сега можемъ да видимъ отъ географическо, отъ икономическо, отъ културно значение сж въ полза на Пирдопъ, и затова центърътъ на околията трѣбва да остане тамъ. Само когато едно министерство би дошло да ни разубѣди, че това не е тѣй, тогава да. Неправилно и незаконно е да доущаме това прѣмѣстване. Може би, за нѣкои народни прѣдставители да нѣма такава значение, но за народа има. Не трѣбва да си играемъ съ териториалното дѣление на Българската държава по ис-

капето на партизани, защото всътка година ще искатъ ново дѣленіе. Сега наказвате Пирдопъ, че не ви съчувствувалъ, вчера наказвахте Тръвня, онзи денъ Павликени — това не е почтено, не е добро и не е въ интереса на народа.

Д-ръ Стоянъ Даневъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ съжалевамъ, че нашето драгоцѣнно врѣме се употреблява въ разискване на единъ проектъ, който не заслужава ни най-малко сериозно внимание. Днитѣ, прѣзъ които още ни остава да продължимъ засѣданията си, се четятъ на прѣсти и насъ чакатъ разгледали отъ комисията сериозни прѣдложения, внесени било по частна инициатива, било отъ правителството, а ние сме се заели да обсъждаме частно едно прѣдложение, сжщността на което е нѣкакво прѣмѣстване на околийския центъръ отъ единъ градъ въ другъ, когато между тия два пункта разстоянието не е повече отъ 3 километра. И, за Бога, ако е тѣй, може ли да се говори, че въ основата на прѣдложението сж легнали грижи за интереситѣ на населението? Очевидно, тукъ се касае работата за дребнави партийни, да не кажж лични, смѣтки. Само така можемъ да си обяснимъ това прѣдложение въ края на сесията, когато, както казахъ, намъ прѣдстожатъ много сериозни въпроси за разрѣшение. И най-сетнѣ, какво ни се навежда за да се покрѣни това прѣмѣстване на центра на околията отъ Пирдопъ въ Златица? Самото мѣстене трѣбва, по възможность, да стане слѣдъ зрѣло обсъждане на всички обстоятелства. А тукъ, както и да погледнемъ на работата, всичко, което можемъ да кажемъ, ще се каже въ полза на Пирдопъ. Пирдопъ е единъ околийски центъръ по-значителенъ, отколкото Златица. Той е по-важенъ икономически центъръ. Той е, най-сетнѣ, съ население по-многобройно, отколкото Златица. Като имате тия данни, при онѣзи, които се изложихж тукъ отъ г. г. ораторитѣ, че въ Пирдопъ има и построени, за цѣлата околийска администрация, двѣ здания, азъ не виждамъ какви основания могатъ да се наведжтъ, за да се иска прѣмѣстването на околийския центъръ въ Златица, която отстои на 2—3 километра отъ Пирдопъ. По моему, проектътъ е несъстоятеленъ и Народното Събрание ще запази достолюбието си, ако го отхвърли.

Константинъ Досевъ: Г-да народни прѣдставители! Види се, че ние за всички работи не мѣримъ съ единъ аршинъ. Ако правителството се яви, или, по частна инициатива, народното прѣдставителство се яви съ известно искане, което нѣма данни, че се е сондирали мнѣнието на населението, за смѣтка на което се иска това, почитаемата лѣвица взема думата и крѣщи: какъ вие вземате такива мѣрки, безъ да питате населението, дали желае това или не? Какъ вие създавате известни законоположения, които не сж въ интересъ на населението, за които то не се произнася и пр.? Когато дойде едно прѣдложение, което е подкрѣпено отъ молбитѣ на това население, за смѣтка на което се иска това рѣшение, или когато едно прѣдложение дойде по искането на самото население, пакъ се намиратъ хора, които излизатъ да говоржтъ и се старажтъ да докажжтъ, че това е противозаконно, че това е врѣдно и пр. Азъ право да ви кажж, не разбирамъ какви сж тия

работи, особено за териториалното дѣленіе, по опрѣдѣленіе на центроветѣ административни. Ние ли сме ония, които трѣбва да искаме да измѣнимъ едно пѣщо, или самото население да го опрѣдѣли. Длѣжни ли сме ние да се подчинимъ на желанието на населението, когато иска то да си опрѣдѣли пунктъ, къдѣ трѣбва да бжде околията? (Ангелъ Крушковъ: Ами за десетѣка?) Десетѣкътъ го иска болшинството отъ народното прѣдставителство, което прѣдставява народа. (Гласове: Ааа!) Да. Не сте вие, които прѣдставявате болшинството отъ народа; вие сте меншество; ние сме ония, които ще рѣшаваме отъ името на народа, защото ние сме сондирали този народъ. Вашитѣ сроени телеграми за митингитѣ, (Прѣдсѣдателствующи Йовъ Титоровъ: Молж, г-нъ Досевъ!) които нѣмаж нищо общо съ желанието на населението, не могатъ да наказатъ болшинството да се подчини. И когато дойде да се разглежда едно нѣщо, не разбирамъ, защо се впускаме ние да търсимъ рода, приличието, величината, рѣста на хората, които внасятъ прѣдложението, да търсимъ миналото имъ, да ги нарѣчемъ злодѣйци, прѣстѣпници и пр. Ако трѣгнемъ да търсимъ виновницитѣ на известни прѣдложения, да говоримъ какви сж били тѣ, осжждани или не, менѣ ми се чини, че трѣбва да погледнемъ по-напрѣдъ себе си. Ако г. Каравеловъ обвинява за това прѣдложение г. Свиначова, който билъ осжжданъ, той знае кой е Свиначовъ и нека ми бжде позволено да му кажж, че ако за Свиначова той смѣе да говори като народенъ прѣдставител, нека знае, че и той е осжжданъ, че и на неговия грѣбъ лежи една присжда, макаръ политическа. (Христо М. Топузановъ: И ти смѣешъ да говоришъ за оная присжда! Не те е срамъ!) Защото, който дохожда тукъ да говори за чужди смѣтки, трѣбва да се огледа въ огледалото.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Оставете частнитѣ расправи! Говорѣте по прѣдмета!

Константинъ Досевъ: Сега, придава се на това прѣдложение партизански характеръ. И казвате: вие искате да направите това, защото вашиятъ Свиначовъ го иска, или защото Златичани сж ваши хора. Справедливи ли сте въ това? Не. Ако вие, като хора, осжждате една мѣрка, създадена незаконно, вие сте длѣжни, като народни прѣдставители, рано или късно, безъ да дѣржите смѣтка за истеклото врѣме, да я поправите. Фактътъ, че сж изминали 10 години отъ тогава и че тѣзи хора не сж намѣрили народно събрание, което да уважи просбата имъ, не ви дава право и сега да я оставите безъ послѣдствие, когато се иска да се поправи тая грѣшка. Вамъ ви се казва, че сѣдалището на Пирдопската околия не е било Пирдопъ, а Златица, било е отъ турско врѣме, било е въ слѣдующитѣ 1880—1889 год.; само затова, защото Златица била направила митингъ, трѣбвало да се накаже, да се вдигне отъ тамъ центърътъ на околията и да се прѣмѣсти въ Пирдопъ. Приемате ли го това за справедливо? Удобривате ли го, като е направено по тия съображения? Ще кажете, може би, че не по тия съображения е направено. Ето тукъ, официалнитѣ документи говоржтъ за това. Въ 1889 год., по едно заявление на Пирдопскитѣ граждани, които сж

искали да се възползватъ отъ случая, че тогавашното правителство е ненавиждало Златичани за тѣхния митингъ, сж подали заявление и искали прѣмѣтването на околията въ тѣхния градъ; тогавашниятъ Министъръ-Президентъ и Министъръ на Вжтрѣшнитѣ работи, г. Стамболовъ, за да омие това нѣщо, което той е искалъ да направи, е накаралъ ревизора си Загоровъ да отиде на мѣстото и да испита населението. Тукъ, въ дѣлото, е и рапортътъ на този министерски пратеникъ и той говори, че, слѣдъ като обиколилъ навсѣкждѣ, населението изрично се отказало да иска центърътъ да бжде въ Пирдопъ, и дохожда да се съгласи съ тѣхното мнѣние, да се не насилва населението. Подиръ това, населението иде съ редъ телеграми отъ всички села, съ които протестира противъ рѣшението на министерството да внася прѣдложение, което не е съгласно съ тѣхното искане. Тѣ не сж телеграми подавани, освѣнъ прѣвъзъ 1889 год. Ако бѣхъ тази година, може би да имахте право да кажете, че вие сте власть и можете да изискате такива телеграми, както каза г. Вѣлицовъ за телеграмитѣ отъ Никополската околия. Азъ допуцамъ тамъ да е имало друго мнѣние, допуцамъ да е имало контра-мнѣние. А пъкъ тогава, при управлението на покойния Стамболовъ, при неговото жестоко управление, се намѣрихъ хора отъ Златишката околия, отъ всички села, които сж протестирали и заявили, че не желаятъ по никой начинъ да се прѣмѣсти околията въ Пирдопъ. Ако тогава министерството не се е вслушало въ тѣхната молба, азъ мисля, че сегашното болшинство на Народното Събрание, па и самото меншество е длъжно да се вслуша и да я приеме.

Жителитѣ отъ Пирдопската околия не сж прѣстанали да искатъ това съ молбитѣ си въ 1894 год. Съ редъ молби се отнасяли до Софийския окръженъ съвѣтъ, когато е засѣдалъ, повторили оная си молба отъ 1889 год. и молили непрѣмѣпно да се повърне околийскиятъ центъръ въ гр. Златица. Окръжниятъ съвѣтъ съ едно постановление е рѣшилъ да се ходатайствува прѣдъ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи да прѣмѣсти пункта отъ Пирдопъ въ Златица. Такова нѣщо не е направено. Тази година пакъ сж се отнесли до окръжния съвѣтъ и пакъ сж искали това прѣмѣтване. И ако министерството не е направило това самò, то мигъръ отъ това, че единъ народенъ прѣдставителъ, който взима инициативата да внесе едно прѣдложение и да иска това прѣмѣтване на центра да стане сега, може да се каже, че има нѣщо партизанско тукъ? Партизанско ли е едно рѣшение, което може да вземемъ по молбата на самитѣ жители, за смѣтка на които става? Азъ прѣдоставямъ официалната прѣписка, водена по този въпросъ, на всички г-да отъ лѣвицата, да намѣрятъ поне единъ документъ въ полза на Пирдопъ. Тогазъ, когато се е водилъ този споръ, освѣнъ Пирдопъ никое отъ селата или градоветѣ, които влизатъ въ тази околия, не сж пожелали да бждатъ къмъ Пирдопъ. Е добръ, ако бѣше се допуснало даже, че има контра-заявления и да се уформи това, пакъ могло би да се каже, че тукъ има партизанство, защото селянитѣ или гражданитѣ сж раздѣлени да двѣ части — едни искатъ, други не искатъ, и зависи отъ хората, които сж на власть, да прѣдпочетжатъ искането на своитѣ

приятели; но тукъ не е така. И азъ не разбирамъ, защо смѣсвате, както партизанството на тия хора, така и тѣхното минало. Въпросътъ е ясенъ. Населението отъ Пирдопската околия отъ 10 години насамъ иска центърътъ на околията да бжде въ Златица, и това трѣбва да се приеме. Че това е така, доказва се отъ рѣшението на Народното Събрание отъ 1880 год., тогазъ, когато г. Каравеловъ е билъ Министъръ на Финанситѣ въ сжщия кабинетъ. И тогазъ този въпросъ е разискванъ, защо окупационното управление, като е нарѣкло околията Златишка, центърътъ е билъ Пирдопъ. Слѣдъ като е билъ внесенъ законопроектъ отъ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла за териториалното дѣлене на Княжеството, въ 1880 год., и слѣдъ като този законопроектъ е прѣтърпѣлъ фиаско, Народното Събрание е приело едно рѣшение, щото центърътъ на Пирдопската околия да бжде въ Златица, гдѣто е билъ прѣмѣстенъ съ едно прѣдписание отъ 27-й юний, мисля, и това рѣшение на Народното Събрание е утвърдено съ Княжески указъ. Ако тогазъ Народното Събрание е рѣшило този въпросъ, когато Министъръ на Финанситѣ е билъ г. Каравеловъ... (Петко Каравеловъ: Когато никой не бѣше ходилъ нито въ Пирдопъ, нито въ Златица!) Това не оправдава едно правителство, че членоветѣ му не били ходили нито въ Пирдопъ, нито въ Златица; това показва, че сж били невѣжи въ това отношение и не сж знаели какво правятъ. (Вѣлко Нейчовъ: Въ Пирдопъ хората плетѣхъ гайтанъ, а въ Златица циганки играехъ на кючекъ съ зарфове!) Златица въ всѣко отношение е стояла по-високо отъ Пирдопъ. (Лѣвицата: Не е вѣрно!) И вие нѣмате право, защото единъ градъ билъ по-развитъ, да онеправдавате другъ градъ, който си е извоювалъ това право, или затова, защото друго градъ стояло по-високо въ индустриално отношение. Това не ви дава право. Вие сте длъжни да знаете, какво е желанието на населението. Другъ е въпросътъ, ако вие дѣйствително се придържате отъ принципа, че трѣбва да опонирате на всѣко прѣдложение, което излиза отъ правителството, или по частна инициатива отъ болшинството. Вие сте прави и затъ това се вижда отъ поведението на г. г. прѣдставителитѣ отъ опозицията: да осжждатъ всичко безразборно, каквото излиза отъ болшинството. (Петко Каравеловъ: Не е истина!) Щомъ е така, вие сте прави и азъ ви оправдавамъ въ случая, защото сте послѣдователни. Но азъ моля не васъ, а болшинството да приеме желанието на населението отъ цѣлата околия, безъ да гледа опониранието на г-дата отъ лѣвицата, защото, както казахъ, тя счита за принципъ да опонира на всичко.

Константинъ Панайотовъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Изслушахъ съ голѣмо внимание дългата рѣчь на г. Илиа Вълчевъ. Тогазъ, когато по-голѣмата частъ отъ г. г. народнитѣ прѣдставители напуснахъ залата и излѣзохъ въ бюфета, азъ останахъ тукъ и съ голѣмо внимание изслушахъ рѣчта на г. Вълчева, и ви заявявамъ, че не можѣ г. Вълчевъ да ме убѣди съ своитѣ доводи, че центърътъ на Пирдопската околия трѣбва да бжде прѣнесенъ отъ Пирдопъ въ Златица. (Константинъ Досевъ: Има си хасъ да те убѣди!) Защото, всичката

рѣчь на г. Вълчева се заключаваше въ това: да очерни колкото е възможно повече гражданитѣ на Пирдонъ, да възхвали колкото е възможно повече гражданитѣ на Златица и, въ края на крайщата, да заяви, че центърътъ на Пирдонската околия трѣбва да бѣде прѣмѣстенъ въ Златица, за поучение на гражданитѣ. (Славчо Бабаджановъ: Демекъ, за наказание!) И да знайтѣ гражданитѣ, че ако по-напрѣдъ е направено нѣщо по едно съображение, сега пакъ може да се направи друго по същото съображение. Но всичко това е нищо. Най-главното, което, споредъ мене, трѣбва да възбуди възмущение у всѣки народенъ прѣдставителъ, то е това, че говори ни се и ни се заявява отъ трибуната, че се прави едно нѣщо, за да се удовлетвори една най-висока справедливостъ, а въ сжщностъ, отъ всички мотиви, отъ всички дѣйствия, както на този, който говори, така и на неговитѣ съмишленици, излиза противното: че се прави съ партизански съображения. (Тодоръ Хр. Щирковъ: Не е вѣрно!) Ще видимъ.

Трѣбва да ви забѣлѣжж, г-да народни прѣдставители, че въобще азъ съмъ противъ всѣкакви частични измѣнения въ административното дѣленіе територията на Княжеството, било по прѣдложение на нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, било по искане на нѣкои отъ жителитѣ на тия околии; въобще азъ съмъ по принципъ противъ такова частична дѣленіе. Защото, ако обърнете внимание въ всички народни събрания какво е ставало, въ това число и сегашното Народно Събрание, вие ще видите, че всички частични измѣнения въ административното дѣленіе територията на Княжеството винаги сж били диктувани отъ партизански съображения. Вземѣте и вижте, какво направи настоящето Народно Събрание; вземѣте разнебитването на Павликенската околия, което се диктуваше отъ партизански съображения. Най-богатата околия въ Търновско, околия, отъ която пѣмаше пито едно заявление отъ населението, околия, прѣзъ центра на селата на която сега минава желѣзница, тая околия, казвамъ, по прѣдложение отъ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла се унищожи. Защо? На васъ оставамъ да съдите: защото трѣбваше да се накаже Павликенската околия, за гдѣто е избрала г. Габровски. И какво направихж? Взежж та я раздѣлихж на 4—5 околии и трѣбва жителитѣ отъ една и сжща околия въ сѣдебно отношение да бѣдѣтъ разбити на 4—5 околии въ административно отношение. Това е велѣдствие на нѣщата, които се приематъ немислено, чисто и просто да накажете населението отъ известна околия. Вземѣте унищожението на Трѣвненската околия. Кои отъ Трѣвненската околия искажж да се унищожи околията и да се присѣдини къмъ Дрѣновската и други околии? (Министъръ Д-ръ Василь Радославовъ: Правителството!) Чисто и просто по едно прѣдложение на правителството се унищожи Трѣвненската околия и се присѣдини къмъ Дрѣновската и други околии. Оставамъ на васъ да съдите, защо се направи това нѣщо: дали че интереситѣ на жителитѣ на Трѣвненската околия изисеватъ да отидѣтъ въ Дрѣновската околия, дали че е по-близо да отиватъ въ Дрѣново, отколкото въ Трѣвна, или чисто и просто за това,

защото нейниятъ прѣдставителъ държи заедно съ опозицията. (Министъръ Д-ръ Василь Радославовъ: Въ това вѣрвате ли?) Вѣрвамъ. — Внесе се едно прѣдложение отъ Добришкия народенъ прѣдставителъ, г. Арсениевъ, за унищожението, за закриването на нѣкои окрѣзи и само заради това, защото тамъ имаше нѣкои окрѣзи, които настоящето правителство не можеше да допусне да се закрижѣтъ, това прѣдложение се остави подъ масата и на негово мѣсто исплжна друго прѣдложение отъ министерството, за закриване пакъ на окрѣзи, но на окрѣзи свършено други, или съ исклучение на тия окрѣзи, които не бѣше приятно да бѣдѣтъ закрити за настоящето болшинство, и останахж за закриване само Свищовскиятъ, Татаръ-Пазарджишкиятъ и Трънскиятъ. Ето защо, г-да прѣдставители, споредъ моето дълбоко убѣждение, всичкитѣ тия дѣйствия на болшинството показватъ, че и унищожението на центра на Пирдонската околия, на града Пирдонъ като центъръ, и прѣмѣстването му отъ Пирдонъ въ Златица, се диктува пакъ отъ партизански съображения. И ако е така, г-да прѣдставители, тогазъ нека ни го кажѣтъ открито и ясно, зарадъ да можемъ да разсѣждаваме и ние, а не извѣстия мотиви да се прикриватъ подъ други мотиви и да се казва, че това се прави за интереситѣ на държавата, за интереситѣ на населението, за интереситѣ на народа.

Г-нъ Вълчевъ, въ своята рѣчь, като почна какво е било още въ турско вѣрме, постара се да упрекне Пирдонскитѣ граждани за тѣхното поведение въ вѣрме на възстанието. Менѣ не ми е длѣжностъ да защитавамъ Пирдончани за тѣхното поведение въ вѣрме на възстанието, защото има кой да излѣзе отъ гр. Пирдонъ да направи това нѣщо; но, споредъ моето мнѣние, една отъ най-големитѣ грѣшки, която ние допускаме, когато вършимъ нѣщо, то е именно съображението, какво е било въ миналото, прѣди 20—30 години, и отъ него да се ръководимъ, а да закриваме очитѣ си прѣдъ настоящето. Прѣди всичко, азъ не можъ да се рѣшиж, като г. Вълчева, да упрекнж Пирдонскитѣ граждани, че стояли мирни, тогазъ, когато жителитѣ на Панагюрище или Копривщица се сражавали. Азъ, доколкото знажж отъ историята, обикновено, градове съ цѣло компактно турско население не се рѣшихж да възстанѣтъ, за това, защото ако бихж се осмѣлили да мръдѣжѣтъ, тѣ щѣхж да бѣдѣтъ унищожени, щѣхж да бѣдѣтъ исклани, щѣхж да бѣдѣтъ изгорени. (Никола Хр. Габровски: Затуй възстанието най-напрѣдъ бѣше въ чисто българскитѣ мѣста, въ балканскитѣ мѣста.) Ето защо, главнитѣ възстания, най-сериознитѣ възстания станахж въ тия мѣстности, гдѣто населението бѣше чисто българско, гдѣто имаше турско население, което да се хвърли върху възстаницитѣ и да ги унищожи като илаци. Ако обърнемъ внимание, ще видимъ, че по съседство съ Пирдонъ, на два километра, нека кажемъ на три километра, отвѣдъ Пирдонъ, е било селото Златица, населено исклучително съ турци, съ 60 или 70 къщи български, и тия турци сж били най-лоши отъ най-лошитѣ. (Петко Каравеловъ: И въ Лѣжене!) Въ всѣки случай, азъ говорѣж за Златица, понеже Златица е по-близо до Пирдонъ. И ако Пирдончани бихж се осмѣлили да помръд-

нхтъ, азъ ви увѣрявамъ, че Златишкитѣ турци, които искаха да унищожатъ Копривщица и Панагюрище, по-рано щѣха да унищожатъ Пирдопъ. Но ще кажете, че интереситѣ на отечеството изисквахъ да възстане Пирдопъ. Признавамъ, но въ всѣки случай най-главното, което е, то е, че ние не трѣбва да бъдемъ строги и не трѣбва да осждаме хората затова, че не сж възстанали въ турско време. Имаше много мѣста, гдѣто хората не възстанаха. Вземѣте, напр., Русчукъ. Въ Русчукъ нѣмаше възстание и не можеше да има; въ Русчукъ имаше само отдѣлни личности, които още отъ Ромъния се присѣдинихъ къмъ извѣстни възстаннически чети, но Русчукъ не възстана, защото, както въ самия градъ, така и въ селата имаше маса турско население, което щѣше да се устърви и щѣше да унищожи цѣлото българско население. Можехъ да възстанатъ градове като Горна-Орѣховица, гдѣто бѣше малко турско население, гдѣто имахъ по съседство голѣми български села; възстанаха въ Габрово, Панагюрище, Копривщица, Перущица, Батакъ и пр. И това прави голѣма честь на тия балкански паланки. Но въ всѣки случай не можемъ да чернимъ тия хора, които не възстанаха, и главно отъ опова поведение на хората не можемъ сега да вадимъ заключение. Така сжщо, споредъ моето мнѣние, че нѣкой път въ Златица е станало митингъ и че Златичани сж пострадали за тоя митингъ, може това нѣщо да имъ служи за похвала, но то не е мотивъ за да можемъ сега, за тая тѣхна заслуга на Либералната партия, да прѣнесемъ центра на околията отъ Пирдопъ въ Златица. (Д-ръ Тодоръ Стаменовъ: Вие не бѣхте тукъ тогава: вие бѣхте въ университета!) Вѣрно е, г-нъ Стаменовъ, че азъ тогава не бѣхъ въ България. Азъ, г-нъ Стаменовъ, не бѣхъ въ България, но ми се струва, че имамъ право да говоря като народенъ прѣдставителъ, че не трѣбва за услуги къмъ извѣстна партия да се награждаватъ извѣстни градове, въ ущърбъ на други и на народа. А че това е така, почакайте и ще видите.

И така, г-да народни прѣдставители, главнитѣ мотиви на г. Вълчева, които навежда за приемането прѣдложението на г. Попова, споредъ моето мнѣние, падатъ, и трѣбва да паднатъ. И нека сами ние да видимъ, има ли истински мотиви, които да диктуватъ приемането на настоящето прѣдложение. Тия мотиви, доколкото азъ можахъ да чуя, сж два. Първиятъ мотивъ е, че е било по-централно положението на Златица по разстоянието, което играело между Златица и Пирдопъ, и вториятъ мотивъ е билъ нѣкакви си телеграми, подадени отъ нѣкои села, които сж при дѣлото. (Петко Каравеловъ: Прѣди 10 години!)

Г-да народни прѣдставители! Всѣки, който обърне внимание на картата на България, даже единъ ученикъ отъ първи или втори класъ, който едва почва да учи география, ще види, че разстоянието между Пирдопъ и Златица е толкова малко, толкова нищожно, щото е смѣшно да се говори, че то може да има нѣкакво влияние за прѣмѣшването центра на околията отъ едно мѣсто на друго — то е всичко два километра, доущамъ три, а казватъ, че е и километъръ и половина. Азъ нарочно ходихъ да видя

на картата и видяхъ, че това разстояние е два километра, но нека да оуде хри (Министъръ Д-ръ Василъ Радо-славовъ: Четири километра е!) Нека бжде и четири километра. Но два, три или четири километра не могатъ да иматъ значение при административното дѣление на една околия, или за прѣмѣшването центра на една околия. Това е все сжщото, ако бѣхме завели споръ отъ точка зрѣние на разстоянията, гдѣ трѣбва да бжде центърътъ на Горно-Орѣховската околия: въ Горна-Орѣховица или въ Лѣсковецъ, и за Карловската: въ Карлово ли или въ Сопотъ. Даже тамъ това би имало повече значение, отколкото тукъ. Въ всѣки случай, казвамъ, че разстояние такова не може да има никакво значение, защото то е нищожно. Въ това може да се увѣри всѣки, който погледне картата. Най-сетнѣ, между Пирдопъ и Златица нѣма нѣкакви естествени прѣпятствия, нѣкакви балкани, нѣкакви рѣки непроходими, та да можемъ да кажемъ, че въспиратъ населението. А тамъ е едно равнище, гдѣто нѣма рѣшително никакво прѣпятствие за населението. Значи, и мѣстността, и разстоянието не могатъ да иматъ никакво значение. Даже, ако искате да знаете, мѣстността може да има повече значение и то въ полза на Пирдопъ, защото Златица е по-близо до планината и трѣбва да минете прѣзъ Пирдопъ, за да отидете въ Златица. Въ всѣки случай мѣстността е повече въ полза на Пирдопъ, отколкото въ полза на Златица.

Вториятъ мотивъ е, че имало телеграми при дѣлото отъ селата, съ които искали прѣмѣшването центра на околията отъ Пирдопъ въ Златица. Споредъ моето мнѣние, г-да народни прѣдставители, когато се прави прѣмѣшване на единъ центъръ, трѣбва Народното Събрание да се ржководи изключително отъ интереситѣ на държавата, като остави мѣстнитѣ интереси, а не даже отъ днешни интереси. Азъ оставямъ интереситѣ на Пирдопъ и Златица и казвамъ, че на първо мѣсто трѣбва да стои интереситѣ на държавата и интереситѣ на народа. Второ, недѣйте ми говори, моля ви се, за такива телеграми, които се подаватъ отъ нашитѣ селски кметове. (Петко Каравеловъ: Прѣди 10 години сж подадени!) Прѣди 10 години ли сж подадени, сега ли, това малко значение има. Азъ разбрахъ, че сега имало телеграми, че като сж чули за прѣдложението на г. Попова, исказватъ се съ телеграми. Но позволѣте ми да ви кажъ, че такива телеграми нѣматъ никаква стойност. Тия телеграми трѣбва да се считатъ за бѣла книга, защото намъ е извѣстно, какъ се правятъ тѣ. Отива на пазаръ селскиятъ кметъ, намѣрва го началникътъ и му казва: „ще направихъ телеграма такава и такава,“ и даже той му написва телеграмата въ околийското управление; кметътъ удари печата и я занасятъ на станцията. Даже, ако искате да знаете, не само за Пирдопъ и Златица това може да стане, а за всѣка околия може да се подпишатъ кметовитѣ да се прѣмѣсти центърътъ. Ще ги вика околийскиятъ началникъ, ще ги накара да подпишатъ такива телеграми и ще ги подадѣтъ. Ето защо, споредъ моето мнѣние, не трѣбва да гледате телеграмитѣ, а виждте, какво ви диктуватъ интереситѣ на държавата. (Иванъ Я. Поповъ: Има ли цѣна рапортътъ на ревизора?) Азъ ще Ви кажъ.

Г-нъ Вълчевъ въ своя азардъ да черни Пирдопчани и да въсхвалява Златичани, говори нѣща, които говорѣтъ противъ това, което поддържа. Каза ни, че за центъръ на една околия дѣйствително трѣбва да бѣде по-интелигентниятъ центъръ, този, който въ всѣко отношение може да се счита по-напрѣдъ: и въ образователно, и въ интелигентно, и въ търговско и пр. отношения. Той каза: „да, ама за да се повдигне Пирдопъ, правителството много е жертвувало, държавата е много плащала,“ и ви наброява единъ купъ укази, кога какво е било отпущано на Пирдопъ. Прѣди всичко, сумитѣ, които сж били отпущани на Пирдопъ, азъ не знаѣхъ дали сж вѣрни и вѣрвамъ за тѣхъ толкова, колкото вѣрвамъ, че г. Паприковъ е отъ Панагюрище, а не отъ Пирдопъ; но, въ всѣки случай, и да е вѣрно това, което говори, че правителството много помогнало за повдигането на Пирдопъ, че тамъ е повдигнато училищното дѣло благодарение на правителството и пр., то пакъ не говори това въ негова полза. Защо? Азъ ще му отговорѣмъ. Защото, ако даже повдигането въ образователно отношение на Пирдопъ е станало благодарение на жертвитѣ, които е правила държавата, сега вече именно държавата трѣбва да се въсползува отъ тия жертви, които е правила, а не да прави нови жертви за повдигането и на Златица. Ако държавата е харчила пари, за да повдигне единъ околийски центъръ, то тя е имала прѣдъ видъ, че този центъръ ще остане тамъ за винаги. А сега какво искаме ние? Да вземемъ да прѣмѣстимъ центра отъ Пирдопъ въ Златица, искаме да вземе държавата сжщитѣ пари да харчи. Азъ съмъ напълно убѣденъ, че ако бѣде прѣмѣстенъ центърътъ отъ Пирдопъ въ Златица, убѣденъ съмъ, казвамъ, че непрѣмѣнно ще трѣбва да се харчатъ много пари, първо, за прѣмѣстването на учрежденията, и, второ, за устройството на училищата; защото единъ околийски центъръ не може да бѣде безъ никакви училища; единъ околийски центъръ не може да има едно здание полусрутено, останало отъ нѣкакъвъ си турски конакъ, който е необитаемъ и който се е срутилъ окончателно. Значи, пакъ трѣбва да се харчи, да се правятъ нови жертви. Питамъ азъ, г-да народни прѣдставители, въ интереса на държавата ли е, въ интереса на хазната ли е, да вземемъ и да оставимъ да се хвърлятъ на вѣтъра всички пари, около 150.000 л. похарчени пари, за да се направятъ тамъ двѣ голѣми помѣщения, двѣ голѣми здания, за помѣщения на правителственичѣ учреждения? Г-нъ Радославовъ е казалъ, че 111.000 л. сж похарчени. (Министъръ Д-ръ Василъ Радославовъ: Около!) Все едно. Азъ пъкъ доколкото знаѣхъ, похарчени сж повече. Така щото, всички тия пари ще останатъ пари отишли на вѣтъра, и ще трѣбва въ това време на финансова криза да вземемъ да харчимъ нови пари, нови срѣдства, за да създадемъ здания за учрежденията въ Златица. Подиръ това, ще се похарчатъ сума пари и за поддържане на училища. Сега тия здания ние ще ги оставимъ въ Пирдопъ и ще вземемъ да харчимъ нови пари. Значи, прѣмѣстването на центра на Пирдопската околия отъ Пирдопъ въ Златица въ никакъвъ случай не се диктува отъ добръ разбраитѣ интереси на държавата. Тия добръ разбрани интереси на държавата намъ диктуватъ

противното, а именно да се остави центърътъ да бѣде въ гр. Пирдопъ. (Никола Хр. Габровски: Интереситѣ на Свиарова диктуватъ това! — Петко Каравеловъ: На Вълчева!

Г-нъ Илия Вълчевъ, като говори, каза, че на страната на гр. Пирдопъ нѣмало въ количествено отношение повече население, т. е. ако се смѣтнѣло населението, къмъ Пирдопъ било $\frac{1}{3}$; наведе извѣстни цифри, че ако къмъ гр. Пирдопъ се прѣмѣтнѣтъ: Душанци, Копривщица и Лжжене, излизало, че това население било $\frac{1}{3}$ отъ цѣлото население въ цѣлата околия. Споредъ молта смѣтка, г-да народни прѣдставители, основана на официални данни, а именно на статистическитѣ данни отъ прѣброяване населението прѣзъ 1893 год., на тия 4 центра, а именно: Душанци, Копривщица, Лжжене и Пирдопъ, е било 9.068 души жители, а ако вземемъ ние, че има едно голѣмо нарастване на населението въ Копривщица за послѣдно време, нѣщо на 500 жители, ще излѣзе 9.500—9.600 жители само въ тия центрове, които сж били придадени отпослѣ въ околията. (Д-ръ Василъ Дочевъ: Ние сме ги чели!) И ако направимъ смѣтка, не излиза, че тѣ отъ всичкитѣ жители на цѣлата околия сж $\frac{1}{3}$, а много повече. А ако вземемъ ние да туримъ на страната на Пирдопъ само единъ градъ още — азъ не говорѣмъ за нѣкои села, за които е безразлично, гдѣ ще бѣде центърътъ — но като гудимъ само единъ градъ още, Етрополе, на който е тоже безразлично, гдѣ ще бѣде центърътъ, дали въ Пирдопъ или въ Златица, вие ще видите, че населението въ този центъръ се въскачва на много повече, а именно на 12.400. И ако вие отъ 23.248 души жители, цѣлото население на Пирдопската околия, извадите 12.400, вие ще видите, че оставатъ 10.848, отъ които по-голѣмата частъ села, съ исключение на едно или двѣ, за които рѣшително безразлично е, все едно имъ е, дали тѣ ще ходѣтъ въ Пирдопъ или въ Златица. Азъ взимамъ само тия мѣста, за които очевидно, въ интереса имъ е да бѣдѣтъ къмъ Пирдопъ. Така щото, и въ количествено отношение на населението никакви мотиви не може да се прѣдставятъ за въ полза на Златица, а, напротивъ, за въ полза на Пирдопъ. Ето защо, нѣма никакъ право да говори въ това отношение нѣщо за въ полза на Златица.

Да дойдемъ, г-да народни прѣдставители, до истинския мотивъ на г. Вълчева, който, безъ да искаже той, се проглеждаше въ неговата рѣчь, като червени конци. Той е, да се възнаградятъ Златичани за тѣхната борба прѣзъ 1888 год., и, напротивъ, да се накажатъ Пирдопчани за тѣхното поведение въ време на възстанието, затова, че тогава, когато се борили Златичани, тѣ — Пирдопчани — напротивъ поискали да прѣмѣтнѣтъ центра въ Пирдопъ. Споредъ моето миѣние, г-да народни прѣдставители, много погрѣшна държавническа политика може да бѣде тази, която се основава на удовлетворение на този или онази градъ затова, че той принадлежи къмъ тази или онази партия. Това сж най-голѣмитѣ грѣшки, които могатъ да се направятъ отъ едно министерство и Народно Събрание, и, споредъ мене, никакъ пътъ ние не трѣбва да ги правимъ;

защото тѣ могатъ да ни искаратъ до едно безисходно положение. Ако вие сега искате да прѣмѣстите центра отъ Пирдопъ въ Златица, за да възнаградите Златичани и да накажете Пирдопчани, нема вие не помисловате, че друго министерство, за да накаже вашитѣ партизани, нѣма да прѣмѣсти центра отъ Златица въ Пирдопъ. И какво ще стане тогава? Едно *regretum mobili* — 4—5 години ще стои на една страна, ще дойдатъ други, ще го прѣмѣстятъ пакъ; и така държавата за нищо ще харчи пари и за единитѣ, и за другитѣ и ще се опропаства, както тя, така и другитѣ. Значи, отъ всичко това нѣма, освѣнъ врѣда за държавата и за населението. Слѣдователно, такава политика не трѣбва да приемаме. Винаги, па и сега съмъ билъ противъ такава нѣщо. За мене все едно е, гдѣ ще бѣде центърътъ — въ Пирдопъ или Златица. Както виждате, билъ избранъ г. Каравеловъ, или пронадналъ г. Свиначовъ, за мене е все едно. Ще се избере този, който има повече влияние. Но въпросътъ е да се не увличае отъ това желание да възнаграждаваме партизанитѣ наши, а да онеправдаваме своитѣ противници. Това само е въ врѣда на интереситѣ на държавата и таква нѣща трѣбва енергически да отхвърлимъ. Не само не трѣбва да се приеме съ аklamация това прѣдложение на г. Попова, както иска г. Вълчевъ, а, напротивъ, да се отхвърли, за да се знае веднажъ за винаги, че прѣдложения отъ характера на настоящето, не може да бѣдѣтъ приемани отъ Народното Събрание, и че това прѣдложение не може да бѣде прието, защото административното дѣленіе на Княжеството трѣбва да бѣде основано на добръ разбранитѣ интереси на държавата. Както съмъ билъ противъ единични унищожения на окрѣзи, така също и тукъ съмъ противъ тия единични унищожения, било на околии, било на административни центрове. И ако това направимъ, не само нѣма да направимъ висша справедливостъ, както каза г. Вълчевъ, а голѣма врѣда на интереситѣ на държавата. И ако е правъ въ нѣкои отношения г. Досевъ, въ своята рѣчь, той е правъ само въ това отношение именно, че наистина, настоящето Народно Събрание въ своето си болшинство, именно доказва, че мѣри нѣщата съ различенъ аршинъ, и ако има аршинъ да се прилага различенъ по отношение на работи, то е сегашниятъ случай. И въ настоящия случай се прилага ексикъ аршинъ — искате да направите прѣмѣстване на околията отъ Пирдопъ въ Златица, само да се удовлетвори рѣжътъ извѣстни партизани и да се поврѣди на интереситѣ на държавата. За мене е, казвамъ, безразлично, кой внесе настоящето прѣдложение и, най-послѣ, кой е Свиначовъ, когато едни възхваляватъ, а други нападатъ; личността на страна трѣбва да бѣде: ние трѣбва да гледаме, какво дѣлуватъ интереситѣ на държавата. Въ настоящия случай интереситѣ на държавата и на околията дѣлуватъ, щото да остане центърътъ на околията въ гр. Пирдопъ.

Панайотъ Г. Чорбаджиевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣма да ви отегчавамъ, както г. Панайотовъ съ дълга рѣчь, цѣли 2 часа, защото въпросътъ е уясненъ. Самъ населението желае да се прѣмѣсти околията отъ Пирдопъ въ Златица и не остава, освѣнъ Народното Събрание да узакони това желание. Обясни се на дълго и

широко, какъ е станало прѣмѣстването на околията отъ Златица въ Пирдопъ и че то е станало тогава отъ чисто партийни съображения: затова, че Стамболовъ не е могълъ да търпи своитѣ политически неприатели и, слѣдователно, съ прѣмѣстването искалъ да ги санджрдиса.

Г-нъ Панайотовъ каза, че на добръ разбранитѣ интереси на населението трѣбва да обърнемъ сериозно внимание. Тъкмо тоя е случаятъ — добръ разбранитѣ интереси на населението изискватъ да остане центърътъ на околията въ Златица, както е било отъ дълги години, даже отъ турско врѣме. Не се впускамъ да нападамъ било Златичани, било Пирдопчани, защото и единитѣ и другитѣ сж хора добри. Може би въ Пирдопъ да има повече интеллигентни хора, но това не значи, че ако нѣма такива въ Златица, то трѣбва да онеправдаваме Златичани, а още повече съседнитѣ села, които стојатъ по-близо до Златица. Азъ по-добръ познавамъ околията, отколкото г. Панайотовъ, и знамъ, че населението, съ исклучение на Пирдопчани, всичкото друго иска да остане околията въ Златица, защото е по-близо. Ако единъ човѣкъ върви 30 километра, по-добръ е да върви 26, отколкото 30, — 4 километра да икономиса. Тѣй че, този въпросъ е въпросъ почти исклучително по желанието на населението и като е тѣй, трѣбва да го удовлетвори.

Никакви протести не се показахъ отъ страна на населението да искатъ неудовлетворението на това прѣдложение на г. Попова; напротивъ, и едната, и другата страна, както г. Кънчовъ, така и г. Панайотовъ, говорихъ исклучително за нѣкакви партийни съображения. Г-нъ Панайотовъ твърди, че това става днесъ, а г. Вълчевъ казва, че това е станало отдавна. За мене е ясно, че населението изисква центърътъ да бѣде Златица, както е било на прѣдъ.

Понеже въпросътъ е исчерпанъ и да се продължава по-нататкъ е излишно, прѣдлагамъ да се прѣкратѣтъ дебатитѣ.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Има прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ. Ще го дамъ на гласуване. Моля опия г. г. прѣдставители, които приематъ да се прѣкратѣтъ дебатитѣ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Дебатитѣ се прѣкратяватъ.

Ще дамъ на гласуване прѣдложението на г. Ивана Я. Поповъ, Восилеградски народенъ прѣдставителъ, което е, щото центърътъ на Пирдопската околия да се прѣмѣсти отъ гр. Пирдопъ въ гр. Златица. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ това прѣдложение по принципъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Тодоръ Хр. Щирковъ: Правъ прѣдложение за спѣшностъ — да се пристѣпни къмъ второто му четене.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Г-нъ Щирковъ прѣдлага, още сега да се пристѣпни къмъ второто четене на прѣдложението. Ще го дамъ на гласуване. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ, сега да се при-

стъпки къмъ второто четене на това предложение, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Молжъ г. Попова да прочете предложението.

Иванъ Я. Поповъ: (Чете.)

„ЗАКОНЪТЪ

за въвеждане измѣнения въ Закона за административното дѣленіе територията на Княжеството.

Членъ единственъ. Пирдонската околия, съ центъръ гр. Пирдопъ, се прѣименува Златишка околия, съ центъръ гр. Златица.“

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Понеже никой не иска думата, ще положж на гласуване. Молжъ ония г. г. прѣдставители, които приематъ на второ четене предложението, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Тодоръ Хр. Щирковъ: Правжъ предложение да мине и на трето четене.

Константинъ Панайотовъ: Третото четене за идущето заседание да остане.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Прави се предложение за трето четене. Молжъ ония г. г. прѣдставители, които приематъ, щото още сега да стане и третото четене на закона, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Иванъ Я. Поповъ: (Прочита пакъ закона.)

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Молжъ ония г. г. прѣдставители, които приематъ на послѣдно четене прочетеніятъ законъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Слѣдва, г-да народни прѣдставители, одобряванетоъ на шведско-норвежкото правителство. Молжъ г. секретаря да прочете предложението на Министерството на Финанситѣ.

Секретаръ Миланъ Макавѣевъ: (Чете.)

„Министерство на Финанситѣ, № 325, 11-й януарий 1900 год., гр. София.

Господину Прѣдсѣдателю на Народното Събрание.

Господине Прѣдсѣдателю,

Тукъ приложенъ, като Ви испращамъ въ прѣписъ Височайше одобрявния докладъ отъ 4-й того подъ № 33, имамъ честь да Ви помолжъ да благоволите и внесете въ сегашната сесия на Народното Събрание слѣдующето

Прѣдложение.

Удобрява се сключената търговска спогодба, чрезъ размѣнение на ноти, между България и шведско-норвежкото правителство, относително облагането българскитѣ произведения, вносими въ Швеция и Норвегия, както и

шведско-норвежкитѣ вносими въ България по клаузата на най-облагодприятствувания народъ.

Тая спогодба, която е сключена съ срокъ за една година, считанъ отъ 28-й декемврий 1899 год. старъ стилъ или 9-й януарий 1900 год. новъ стилъ, може да се подновява всѣка година, както и да се денонсира, ако една отъ двѣтъ контрактующи страни поиска това прѣди три мѣсеца най-малко отъ истичането годишния срокъ.

Министъръ: М. Теневъ.“

Александъръ Людскановъ: Г-да народни прѣдставители! Ако взехъ думата въ случая, то е да направжъ нѣкои критически бѣлжжки, които бихъ желалъ да прѣпоржчамъ на почитаемото правителство въ такъвъ случай, когато има да сключва договори съ чужди държави. Нѣма съмнѣние, че и настоящиятъ договоръ не е друго нищо, освѣнъ продължение или распространение на принципитѣ, които сж легнали въ основата на договоритѣ, сключени съ други държави много повече заинтересовани съ България въ сношенията си, и като прототипъ на които служи търговската ни конвенция съ Австрия. Тѣй щото, въ тоя случай азъ нѣма да се впушамъ въ принципа, който е приетъ отъ насъ и отъ васъ — отъ нашитѣ прѣдшественици. Обаче, тукъ искамъ да възстанж противъ една отъ клаузитѣ на тая конвенция, която клауза е осждена днесъ отъ международното право, а именно клаузата „на най-облагодприятствуваната нация.“ Съ тая клауза въобще народитѣ, които сключватъ договоръ, взематъ твърдѣ голѣми задължения, задължения такива, които, може би, не знажтъ. А това е една клауза, която въ най-новитѣ договори, които сключватъ днесъ, се мжжтъ да избѣгватъ. Защото вие давате на държавата, съ която правите договоръ, нѣща, които не знаете какви сж. Днесъ вие имате интересъ да направите договоръ съ Турция и давате такава клауза; съ Русия имате други интереси, сключвате сжщо договоръ, давате тамъ други отетжжки, за да получите съобразно съ тия отетжжки нѣкои подобни; съ Австрия имате сношения съвсѣмъ въ друго отношение; тамъ изнасяте съвсѣмъ други нѣща, и пей можете да направите други отетжжки, въ замѣна на които да вземете други. Добрѣ, ако вие въ вашата политика външна, която е най-важна въ търговско отношение, съобразявате търговията, сношенията, въ вашитѣ договори, съ разнитѣ държави споредъ нуждата, недѣйте приема такважъ клауза. Съ такава клауза като направите договоръ съ една държава, която се намира на сѣверния полюсъ, вие давате права, безъ да знаете какви ще дадете утрѣ на Франция, Англия, Австрия, Германия и пр. Третирайте и давайте права на всѣка държава отдѣлно и приемѣте задължения известни вамъ и на всѣкиго, а такава клауза недѣйте да приемате така. Дѣйствително, досега бѣше такъвъ обичаятъ, старитѣ договори, старото международно право така е било: ония държави, които въобще искатъ да иматъ такива неограничени права въ своитѣ отношения търговски и държавни, винаги искатъ такава клауза; но държава, която иска да ветжжи въ ново поли-

тическо и финансово положение, трѣбва да избѣгва такава клауза. Ние можемъ да имаме интереси съ Швеция и Норвегия, да ѝ дадемъ нѣкои права, защото може нашитѣ отношения да бждѣтъ въ Норвежко нула; но нѣмаме сжщиятъ интересъ да направите сжщото и съ Австрия и други държави. Ето защо, когато се сключва подобенъ договоръ, искаме да обърнѣмъ вниманието на почитаемото народно прѣдставителство и на правителството, тази клауза да се избѣгне. Ще ми се възрази, че въ договоритѣ, които сме сключвали дондесъ, сжществува тая клауза. Да, признавамъ, но признавамъ, че се е правило неточностъ, грѣшка даже. Ето защо, въ това отношение възставамъ днесъ и обръщамъ на това вашето просвѣтено внимание. Исхвърлѣте тая клауза, дайте права, каквито обича Швеция, но недѣйте дава неограничени права, недѣйте се обвързва съ клауза, която дава неограничени права. Азъ обръщамъ вниманието ви и съжалявамъ, че почитаемиотъ Министъръ на Външнитѣ Работи не е тукъ да чуѣ и неговото мнѣние. Ние не можемъ да приемемъ задължение неопрѣдѣлено, неформено. Ето защо, безъ да говорѣмъ повече, азъ казвамъ, че по принципъ приемамъ конвенцията, но възставамъ противъ тая клауза и бихъ желалъ въ нашитѣ договори да бждѣтъ изрични нашитѣ задължения и права, които могатъ да бждѣтъ различни съ разнитѣ държави.

(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседателтъ г. Д-ръ Сава Иванчовъ.)

Министъръ Михаилъ Теневъ: Г-да прѣдставители! Мнѣнието на г. Людсканова е свършено справедливо и всѣко правителство въ бждѣще, когато третира такъвъ въпросъ съ нѣкоя държава, трѣбва да се старае да сключва конвенции не на основание принципа на най-фаворизираниотъ, а на основание на взаимни отстъпки. Въпросътъ, обаче, съ Швеция и Норвегия е отъ 1898 год. Тогавашиотъ правителство е почнало прѣговори, ангажирало се е, и ние сега не можемъ да откажемъ да сключимъ тая конвенция, особено че търговията между Швеция и България е свършено незначителна. Ние просто уформяваме направеното отъ прѣдшественицитѣ ни. По свѣдѣнията, които имаме, отъ три години насамъ, никога въ България не сж се внасяли за повече отъ 50—80 хиляди лева шведски и норвежки стоки, а българско жито несравнено повече тамъ се внася, макаръ не на право, а чрѣзъ други държави. Мнѣнието на г. Людсканова е и наше мнѣние, че когато въ бждѣще третираме такива въпроси ще се стараемъ да правимъ съ всички държави конвенции съ взаимни отстъпки, а не като прѣдложената за подобрѣние.

Христо Ив. Поповъ: Щѣхъ да отговорѣмъ на г. Людсканова, който каза, ми се струва, че международното право е осждило тая клауза. Международното право не е осждило тая клауза, а той я осжжда. Това е взаимно, г-да прѣдставители. Ако ние се ползуваме отъ тази клауза, то и тѣ се ползуватъ отъ нея. Тукъ азъ не виждамъ нищо прѣстѣпно, когато всичко е основано на международното право, на принципитѣ на международното право. Тѣй щото, ако мисли г. Людскановъ, че е страшна и осждителна тая

клауза, мислѣмъ, прѣди всичко, че България не ще може да се бори съ нея, защото е прокарана на всѣкъдѣ, даже ми се струва, твърдѣ голѣма задача на правителството се дава, и ако се нагърби съ нея, надали ще я испълни. Отъ друга страна, сжщността на тая конвенция е да приемемъ тая клауза, която сдържатъ всички договори. Ако той настоява да се не приема, тогава то е да се отхвърли конвенцията. Ми се струва, че г. Людскановъ самъ дойде да признае, че не само у насъ, но и въ старото международно право тѣй е било. Но то било осждено сега. Може би да е осждено, но всичкитѣ договори тѣй сж правени и ако ние отворимъ борба, пакъ ще дойдемъ до сжщия резултатъ. Защото, ако на единъ народъ му откажете едно право, той е толкова силенъ, щото ще бжде въ състояние да иска равноправностъ. Всички нации ще поискатъ това и всѣко измѣнение на извѣстни права спрѣмо извѣстни държави, и тѣ ще искатъ да се ползуватъ отъ тия права. Ако на Австрия освободите нѣкои стоки и тѣ ще искатъ, но ако и тѣ направѣтъ сжщо за другитѣ държави, и ние ще искаме. Ако напр. освободимъ отъ октроа извѣстни стоки на Австрия, всички ще искатъ тия права; но ако и тѣ направѣтъ нѣщо за други държави, ще искаме и ние да се ползуваме отъ това. Когато се борѣтъ великитѣ държави да си пазѣтъ интереситѣ, ние заедно съ тѣхъ ще вървимъ да си пазимъ своитѣ. Така щото, мислѣмъ, нѣма нищо прѣстѣпно ако се приеме тази конвенция тѣй, както си е, а да не се приема прѣдложеното на г. Людсканова, защото то значи, да я отхвърлимъ.

Д-ръ Стоянъ Даневъ: Г-да прѣдставители! По въпроса за клаузата „на най-благоприятствуваната нация“, азъ вземамъ актъ отъ декларацията на г. Министра на Финанситѣ и ще си позволимъ да обърнѣмъ внимание на другъ единъ въпросъ.

Азъ се ползувамъ отъ случая да привлѣкѣмъ вниманието на почитаемото министерство отсега още да се погрижи да се съберѣтъ всички необходими материали, съ които може да располага едно министерство, прѣди 1903 год. Тая година истича срокътъ на сключенитѣ между България и другитѣ държави договори, и въ странство ние гледаме, че заинтересуваниотъ кръгове отсега още взематъ мѣрки, но какъвто и да е начинъ, да осигурѣтъ интереситѣ си, подиръ истичането на тоя срокъ. Менѣ ми се чини, че по сжщия примѣръ можемъ да слѣдваме и ние, като гледаме да интересуваме всички у насъ кръгове, които отблизо или отдалечъ иматъ свързки съ търговията. Да се обърнемъ къмъ търговскитѣ камари, къмъ занаятчинитѣ, къмъ земледѣлцитѣ и сетнѣ да пристѣпимъ къмъ гласуването на една обща митническа тарифа, какъто е вече изработена отъ Финансовото Министерство. Азъ бихъ желалъ, сключенитѣ въ бждѣще търговски договори да бждѣтъ изразъ на общественото мнѣние у насъ, а не да се свързватъ изъ кжтоветѣ на канцелариитѣ, като се водѣтъ прѣговори между прѣдставителитѣ на едната и другата страна, безъ да се вземе въ внимание мнѣнието на най-заинтересованитѣ лица, каквито сж търговцитѣ, мнѣнието на органи

заинтересовани, каквито могат да бждят търговскитѣ камари. Съ тази прѣпорѣка, мислѣж, че конвенцията може да се приеме.

Петко Каравеловъ: По моето мнѣние, желателно е този проект да се прати на финансовата комисия да го проучи да привикнемъ на сериозна работа, а не да излиза г. Щарковъ да прѣдлага второ и трето четене, защото ще бжде скандалъ.

Никола Хр. Габровски: Това му е назначението!

Вълко Нейчовъ: Мнѣнието, исказано отъ г. Д-ръ Данева, е сериозно и, по всѣка вѣроятност, правителството не ще прѣмине да го вземе въ съображение при изработването въ бжджце проекта на договоритѣ съ чуждитѣ държави. Не би трѣбвало да паднемъ въ тая грѣшка, въ която падна правителството на Стоилова, когато сключи договоритѣ съ чуждитѣ държави. При съставянето на договора ни съ Сърбия, почтениятъ авторъ, съчинителтъ на проекта на договора отъ българска страна, г. Бракаловъ — да бръгне, та не знамъ кждѣ да се дѣне — сега агентинъ въ Бѣлградъ, забравилъ че въ България има Татаръ-Пазарджишки окръгъ и Панагюрска околия и че има една стока, която България внася въ Сръбското кралство; то е Панагюрскиятъ шакъ — никакъвъ другъ шакъ не отива въ Сърбия. Никакъвъ договоръ нѣмаше да се прави съ Сърбия, ако не бѣше тая вещь. Въ договора, обаче, бѣше пропуснато да се спомене, че шаецитѣ на Татаръ-Пазарджишки окръгъ може да се пропусчатъ въ Сърбия на извѣстни условия. Сега, ако се не лъжж, когато единъ Панагюрецъ ще вкара аба въ Сърбия, на границата, ако каже че иде отъ Татаръ-Пазарджикъ, ще бжде третиранъ като единъ неприятелъ и ще бжде обложенъ съ една фамозна такса, която не позволява на притежателя да се ползува отъ стоката. Азъ бихъ желалъ, настоящето правителство, ако му бжде сждено да стои до сключването на нови договори съ тия държави, съ които имаме сключени договори, да вземе въ внимание тоя фактъ поучителенъ и да не падне въ сжитѣ грѣшки, въ които паднахме ние, народняцитѣ. Азъ осждамъ правителството на Стоилова, защото имаше чивовници, които не знаехъ, че има Татаръ-Пазарджишки окръгъ въ България. (Смѣхъ.)

Д-ръ Василъ Дочевъ: Азъ сподѣлямъ възгледитѣ исказани отъ г. Д-ръ Данева, че правителството трѣбва да вземе всички мѣрки, щото при сключването на търговскитѣ договори да бждятъ изучени и обсждени всестранно, да бждятъ събрани всички данни, така щото българското правителство да може, по възможност, да сключи договори съ вигодни условия — такива, каквито изискватъ интереситѣ на цѣлия Български народъ. Въ данния случай, настоящата конвенция се състои исклучително въ една клауза, която се уговорва само тогазъ, когато двѣтъ контрагентни страни не искатъ да влизатъ въ специални договори, а приематъ клаузата на най-облагодетелствуваната, на най-фаворизината нация, както за едната, тъй и за другата страна. Въ данния случай, съ отетжката, отъ която

ще се ползува българското правителство, същото нѣщо ще бжде и за Швеция и Норвегия. Но ние трѣбва да видимъ, дали дѣйствително тая клауза ще отговаря на интереситѣ на Българската държава и дали въ бжджитѣ договори същата клауза, за най-облагодетелствувания народъ, ще може да бжде приемлива и за другитѣ държави.

Внасянето на тоя договоръ въ комисията, ще кажж, е съвсѣмъ излишно, защото нѣма какво да измѣняваме, нито можемъ да измѣняваме. Какъ ще можемъ да измѣняваме съществующитѣ договори, и въобще, какъ ще можемъ да измѣняваме отношенията на най-фаворизираниитѣ нации въ България? Така щото, тая конвенция ще трѣбва да се приеме и да искаме за въ бжджце да се уредятъ търговскитѣ ни отношения съ другитѣ държави, както интереситѣ ни изискватъ. Да се внася въ комисията, нѣма защо, защото не може да се измѣнява нищо. Тѣй щото, моето мнѣние е, просто да се произнесемъ: ще приемемъ ли този договоръ или не, безъ да се внася въ комисията.

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Попеже никой другъ не иска думата, ще турж на гласуване прѣдложението, направено отъ Финансовото Министерство, за удобрѣние сключената търговска спогодба за 1900 год. между България и шведско-норвежкото правителство.

По тоя въпросъ обръщамъ вниманието на почитаемото Народно Събрание върху слѣдующето.

Отъ г. Каравелова има прѣдложение да се внесе въ финансовата комисия, да се проучи и да се върне на второ четене въ едно отъ слѣдующитѣ засѣдания.

Г-нъ Дочевъ прѣдлага да стане приемането само съ едно гласуване. (Петко Каравеловъ: Едно само гласуване става, но трѣбва да знайтъ децутатитѣ, какво гласуватъ!) Отъ думитѣ на г. Каравелова разбирамъ, че сега, въобще, да не става никакво разискване и гласуване, а да се прати прѣдложението въ комисията.

Има, значи, двѣ прѣдложения: едното е — да се удобри конвенцията; другото е — прѣди да се гласува, да се испрати на финансовата комисия.

Ще турж на гласуване на първо мѣсто, понеже се направи най-напрѣдъ, прѣдложението да се испрати конвенцията на финансовата комисия, а послѣ прѣдложението на г. Дочева — да се гласува веднага. Молж ония г. г. прѣдставители, които приематъ прѣдложението на г. Каравелова, щото прѣдложението на Финансовото Министерство да се испрати на финансовата комисия, за изучаване, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Не се приема.

Михаилъ К. Сарафовъ: Ако ми дозволите думата по една съществена работа, прѣди да се гласува!

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: По прѣдложението ли?

Михаилъ К. Сарафовъ: Да! Желалъ бихъ да кажж, че се говори за ноти, а пъкъ ние не ги знаемъ. Това прави необходимостъ прѣдложението да отиде въ комисията.

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Иванчовъ: По тоя въпросъ Народното Събрание се произнесе.

Ще турж на вотирание прѣдложението на Министерството на Финанситѣ съ слѣдующата редакция: (Чете.) „Удобрява се сключената търговска спогодба, чрѣзъ размѣнение на ноти между, България и шведско-норвежкото правителство, относително облагането българскитѣ произведения, вносими въ Швеция и Норвегия, както и шведско-норвежкитѣ, вносими въ България, по клаузата на най-облагодприятствувания народъ. Тая спогодба, която е сключена съ срокъ за една година, считанъ отъ 28-й декемврий 1899 год. старъ стилъ, или 9-й януарий 1900 год. новъ стилъ, може да се подновява всѣка година, както и да се денонсира, ако една отъ двѣтѣ контрактующи страни поиска това прѣди три мѣсеци най-малко отъ истичането годишния срокъ.“

Моляж тия г. г. народни прѣдставители, които одобряватъ тази търговска спогодба, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Удобрява се.

На дневенъ редъ слѣдва прѣдложението на Министерството на Вътрѣшнитѣ Дѣла да се не изискватъ оправдателни документи по платежната заповѣдь № 1.585 отъ 20-й май 1883 год., на сума 40 л.

Секретарь Миланъ Макавѣевъ: Отъ Министра на Вътрѣшнитѣ Работи е испратено едно писмо до прѣдсѣдателя на Народното Събрание, подъ № 20, отъ 5-й януарий 1900 год., което има слѣдующето съдържание: (Чете.)

„Върховната Сметна Палата открила, че авансътъ 40 л. за канцеларски разноски, отпуснатъ прѣзъ 1883 год., съ платежна заповѣдь № 1.585, не билъ оправданъ отъ тогавашния смотрителъ на Севлиевския окръженъ затворъ, Кънчо Бореновъ. Волѣдствие на това стана распоредане да се търсятъ документи срѣщу тази сума, но такива не се издирихъ, нито има възможность да се исчатъ обяснения по разнасянето на тази сума, понеже Бореновъ се е поминалъ. А като отъ друга страна за изискване сумата отъ наследниците на Боренова тоже нѣма възможность, понеже тѣ се намирали въ голѣма бѣдность, имамъ честь да Ви моляж, г-не прѣдсѣдателю, да внесете въ настоящата сесия на Народното Събрание за разглеждане тукъ приложеното прѣдложение, чрѣзъ което да се узакони да се не изисква оправданието на поменатата сума, а да се счита като загуба на държавното съкровище.“

Прилага се при това прѣписъ отъ одобряния отъ Негово Царско Височество докладъ № 3.131“.

Прѣдложението има слѣдующето съдържание: (Чете.)

Членъ единственъ. Удобрява се да се не изискватъ оправдателни документи по платежната заповѣдь на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи отъ 20-й май 1883 год., № 1.585, на сума 40 л., за канцеларски разноски на Севлиевския окръженъ затворъ, а рѣчената сума да се счита като загуба за държавното съкровище“.

Има и докладъ, съ който е одобряно отъ Негово Царско Височество Князътъ внасянето на това прѣдложение.

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Иванчовъ: Понеже никой не иска думата по това прѣдложение, ще го турж на гласувание. Моляж тия г. г. народни прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, както се прочете отъ г. секретаря, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Понеже това прѣдложение е отъ категорията на ония, които не се турятъ на повече гласувания, минаваме по-нататкъ, къмъ прѣдложението отъ сжщото министерство, за да се удобри разнасянето и прѣзъ 1900 год. остатъкътъ отъ допълнителния кредитъ 100.000 л., разрѣшенъ съ законъ по указъ № 13 отъ 1899 год. за карантинни мѣрки.

Моляж г. секретаря да го прочете.

Секретарь Миланъ Макавѣевъ: (Чете.)

Министерство на Вътрѣшнитѣ Работи. № 123, 13-й януарий 1900 год.

До г-на прѣдсѣдателя на X Обикновено Народно Събрание.

Въ засѣданието си на 24-й юний 1899 год. Народното Събрание разрѣши единъ допълнителенъ кредитъ отъ 100.000 л., къмъ § 27-й въ бюджета на повѣреното ми министерство за 1899 год., които да служатъ за разноски по карантинни мѣрки, каквито се окаже за нужно да се вземжтъ прѣзъ нея година. Понеже прѣзъ истекната вече година не се е разнесла цѣлата сума отъ тоя кредитъ, а нуждата да се вземжтъ извѣстни прѣдпазителни мѣрки не е изминала, като главно е пужно да се инсталира новото помѣщение за приготвление противочуменъ серумъ и да се доставжтъ пулвализатори, имамъ честь да Ви моляж, г-не прѣдсѣдателю, да внесете за разглеждане отъ Народното Събрание прѣзъ настоящата му сесия тукъ приложеното прѣдложение да се удобри, та остатъкътъ отъ рѣчения кредитъ да може да се разнася и прѣзъ настоящата година.

Прилага се прѣписъ отъ одобряния отъ Негово Царско Височество докладъ № 83.“

Прѣдложението, съ членъ единственъ, има слѣдующето съдържание: (Чете.)

„Членъ единственъ. Удобрява се да се разнася и прѣзъ 1900 год. за карантинни мѣрки, каквито се окаже за нужно да се вземжтъ, остатъкътъ отъ допълнителния кредитъ, разрѣшенъ на Министра на Вътрѣшнитѣ Работи съ законъ по указъ № 13, отъ 1899 год.“

Михаилъ К. Сарафовъ: Г-да народни прѣдставители! Ще направж само една много малка забѣлжка. Лошъ обичай е този: да се прѣнасятъ свѣрхсметни кредити отъ година на година. Г-нъ Министърътъ на Финанситѣ знае

много добръ послѣдствіята, които ние търпимъ отъ нѣкои голѣми свърхсмѣтни кредити, които отиватъ бесконечно и на които не може да се знае нито тѣхната смѣтка, нито тѣхното положение. Азъ бихъ желалъ за каквато и малка сума да се касае, понеже сж свърхсмѣтни кредити, да се изисква отдѣленъ свърхсмѣтенъ кредитъ, и да знаемъ, че ще се отнася къмъ текущата бюджетна година, а не да се продължава. Това е една съществена бѣлѣжка, която бихъ желалъ да се уважи.

Министъръ Михаилъ Теневъ: Г-да прѣдставители! Г-нъ Сарафовъ има право. Не съмъ азъ, който ще позволю да се иска прѣнасяне на кредити по този начинъ, но при съставянето на бюджета е забравено да се иска и впише тази сума, и затова именно се внася сега това прѣдложение.

Константинъ Панайотовъ: Г-да народни прѣдставители! И азъ не бихъ ималъ и нѣмамъ нищо противъ настоящето прѣдложение на Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, но ще направя само една бѣлѣжка, че, по моето мнѣние, би трѣбвало точно да се означа колко е било израсходвано миналата година и колко остава да се расходва за тази година. Въ всѣки случай, ще трѣбва да имаме прѣдъ видъ: тая сума каква е, трѣбва ли да се отпусне и има ли такава нужда или нѣма. Това би трѣбвало да стане.

Министъръ Д-ръ Василъ Радославовъ: Г-да прѣдставители! Вие знаете, че въ извънредната сесия, по рѣшение на Медицинския Съвѣтъ, азъ поискахъ тия пари, защото имаше свѣдѣния, че бѣше се появила чумата на много мѣста. Сега, когато правихме бюджета, азъ мислѣхъ да се неопоставя новъ кредитъ. Отъ тѣзи пари сж похарчени нѣколко хиляди лева за карантинни мѣрки за Варна, Бургазъ и Царибродъ: взѣхъ се нѣколко машини и т. н. Не мислѣхъ да прѣдвиждамъ повече, но сега, слѣдъ като се гласува бюджетътъ, Медицинскиятъ Съвѣтъ съ едно писмо ме моли, щото тая сума, вотирана въ извънредната сесия, да си остане, защото нуждата за карантинни мѣрки е била още належаща. Тѣ даже казватъ, че чумата още върлувала въ Кавказъ. Тази сума е такава, че, ако има нужда, ще се похарчи, а ако нѣма нужда, ще си остане. Заявявамъ, че точно не знамъ колко е похарчено. Прѣдполагамъ да има още 25.000 л. отъ тоя кредитъ. Азъ бихъ молилъ да се приеме това прѣдложение.

По отношение на бюджета, г. Сарафовъ е правъ, защото азъ мислѣхъ да не подновяваме тая сума; но щомъ като Медицинскиятъ Съвѣтъ го иска и настоява, не можемъ да не приемемъ това, което Медицинскиятъ Съвѣтъ иска, защото отпослѣ отговорността ще падне върху Народното Събрание. Тѣ ще кажътъ: поискахме отъ министра надлежната сума, поискахме я отъ Събранието, но не ни се даде. За да нѣмаме тая отговорностъ, азъ съмъ на мнѣние да отпуснемъ тая сума. Както ви казахъ, ако има нужда, ще се похарчи. (Константинъ Панайотовъ: Само да се каже, че трѣбва да се пази съ осторожностъ серумътъ.) Това не е наша работа; това е работа на специалиститѣ лѣкари.

Славчо Бабанджановъ: Азъ правя прѣдложение да пуснатъ малко серумъ, за да се почисти малко чумата! (Смѣхъ.)

Прѣдседателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Понеже никой другъ не иска думата, ще дамъ на гласуване прѣдложението на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи, което има слѣдующето съдържание: (Чете.)

„Членъ единственъ. Удобрава се да се разнася и прѣзъ 1900 год. за карантинни мѣрки, каквито се укаже за нужно да се вземжтъ, остатъка отъ допълнителния кредитъ, разрѣшенъ на Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи съ законъ по указъ № 13, отъ 1899 год.“

Моля тия г. г. народни прѣдставители, които приематъ току-що прочетеното отъ мене прѣдложение съ единственъ членъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

На дневенъ редъ слѣдва подиръ това прѣдложението на г. Министра на Финанситѣ, за опрощаване на разни данъци, дължими отъ данъкоплатци умрѣли, несъстоятелни и пр. на сума 154.358 л. и 65 ст.

Моля секретаря г. Макавѣвъ да го прочете.

Секретаръ Миланъ Макавѣвъ: (Чете.)

„Министерство на Финанситѣ.

Отдѣление за прѣжитѣ даждия.

№ 10.392, 25-й ноемврий 1899 год., гр. София.

До г-на прѣдседателя на X Обикновено Народно Събрание.

Господине прѣдседателю,

При събирането на закѣснѣлитѣ прѣки данъци отъ 1877/91, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899 и 1890/99 години, оказа се несъбираема една сума отъ 74.174 л. и 98 ст., а именно: за първитѣ години 39.978 л. и 04 ст., за втората година 1.106 л. и 62 ст., за третата — 1.449 л. и 77 ст., за четвъртата — 4.318 л. и 55 ст., за петата — 3.078 л. и 86 ст., за шестата — 4.661 л. и 61 ст., за седмата — 5.736 л. и 16 ст., за осмата — 6.572 л. и 77 ст., за деветата — 2.398 л. и 72 ст. и за десетата — 4.853 л. и 88 ст., дължими отъ данъкоплатци, несъстоятелността на които е констатирана съ актове, съставени отъ финансовитѣ пристави.

Затова, съгласно съ пунктъ 3-й на чл. 105-й отъ Конституцията и на основание на височайше одобренъ ми докладъ отъ 19-й ноемврий т. г. подъ № 10.053, прѣписъ отъ който се прилага тукъ, имамъ честь да Ви моля да благоволите да внесете за разглеждане и одобреніе отъ Народното Събрание опрощението на споменатитѣ по-горѣ суми, споредъ приложената при настоящето вѣдомостъ.

Министъръ: М. Теневъ.“

За тая цѣль има и надлежния докладъ до Негово Царско Височество.

Ето и вѣдомостъта: (Чете.)

„ВѢДОМОСТЪ“

за дължимитѣ отъ несѣстоятелнитѣ данѣкоплатци разни прѣки данѣци отъ 1877/91, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1890/99, които се прѣдставятъ на опрощение отъ X-то Обикновено Народно Сѣбрание.

Название на града или селото.	Д ъ р ж а в н и д а н ѣ ц и																							
	1877/91		1892		1893		1894		1895		1896		1897		1898		1899		1890/99		Всичко			
	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.
Бургазки окръгъ.																								
гр. Бургазъ	40	—	—	—	—	—	—	447	06	435	50	519	37	495	74	523	63	—	—	2.461	30			
с. Български-Алагонъ	248	82	5	—	—	30	44	42	60	41	06	45	47	48	10	—	—	—	—	461	49			
„ Русокастро	8	—	—	—	9	28	146	86	—	—	34	—	34	—	34	—	34	—	—	165	86			
„ Мехмечъ-къой	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	50	52	50	52	50	21	—	—	—	178	50			
гр. Анхиало	1.555	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.555	69			
„ Месемврия	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	35	14	35	—	—	—	—	—	—	21	70			
с. Ени-Къой	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	21	—	21	—	21	—	63	35	147	35			
„ Копаранъ	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60			
„ Рада	13	20	—	—	3	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	80		
„ Ходи-Билоръ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	21	—	—	—	—	—	—	42	—		
„ Харами-Дере	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	—	—	—	—	—	21	—		
„ Чавдарлъкъ	36	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	67		
„ Алакария	29	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	88		
„ Бурунджукъ	—	—	—	—	—	—	10	50	10	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—		
„ Ороманъ	20	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	59		
„ Ески-Паслий	—	—	—	—	—	—	1.265	18	—	—	5	30	3	95	3	95	—	—	—	—	1.278	38		
„ Ходжамаръ	1.019	54	—	—	—	—	—	—	—	—	60	2	60	33	16	—	—	—	—	—	1.055	90		
„ Тикенликъ	—	—	—	—	—	—	—	—	10	50	21	—	21	—	—	—	21	—	—	—	94	50		
„ Дуанъ-Кая	20	—	—	—	20	76	10	50	10	50	10	50	10	50	10	50	10	50	—	—	103	76		
„ Дискотна	—	—	—	—	21	35	21	—	21	—	21	—	21	—	21	—	21	—	—	—	147	35		
„ Уланлий	—	—	—	—	41	35	21	—	21	—	21	—	31	50	31	50	31	50	—	—	198	85		
гр. Карнобатъ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	60	63	60			
с. Дуваларе	3	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	65		
„ Горделий	4	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	40		
„ Дунаджа	—	—	—	—	7	28	4	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	42		
„ Къдж-Къой	6	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	50		
„ Куркуджа	158	02	—	—	—	—	16	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	174	82		
„ Кара-Кая	181	—	—	—	—	—	22	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	203	76		
„ Сигмени	2	60	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	12		
„ Телялъ-Къой	1	50	—	—	—	—	24	—	4	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	50		
„ Турско-Вей-Къой	1	40	—	—	—	—	7	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	60		
„ Хаджилари	87	35	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	35		
„ Балабанлий	192	59	—	—	—	—	25	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	218	19		
„ Шевкуларий	84	79	9	90	—	—	23	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	118	53		
	3.716	79	14	90	103	62	1.653	82	568	04	637	15	764	58	780	79	649	97	126	95	9.016	61		
Варненски окръгъ.																								
гр. Варна	1.827	10	—	—	—	—	—	—	—	188	—	151	20	229	95	42	—	—	—	10	52	2.398	77	
с. Козлуджа	166	56	4	36	—	—	21	02	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191	94		
„ Аджемлеръ	37	48	—	—	—	—	11	10	4	20	4	20	—	—	—	—	—	—	—	—	56	98		
„ Халачлий	118	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	118	46		
	2.149	60	4	36	—	—	32	12	142	20	155	40	229	95	42	—	—	—	10	52	2.766	15		
Видински окръгъ.																								
гр. Видинъ	1.533	42	26	37	176	64	340	42	245	35	256	94	306	74	355	72	—	—	—	—	3.241	60		
с. Гурково	5	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	68		
„ Видболъ	6	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	60		
„ Акчаръ	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—		
„ Татарджики	33	62	—	—	71	86	91	33	35	24	20	86	20	66	—	—	—	—	—	—	278	57		
„ Гърци	138	31	135	08	170	33	242	71	40	67	30	22	33	31	5	51	—	—	—	—	825	14		
„ Динковица	98	75	21	20	17	58	41	02	16	53	17	10	12	86	11	60	—	—	—	—	236	64		
„ Бѣла-Рада	—	—	—	—	—	—	12	16	13	57	10	05	10	34	10	34	—	—	—	—	56	47		
„ Мусумане	33	82	177	04	—	—	24	88	9	50	8	40	4	20	4	20	—	—	—	—	262	04		
„ Гузалий	—	—	2	97	10	72	11	45	—	88	—	84	—	84	—	—	—	—	—	—	28	54		
„ Моалия	80	01	8	18	—	—	6	90	—	—	—	—	—	21	—	21	—	—	—	—	95	51		
„ Смирданъ	42	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	87		
„ Буковецъ	60	84	—	—	—	—	22	46	16	56	7	35	17	98	11	01	—	—	—	—	136	20		
„ Ново-Селци	68	07	6	46	7	56	3	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	03		
„ Рубци	—	—	—	—	—	—	11	52	—	21	—	21	—	21	—	—	—	—	—	—	12	15		
„ Плакудеръ	60	73	3	05	1	50	6	61	6	50	10	29	6	09	6	09	—	—	—	—	100	86		
гр. Кула	77	49	—	—	—	—	—	—	18	08	20	32	20	32	23	47	—	—	—	—	159	68		

Название на града или селото	Д ъ р ж а в н и д а н ъ ц и																						
	1877/91		1892		1893		1894		1895		1896		1897		1898		1899		1890/99		Всичко		
	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	
с. Радотинъ	25	59	—	—	—	—	12	62	—	—	—	—	1	50	—	50	—	—	—	—	40	21	
» Вожаница	10	37	—	—	—	—	—	—	5	75	—	—	5	25	—	—	—	—	—	—	41	37	
гр. Орханлие	31	50	—	—	20	—	—	—	—	—	16	34	33	66	54	16	—	—	62	46	198	12	
с. Литаково	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	28	3	28	—	—	—	—	6	56	
» Калугерово	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	02	—	92	—	95	—	—	—	—	2	89	
» Лажене	30	—	—	—	—	—	—	—	10	50	10	50	10	50	11	13	—	—	—	—	72	63	
» Лаговица	—	—	—	—	—	—	—	—	52	50	52	50	52	50	52	50	—	—	—	52	50	262	50
» Осиковица	—	—	—	—	—	—	—	—	10	50	21	—	21	—	—	—	—	—	31	50	84	—	
» Правецъ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	5	92	4	08	—	—	—	—	10	63	
» Драгушиново	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	70	31	25	—	—	—	—	—	—	72	95	
	1.155	09	—	—	20	—	12	62	79	25	152	62	174	71	135	53	—	—	539	02	2.268	84	

Старо-Загорски окръгъ.

гр. Ст.-Загора	517	38	—	—	—	—	—	—	—	—	28	98	43	57	45	97	—	—	76	37	712	27
с. Годѣмо-Дерелий	3	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	76
гр. Нова-Загора	79	14	—	—	5	16	16	80	3	39	13	65	34	65	60	90	—	—	—	—	213	69
с. Николаево	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	10	9	10	9	10	—	—	—	—	27	30
» Джумалий	19	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	20	7	20	—	—	—	—	33	54
» Терзобасъ	70	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	44
» Запалня	32	02	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	02
» Конаре	9	50	—	—	—	—	6	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	80
» Алабасъ	11	16	—	—	40	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	94
гр. Казанлъкъ	2.708	95	—	—	7	65	—	—	10	50	30	04	—	—	—	—	—	—	—	—	2.757	14
с. Салгжково	898	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	898	88
» Александрово	181	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	181	56
» Къшлага	22	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	56
» Нова-Махла	45	02	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	21	—	21	—	—	—	108	02
» Мъглишъ	93	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	02	26	02	—	—	145	66
» Яйкантий	34	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	183	75	—	—	217	81
» Ражина	75	68	—	—	—	—	—	—	—	—	3	57	8	61	38	43	—	—	—	—	126	29
» Лаханлий	38	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	86
» Сливито	38	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	72
» Хасътъ	211	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	211	90
» Химнилий	445	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	445	80
» Скорчево	67	05	—	—	—	—	—	—	4	25	3	99	3	99	2	16	—	—	—	—	81	44
» Шейново	248	53	—	—	—	—	—	—	—	—	15	58	32	24	25	57	—	—	—	—	321	92
» Шишка	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	86	56	25	44	92	—	—	—	—	131	03
» Балабанлъкъ	30	22	—	—	—	—	—	—	11	36	10	25	10	26	4	96	—	—	—	—	67	05
» Авдиени	47	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	06
» Баня	—	—	—	—	—	—	—	—	5	65	5	—	5	—	5	—	—	—	—	—	20	65
» Чанакъ	—	—	—	—	52	50	52	50	55	89	58	—	58	—	58	—	—	—	—	—	334	89
» Кортенъ	—	—	1	35	1	40	1	40	4	38	3	85	3	85	3	85	—	—	—	—	20	08
» Киспитлий	—	—	—	—	15	84	5	76	5	65	5	—	—	—	5	—	—	—	—	—	42	25
» Армаганово	350	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	12	25	46	—	—	—	—	391	72
» Ашиклий	36	33	—	—	—	—	—	—	—	—	17	15	27	66	36	57	—	—	—	—	117	71
» Елхово	165	60	—	—	—	—	—	—	—	—	28	44	61	74	61	75	—	—	—	—	317	53
» Емишлери	2.852	29	—	—	—	—	—	—	—	—	5	25	14	70	17	13	—	—	—	—	2.889	37
» Тулово	72	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	78	8	77	—	—	—	—	83	77
» Орозово	94	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	52
» Чалакчий	22	09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	20	—	—	—	—	—	—	26	29
» Черганово	20	06	1	13	—	—	—	—	3	39	—	—	11	16	16	78	—	—	—	—	52	52
» Долни-Софлари	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	50	11	06	—	—	—	—	21	56
» Козлуджа	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	42	—	—	—	—	20	42
	9.544	26	2	48	123	33	82	76	104	46	270	71	447	58	556	02	230	77	76	37	11.438	74

Татаръ-Пазарджишки окръгъ.

гр. Т.-Пазарджикъ	30	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	32
» Панаторице	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	—	—	—	1	50
с. Аджаларе	—	—	2	54	—	—	—	—	10	50	10	50	20	32	21	—	—	—	—	—	64	86
» Ямурчево	—	—	—	—	—	—	—	—	16	95	15	75	15	75	15	75	—	—	—	—	64	20
» Каралий	72	09	—	—	—	—	—	—	2	38	2	16	2	16	—	—	—	—	—	—	78	79
» Кепелий	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20
» Стръляча	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	10	—	—	—	—	—	—	—	20	—
» Джумая	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	20	22	20	—	—	—	—	—	—	39	40
» Ерелий	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	34	8	35	—	—	—	—	—	—	16	69
» Попинци	—	—	—	—	—	—	—	—	16	29	17	68	15	62	—	—	—	—	—	—	49	59
	102	41	2	54	—	—	—	—	36	74	81	63	84	98	38	25	—	—	—	—	366	55

Название на града или солото	Д ъ р ж а в н и д а н ѝ ц и																								
	1877/91		1892		1893		1894		1895		1896		1897		1898		1899		1890/99		Всичко				
	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.			
Т р њ н о к и о к р њ г њ .																									
гр. Трън	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	50	10	50	—	—	—	—	—	—	21	—		
„ Бръзникъ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	90		
с. Ярловци	63	42	—	—	—	—	22	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	02		
„ Завала	8	—	—	—	—	—	5	09	6	32	7	04	7	04	—	—	—	—	—	—	—	33	49		
„ Брусникъ	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	—		
„ Радуловци	53	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	29		
„ Гургулятъ	116	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	14		
	278	85	—	—	—	—	27	69	6	32	17	54	17	54	—	—	—	—	—	—	160	90	508	84	
Т њ р н о в с к и о к р њ г њ .																									
гр. Търново	3.735	24	108	76	171	65	231	83	167	63	335	49	496	99	536	66	309	34	—	—	6.093	59			
с. Ресенъ	24	07	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	07		
„ Хорница	304	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	304	12		
„ Ново-Село	103	55	—	—	—	—	—	—	2	94	2	52	2	52	—	—	—	—	—	—	—	111	53		
„ Ковалжкъ	—	—	—	—	—	—	217	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	217	35		
„ Драгичево	119	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119	14		
гр. Дръново	142	83	—	—	—	—	—	—	—	—	9	19	4	99	—	—	—	—	—	—	—	157	01		
с. Вочуковци	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—		
„ Каломеъ	34	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	63		
гр. Горна-Орѣховица	2.372	64	—	—	276	10	366	13	125	95	150	72	152	22	91	98	53	13	—	—	3.588	87			
с. Еревитъ	—	—	5	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	10		
„ Тюлбе-Караларъ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	—	63	—	—	—	—	105	—		
„ Стражица	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	15	3	15	—	—	—	—	—	6	30		
„ Паша-Къой	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	77	9	77	—	—	—	—	—	9	77		
„ Кокарджа	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	—	—	—	—	—	21	—		
„ Гор.-Съновецъ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	15	—	—	—	—	—	3	15		
„ Асѣново	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	10	50	—	—	—	—	—	14	50		
гр. Елена	178	80	78	75	78	75	78	75	99	75	83	54	88	79	86	69	86	69	—	—	—	860	51		
с. Златарица	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	50	—	—	—	—	—	10	50		
„ Миндя	56	24	27	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83	58		
„ Капиново	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	47	3	47	3	47	—	—	—	—	—	10	41		
„ Сломеръ	1.096	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.096	40		
„ Долна-Липница	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	—		
„ Липница	188	85	—	—	—	—	—	—	188	84	188	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	566	53		
гр. Тръвна	—	—	—	—	—	—	—	—	100	34	144	28	180	07	148	85	—	—	—	—	—	573	54		
с. Радаци	21	55	—	—	—	—	21	—	28	91	28	35	30	14	30	14	—	—	—	—	—	160	09		
„ Селска-Рѣка	—	—	—	—	—	—	—	—	11	30	10	50	10	50	5	25	—	—	—	—	—	37	55		
„ Караджовци	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	21	—	—	—	—	—	—	—	—	42	—		
	8.394	06	219	95	526	50	915	06	725	66	981	90	993	84	1.003	11	512	16	—	—	14.272	24			
Х а с к о в о с к и о к р њ г њ .																									
гр. Хасково	838	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	840	45	1.678	58	
с. Добричъ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	70	27	70
„ Калджикъ	170	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	36	227	16
„ Юреиджикъ	1	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	29	13	49
„ Айджиларъ	12	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	26
„ Гювенчлеръ	7	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	06
„ Ески-Къой	—	—	—	—	—	—	7	04	—	—	—	—	—	—	13	95	—	—	—	—	—	—	20	99	
„ Хорозларъ	29	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	75	—	—	—	—	—	—	44	19	
„ Ковалжкъ	9	03	—	—	—	—	—	—	—	—	3	15	3	15	7	75	—	—	—	—	—	—	23	08	
„ Елехча	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	30	—	—	—	—	—	—	21	30	
„ Кюмурджа	57	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	56	
„ Сърначъ	41	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	—	—	—	—	—	—	42	80	
„ Казжлий	1	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30		
„ Кочашлий	5	71	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	4	80	—	—	—	—	—	—	15	51	
„ О. Д. Татаръ-Къой	42	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	20	—	—	—	—	—	—	46	99	
„ Паша-Къой	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	56	52	56
„ Геренъ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	98	24	98
„ Мусатлий	82	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82	81	
„ Узунджево	47	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	54	111	92
„ Тремезлий	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	71	10	71
„ Пробасъ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	75	15	75
„ Теке-Къой	28	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	35	35	61
„ Фъртлий	99	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	69
„ Солмасъ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	40	8	40
	1.474	92	—	—	—	—	12	04	—	—	3	15	3	15	68	05	—	—	—	—	1.121	09	2.682	40	
А всичко въ Княжеството	89.978	04	1.106	62	1.449	77	4.318	55	3.078	86	4.661	61	5.736	16	6.572	77	2.398	72	—	—	4.853	88	74.174	98	

Второто писмо: (Чете.)

„Министерство на Финансите.“

Отделение за пръвкитъ даждия.

№ 10.617, 30-й ноемврий 1899 год., гр. София.

До г-на пръвдателя на X Обикновено Народно Събрание.

Господине пръвдателю!

Съгласно п. 3-й на чл. 105-й отъ Конституцията и на основание височайше одобряния ми докладъ отъ 23-й того,

подъ № 10.280, пръвписъ отъ който тукъ се прилага, имамъ честь да Ви помоля, да внесете на разглеждане и одобряние отъ Народното Събрание опрощението на държавнитъ даждия, дължими отъ поименованитъ въ прилагаемата таблица лица, за разни години, събирането на които даждия, по изложенитъ въ същата таблица мотиви, е признато за невъзможно.

Министъръ: Теневъ.“

Има надлежния докладъ до Княза.

А ето и въпросната таблица: (Чете.)

„Т а б л и ц а

на данъцитъ за опрощение отъ X-то Обикновено Народно Събрание, първа сесия, 1899 год.

№ по редъ	Име и фамилия на данъкоплатеца	Мѣстожителство	Видове на данъцитъ	За коя година	Сума		Мотиви за опрощението
					лева	ст.	
1	Афизе Мехмедова	гр. Варна, III участка, № 663	недобори	1878/88	638	40	1. Освѣтъ една къща, оцѣнена за 1.000 л., не притежава никакви други движими и недвижими имоти. Прѣпитавана се отъ рѣчна работа и отъ рента, която получава отъ къщата — по 48 л. годишно. Ако се продаде къщата ѝ, ще остане на улицата, лишена отъ жилище и прѣхрана. Недобора се дължи по партидата на Салимъ-Топаловитъ (мжжовитъ ѝ) наследници. Вдовица, на 58 год. възраст, съ дъщеря 14-годишна и внукъ 5-годишенъ.
2	Пенко Димитровъ	гр. Ловечъ	поземеленъ данъкъ ”	1898 1899	12	—	2. Притежава само една нива 7 декара и 1 аръ, оцѣнена по емлячнитъ книги на общината за 85 л. и едно лозе отъ 1-9 дек., оцѣнено за 114 л., и тия му имоти не му даватъ почти никакъвъ доходъ. Семейното му положение състои: отъ него, 32-годишенъ, глухонѣмъ; жена 26-годишна; майка 52-годишна; двама брата, отъ които единиятъ 22-годишенъ, а другиятъ 17-годишенъ и една сестра 22-годишна, глухонѣма. По-големиятъ му братъ е войникъ, а по-малкиятъ е условенъ за слуга. Майка му и сестра му живѣятъ при него. По занятие просителтъ е надничаръ и отъ дневната си добивка поддържа семейството си.
3	Дона Станчова	гр. Руссе	недобори емлякъ данъкъ отъ лозя емлякъ данъкъ отъ лозя	1878/88 1889 1889 1890 1890	132 2 14 2 14	40 40 10 40 10	3. Вдовица, на 55 годишна възраст, съ дъщеря мома. Притежава само двѣ лозя отъ 5 декара и 600 ара, оцѣнени за 336 л. Незалатенитъ даждия наследдила повечето отъ починалия ѝ мъжъ.
4	Мустафа Хюсеиновъ Кятовъ	гр. Кюстендилъ	глоба за неподаване декларация за имотъ	—	118	26	4. Съ официални данни е установено, че декларацията не е била подадена, не съ цѣлъ да се укрижтъ имотитъ, а по незнание и малолѣтност на просителя въ врѣмето, когато е трѣвало да подаде декларацията си. Прѣмия данъкъ си е заплатилъ.
5	Отто Опелъ	гр. София	данъкъ за занятие	1897	40	—	5. Прѣдъ видъ на болѣдуването му прѣзъ означената (1897) година.
6	Ставри Триандафиловъ, едински подданикъ	станция Калджикъ, Хасковска околия	патентовъ налогъ	1886 1887 1888	120 120 120	— — —	6. Като чуждъ подданикъ, ползующъ се съ правата по капитулациитъ.
7	Джорджо Сакеларидисъ, едински подданикъ	Сжцо	Сжцо	1886 1887 1888	30 30 30	— — —	7. Сжцо.
8	Несимъ В. Самуилъ, комисионеръ	гр. София	данъкъ за занятие	1897 1898	100 100	— —	8. Отъ разследването на прошеннето му се установи, че дѣйствиелно е билъ твърдѣ тежко обложенъ съ това даждие и се призна за справедливо да му се намали на половина. Другата половина е внесель.
9	Цвѣта Петрова	гр. София	недобори данъкъ върху сгради	1878,91 1895,99	18 16	35 96	9. Вѣдна вдовица, на 70-годишна възраст; не притежава освѣтъ една малка полуерутена къщица, оцѣнена по емлячнитъ регистри за 830 л.; семейството ѝ състои отъ нея и синъ 31-годишенъ, безъ никаква работа и съ личенъ неговъ дългъ за данъци къмъ съкровището 81 л. и 10 ст.; прѣхранва се съ слугуване по църквитъ и частни домове и съ този си трудъ храни и сина си.

№ по редъ	Име и фамилия на данъкоплатеца	Мѣстожителство	Видове на данъцитѣ	За коя година	Сума		Мотиви за опрощението
					лева	ст.	
10	Иванъ Епчевъ	{ с. Любеново, Търново-Сейменска околия }	недобори	1878/91	1.270	—	10. Отъ поменатия Иванъ Епчевъ държавното съкровище дари всичко 8.009 гроша и 42 ¹ / ₂ ст., които той въ качеството си на кметъ прѣзъ 1883 и 1884 година на с. Джадж-Гьоль, Търново-Сейменска околия, е събралъ и задържалъ въ себе си, като правителствени пари, за което съ съдебна присяда е билъ признатъ за виновенъ и осъденъ да ги заплати на държавното съкровище. Срѣщу горната сума, отъ продажбата на имуществовата му, можажъ да се получатъ само 547 л. и 50 ст. По официални данни, остатъкътъ пѣма какъ да се взиска, понеже Епчевъ не притежава никакви други имоти.
11	Аника С. Ценкова	{ гр. София, улица Нова Ломска, II гр. ч.	данъци върху доходъ отъ имоти	1895	32	80	11. Обложена е била погрѣшно — вмѣсто върху 360 л. годишенъ доходъ, съ 7 л. и 20 ст. — върху 2.000 л., които съставляватъ стойността на имота, отъ който се получава доходъ, съ 40 л. Разликата 32 л. и 80 ст. подлежи на опрощение отъ Народното Събрание.
12	Албертъ Щаркъ	гр. София	данъкъ за замяне	1895 1896 1897 1898 1899	30 30 30 30 30	—	12. Защото е установено, че е билъ погрѣшно обложенъ съ данъкъ върху замянето му „акробатство“ въ много по-високъ разрежд, отколкото се слѣдва.
13	Георги Маркидисъ	гр. Търново	патентово даждие	1885 1886	80 80	—	13. Като чуждъ поданикъ, ползующъ се съ правата по капитулациитѣ.
14	Шлицеръ Францъ	гр. Гор.-Орѣховица	Сжщо	1894	15	—	14. Сжщо.
15	На 156 души данъкоплатци отъ IV Беси-Кьойскій бирнически участъкъ, Хасковска околия	—	разни слѣти държавни данъци	1877/91 1893 1894 1895	3.246 137 143 4	75 82 54 44	15. Длъжниците данъкоплатци живѣятъ въ Турция и данъцитѣ имъ отъ слѣтитѣ 1877/91 и 1893/95 год. не можатъ да се събератъ, понеже за първитѣ (1877,91 год.) слѣдъ опрѣдѣленото границата между България и Турция отъ 1836 год., а за вторитѣ (1893/95 г.) — отъ 1836 год., имотитѣ отъ които произхождатъ въпроснитѣ данъци, сж останали въ Турска територия и означенитѣ данъкоплатци не притежаватъ нищо въ българска територия.
16	На 67 души данъкоплатци отъ Сарж-Юртекий бирнически участъкъ, Хасковска околия	—	Сжщо	1877/91 1892 1893 1894 1896	128 82 13 82 82 7	95 62 82 55 04	16. Длъжниците данъкоплатци сж изселени неизвѣстно кждѣ, безъ да сж оставили никакви имоти въ България.
17	На 44 души данъкоплатци отъ Караджиларскій бирнически участъкъ, Борисовградска околия	—	разни слѣти държавни данъци	1877/91	1.232	84	17. По сжцитѣ мотиви, които сж изложени срѣщу № по редъ 15, за данъкоплатцитѣ отъ IV Беси-кьойскій бирнически участъкъ. (Рапортъ на Хасковския Финансовъ Началникъ, отъ 31 августъ 1899 год., № 9.042.)
18	На 35 души данъкоплатци отъ Водровския бирнически участъкъ, Борисовградска околия	—	Сжщо	1877/91	1.366	48	18. Сжщо.
19	На 96 души данъкоплатци отъ III Арабаджиски бирнически участъкъ, Куртъ-Бунарска околия, Силистренско	Бивши жители на с. Краново, а понастоящемъ живущи въ Добруджа и Анадолъ	недобори	1877/91	1.126	50	19. Длъжниците данъкоплатци се изселили отъ България още прѣзъ 1886 год. и останалитѣ тѣхни недвижими имоти сж били продадени отъ правителството на жителитѣ отъ означеното на срѣща с. Краново, Куртъ-Бунарска околия. (Рапортъ на Силистренския Финансовъ Началникъ, отъ 14-й августъ 1899 год., № 6309.)
20	На Търновската градска община	—	окладенъ десетъкъ	1892	27	30	20. Обложетъ отъ този десетъкъ билъ 1.087 л. и 86 ст., отъ които сж били събрани и вносени въ хазната своевременно 1.060 л. и 56 ст. Остатъкътъ отъ 27 л. и 30 ст. не може да се събере, понеже общинското управление, като направило отбѣлжски въ поменения списъкъ, кой се е исплатилъ и кой не, сега не може да се издиритъ отъ кои именно данъкоплатци се дължи тази сума (27 л. и 30 ст.)
21	На с. Балвагъ, Търновска околия	—	недоборъ отъ неокладенъ десетъкъ	1891	351	58	21. Сумата (351 л. и 58 ст.) съставлява стойността на 2.183 килограма недоборъ отъ неокладения десетъкъ на житото отъ 1891 год. Десетъкътъ на общината отъ този видъ храна билъ 59.144 килограма, или съ окръжната връхлина 65.058 килограма, отъ които се прѣдали 62.875 килограма, а остатъкътъ 2.183 килограма, понеже въ поменения списъкъ не било отбѣлжавано своевременно кой си платилъ и кой не, отъ една страна, а отъ друга — и съставениятъ при прѣдаванетоъ десетъкъ списъкъ на недоплатившитѣ, поради мѣстеното канцеларията нѣколко пжти отъ едно здание въ друго, се изгубилъ — сега не може да се издиритъ отъ кого се дължи означениятъ недоборъ, а слѣдователно и да се събере.

№ по редъ	Име и фамилия на данъкоплатеца	Мѣстожителство	Видове на данъцитѣ	За коя година	Сума		Мотиви за опрощението
					лева	ст.	
22	На с. Дъското (Павликѣнска околия) Търновско	—	недоборъ отъ десетъка на жито	1891	2.352	04	22. Този недоборъ съставлява стойността на 27.491 килограма недоборъ отъ неокладенъ десетъкъ отъ житото за 1891 год. Десетъкътъ на общината е билъ 151.257 килограма, или съ окръжната връхнина 166.383 килограма, отъ които прѣдаденъ на търговеца 138.892 килограма, а остатъкътъ 27.491 килограма, понеже прѣзъ 1893 год. изгорѣла общинската канцелария, заедно съ всичкитѣ дѣла и списъци, то нѣма възможност да се узнае отъ кои лица се дължи.
23	На градоветѣ Търново и Гор.-Орѣховица и на 47 села отъ Търновския окръгъ	—	поземленъ данъкъ	1895 1896 1897 1898	963 591 761 1.274	42 15 73 13	23. Намалени прѣзъ 1898 год. отъ окладитѣ поради неправилното облагане и които (суми) не сж могли да се покрижтъ отъ излишъцитѣ и, слѣдователно, поддежжтъ на опрощение отъ Народното Събрание. (Рапортъ на Търновския Финансовъ Началникъ, отъ 2-й ноември 1899 год., № 12.831.)
24	С. Д. Каблешковъ	гр. Пловдивъ	Сжцо	1897	56	—	24. Поради нанесени загуби на азмака на данъкоплатена въ с. Катунца, прѣзъ 1897 год., отъ наводнение, констатирането на които (загуби) не е станало въ ерока, прѣдвиденъ въ чл. 30-й на Закона за поземелни данъкъ; но признати отъ направеното по-сетитѣ разслѣждане и изучване молбата на пострадалия за опрощението данъка.
25	На с. Бръшляница, Плъвенски окръгъ	—	„	1899	1.089	45	25. Поради загуби, нанесени на посѣвитѣ отъ буря прѣзъ 1899 год., констатиранието на които (загуби), по независящи отъ пострадавшитѣ земледѣлци причини, не е могло да стане съгласно чл. 30-й отъ Закона за поземелни данъкъ.
26	На с. Тученица, Плъвенска околия	—	„	1899	737	25	26. По сжщитѣ мотиви, изложени срѣщу прѣдидущия пореденъ № 25.
27	На с. Радисево, Плъвенска околия	—	„	1899	356	60	27. Сжцо.
28	На гр. София и селата отъ Софийската, Искрецката, Орханйската и Самоковската околии, по рапорта на Софийския Финансовъ Началникъ, отъ 22/X1899 год. № 15354	—	„	1895 1896 1897 1898 1899	487 526 570 584 537	78 90 59 74 72	28. Намалени поради погрѣшно обложени имоти, общата сума отъ които, заради незначителността си, не може да се размѣтне върху обложитѣ на другитѣ данъкоплатци на градоветѣ и селата, за които се отнасятъ.
29	На градоветѣ и селата отъ Шуменския окръгъ, по рапортитѣ на Шуменския Финансовъ Началникъ № № 567 и 2253/99 год.	—	„	1898	1.598	48	29. Сжцо.
30	На градоветѣ и селата отъ Севлиевокия окръгъ, по рапорта на Севлиевокия Финансовъ Началникъ, отъ 11-й ноември 1899 год.	—	„	1899	2.050	49	30. Сжцо.
31	На 70 души слуги отъ Горно-Орѣховската околия, Търновски окръгъ	—	глоба за нарушение данъчни закони	1898	223	—	31. Глобени съ постановления, влѣзли въ законна сила, като не подали своевременно декларации за облагане съ данъкъ върху занятитѣ имъ; но отпослѣ се е установило, че пужнитѣ декларации били подадени отъ вѣнчкитѣ, по вина, обаче, на кметоветѣ не сж били записани въ поименнитѣ списъци. (Рапортъ на Търновския Финансовъ Началникъ, № 13.074/99 год.)
32	Ив. Н. Бракаловъ	гр. София	глоба за нарушение данъчни закони	1897	118	—	32. Глобата е била наложена за неподаване декларация за едно мѣсто, за което по-сетитѣ се установи, че е на брата на глобения Ив. Н. Бракаловъ — Тодора, който се и обложи съ слѣдующия данъкъ; но понеже постановлението за глобяването на първия е влѣзло въ законна сила, то за унищожението му се иска удобрѣнието на Народното Събрание.
					26.111	87	

Министъръ на Финанситѣ: Теневъ.“

Третото писмо: (Чете.)

„Министерство на Финансите“.

Отделение за държавната и обществена отчетност.

№ 12.173, 30-й ноември 1899 год., гр. София.

До г-на председателя на X-то Обикновено Народно Събрание.

Господине председателю,

Като ви испращамъ при настоящето едно предложение за опрощение сумата 54.071 л. и 80 ст., дължими на държавното съкровище отъ Българското книжовно дружество, отъ дружеството „Червений-Кръсть“ и отъ комисията по отпразнуване, пръвзъ 1885 год., хилядогодишния юбилей на „Св. Св. Кирилъ и Методий“, за напечатване разни книжа въ Държавната Печатница, честь имамъ да ви помоля да го внесете въ почитаемото Народно Събрание за разглеждане и вотиране.

Прилагамъ тукъ и прѣписъ отъ доклада ми подъ № 12.103, по който Негово Царско Высочество разрѣши да се внесе въ Народното Събрание въпросното предложение.

Министъръ: М. Теневъ.“

За тая цѣль има и надлежния докладъ, удобрѣнъ отъ Княза.

Ето предложението по третото писмо: (Чете.)

„Прѣдложение.“

За напечатване разни книжа, Държавната Печатница има да събира:

1) отъ Българското книжовно дружество 53.331 л. 80 ст.

2) отъ Българското дружество „Червений Кръсть“ 584 л.

3) отъ комисията по отпразнуване хилядогодишния юбилей на „Св. Св. Кирилъ и Методий“ пръвзъ 1885 год. 156 л.

Всичко . . . 54.071 л. 80 ст.

Но понеже книжовното дружество и дружеството на „Червений Кръсть“ не сж въ положение да заплатятъ дължимитъ имъ суми, а юбилейната комисия е закрыта много отдавна, та нѣма отъ кого да се иска дължимата отъ нея сума, честь имамъ да моля почитаемото Народно Събрание да благоволи да имъ опрости горнитъ дългове.“

Прѣдседателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Понеже никой не иска думата по тия прѣдложения на Финансовото Министерство, за опрощение на разни прѣвки данъци и дългове къмъ Държавната Печатница, на сума 154.358 л. и 65 ст., дължими отъ несъстоятелни и умрѣли лица, то ще туржъ на гласуване слѣдующето рѣшение: (Чете.)

„Рѣшение“

за опрощение 154.358 л. и 65 ст., дължими на държавното съкровище отъ разни лица, дружества и пр.

I. Опрощаватъ се 100.286 л. и 85 ст., дължими на държавното съкровище за държавни даждия отъ поименованитъ въ прилагаемитъ тукъ два списъка лица, за разни

години, събрането на които даждия, по изложениѣ въ ежцитъ списъци мотиви, е признато за невъзможно.

II. Опрощаватъ се 54.071 л. и 80 ст., дължими на държавното съкровище за напечатване разни книжа въ Държавната Печатница:

1) отъ Българското книжовно дружество 53.331 л. 80 ст.

2) отъ Българското дружество „Червений кръсть“ 584 л., и

3) отъ комисията по отпразнуването хилядогодишния юбилей на „Св. Св. Кирилъ и Методий“, пръвзъ 1885 год. 156 л.

Всичко . . . 54.071 л. 80 ст.

А всичко . 154.358 л. 65 ст.“

Моля тия г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да се опрости означената въ това рѣшение сума, съгласно писмата на Финансовото Министерство № № 10.392, 10.617 и 12.173, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Опрощава се.

На дневенъ редъ иде първото четене на законопроекта за разширение мрѣжата на Българскитъ държавни желѣзници. (Славчо Бабаджановъ: Искамъ думата!) Имате думата.

Славчо Бабаджановъ: Азъ искамъ да направж едно предложение, ама съ условие да не падне. (Смѣхъ.) Пазарлъжъ ще направж.

Понеже и тѣй минава опрѣдѣлениятъ часъ за работене, опрѣдѣленъ отъ Правилника, и е доста късно, правж предложение да се вдигне засѣданието. (Гласове: Още малко!) Ако продължимъ съ този законопроектъ, ще имаме дълги дебати, и затова правж предложение да се вдигне засѣданието.

Прѣдседателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Има предложение за вдигане на засѣданието. Моля тия г. г. народни прѣдставители, които приематъ предложението на г. Бабаджанова, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Болшинство има за вдигането на засѣданието и то ще се вдигне.

Министъръ Димитъръ Ст. Тончевъ: Моля за идущето засѣдание да се тури на дневенъ редъ законопроектътъ за държавнитъ и общински пжтища.

Министъръ Д-ръ Василъ Радославовъ: Да се тури и законопроектътъ за унищожението на нѣкои окржзи. (Гласове: Съгласни!)

Прѣдседателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Ще се туржтъ.

Д-ръ Василъ Дочевъ: Г-да народни прѣдставители! Прѣдъ видъ на това, че утрѣ е именно деньтъ на годишната отъ смъртъта на покойната о-Возѣ почивша Българска княгиня, азъ мисля, налага се дългъ на почитаемото народно прѣдставителство да почете паметъта на Българската княгиня съ незасѣдаването утрѣ на Народното Събрание. (Гласове: Прието, прието!)

Прѣдседателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Има предложение отъ г. Д-ръ Дочева утрѣ да нѣмаме засѣдание, поради годишнината отъ смъртъта на о-Возѣ почившата Българска княгиня. Моля тия г. г. народни прѣдставители,

които сж за това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Всички вдигатъ.) Значи, нѣма да имаме засѣдание.

Г-да народни прѣдставители! По поводъ на това, имамъ честъ да ви съобщя, че по распоредане отъ правителството утрѣ въ 10 часътъ ще има панахида въ Съборната църква „Св. Кралъ“ за упокоение душата на починалата Българска Княгиня Мария-Луиза. Умоляватъ се г. г. народнитѣ прѣдставители да присѣдствуватъ на тая панахида.

Миланъ Макавѣвъ: Г-да народни прѣдставители! Съ мой другаръ г. Киркова внесохме още прѣди два мѣсеца едно прѣдложение, за измѣнение нѣкои членове отъ Закона за горитѣ. На това прѣдложение, благодарение на много други работи, разбира се доста сериозни, не му дойде редъ. Азъ го направихъ, защото смѣтамъ, че то има голѣмо значение, и затова моля Народното Събрание, като се тури отъ г. прѣдсѣдателя на гласуване, да допусне прѣреждането на другитѣ прѣдложения и законопроекти съ нашето прѣдложение. Нека бжде второ подиръ законопроекта за пктищата, за който г. Министерътъ на Обществениѣ Сгради сега ходатайствува.

Прѣдсѣдателствующия Д-ръ Сава Иванчовъ: Бюрото на Народното Събрание взима прѣдъ видъ нашето желание и ще тури на дневенъ редъ тоя въпросъ. Утрѣ или други день, когато ще имаме засѣдание, ще направите прѣдложение за прѣреждането на дневния редъ и ще се произнесе Народното Събрание.

Прѣдсѣдатель: Жечо А. Бакаловъ.

Секретари: { Д-ръ Пеню Динчевъ.
Коста Ранковъ.
Д-ръ Христо Йордановъ.
Миланъ Макавѣвъ.
Иванъ Бѣлиновъ.
Д-ръ Петъръ Гудевъ.

Миланъ Макавѣвъ: Азъ искамъ да допълнж мисълта си.

Ако сега, прѣди законопроекта за пктищата, имаше други въпроси и Вие приехте да турите на първо мѣсто въ дневния редъ законопроекта за пктищата, то и азъ имамъ право да искамъ да се тури и това нѣщо слѣдъ него.

Прѣдсѣдателствующия Д-ръ Сава Иванчовъ: Г-да народнитѣ прѣдставители могатъ всекога да прѣреждатъ дневния редъ. Главното е да се направи прѣдложение и азъ смѣтамъ

Спасъ Ивановъ: Много е право искането на г. Макавѣва. Нека да се тури и неговото прѣдложение на дневенъ редъ!

Прѣдсѣдателствующия Д-ръ Сава Иванчовъ: Ще ви съобщя, че за идущето засѣдание ще бжде туренъ на първо мѣсто въ дневния редъ законопроектътъ за държавнитѣ и общински пктища на второ четене, а така сжщо всички други законопроекти, които сж приети на първо четене и сж приготвени отъ комиситѣ, и останалитѣ за трето четене.

Слѣдующето засѣдание ще бжде въ четвъртъкъ, въ 9 часътъ сутринъта.

Засѣданието се закрива.

(Закрито въ 7 1/2 часътъ вечеръта.)

Подпрѣдсѣдатели: { Д-ръ Сава Иванчовъ.
Йовъ Титоровъ.

Секретари: { Владимиръ Недѣлевъ.
Д-ръ Йорданъ Ц. Нейовъ.
Д-ръ Кирякъ Н. Провадалиевъ.
Д-ръ Василъ Дочевъ.
Д-ръ Фоти Симеоновъ.
Кръстанъ Доцевъ.

Началникъ на Стенографическото Бюро: Т. Хр. Гължбовъ.